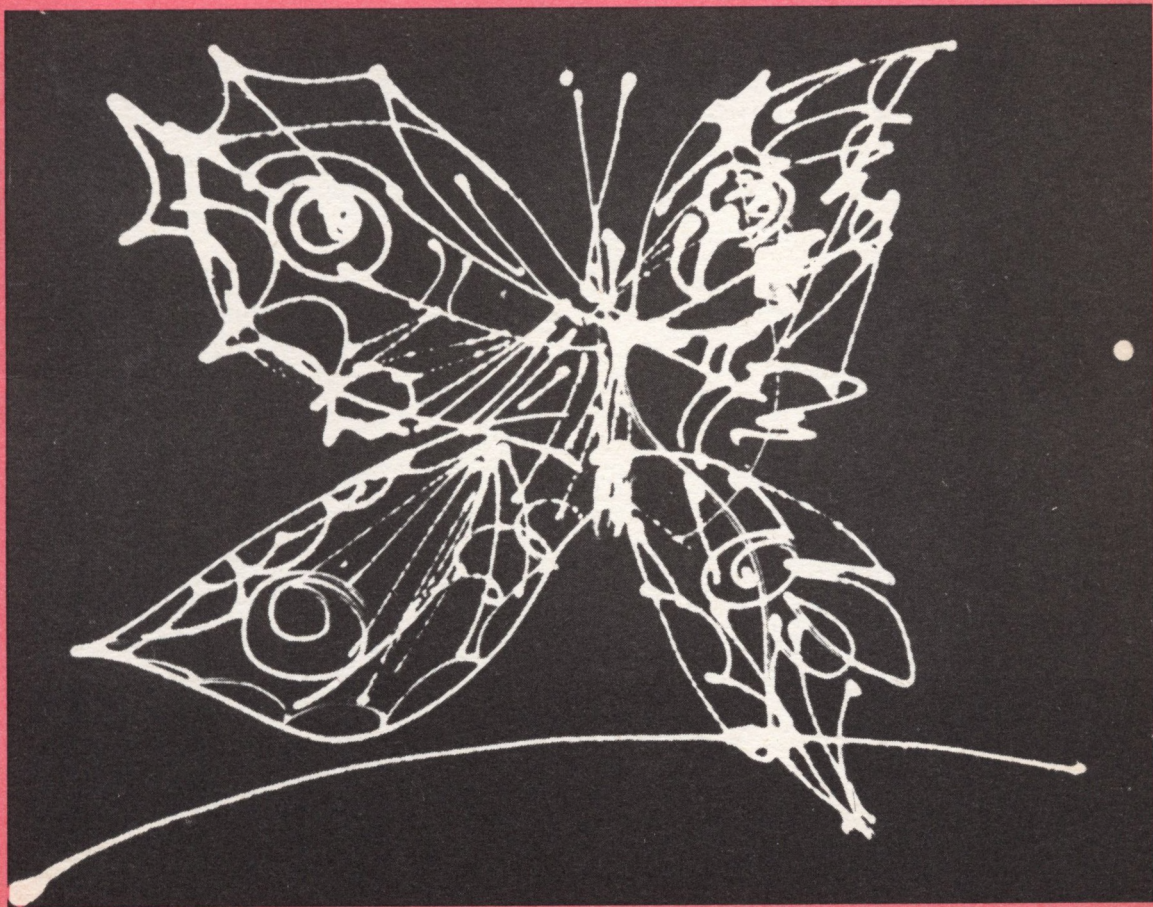

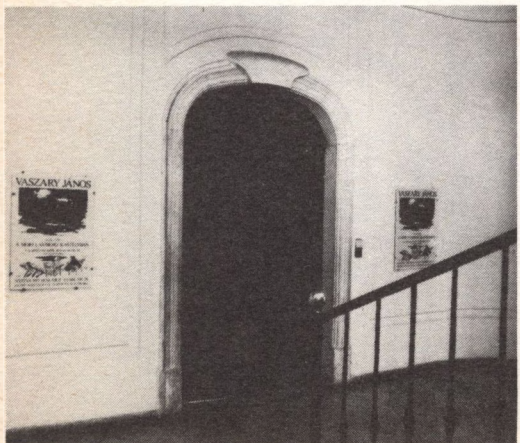
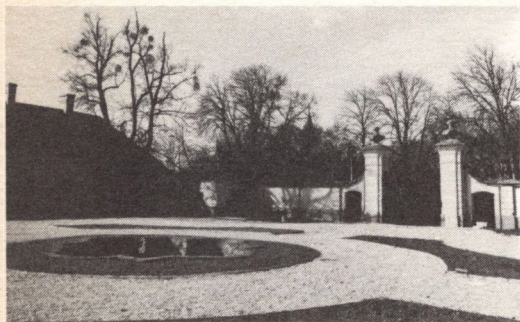
'87 | 4

Könnyvtáros

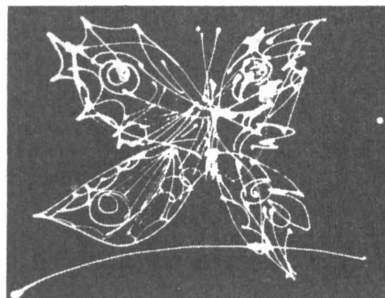

**Képek a móri Radó Antal Városi Könyvtárról
Híradásunkat lásd a 218. oldalon
(Révész András felvételei)**

37. évfolyam, 4. szám
1987. április

Somogyi

TARTALOM

Bereczky László	Így állt össze az áprilisi szám	187
Papp István	Még egyszer a B típusú könyvtárak épületeiről	188
Gyuris György	Könyvtáros volt a helytörténész és irodalomtudós. Beszélgetés dr. Péter László kandidátussal	195
Szalay László	Hol tart ma a Somogyi Könyvtár?	199
Zsidai József	A korszerű információszolgálat egyetemi oktatása Miskolcon	201
	Hallottuk	204
KÖNYVTÁRI ÉLET		
	Tisztújítás a könyvtárosegyesületben (<i>P.G.</i>)	205
Vörös Györgyné	Tanácskozás a mezőgazdasági szakirodalmi tájékoztató- és könyvtárügyről	206
Mezei Mária	Tanácskozás a közművelődési könyvtárak feladatairól a szakirodalmi információellátásban	210
Dr. Göncziné Fülöp Edit	Egy sajátos arculatú intézmény	214
HOLMI LÁTÓKÖR		218
Kartal Zsuzsa	„Vágytam én könyvtárba...” Beszélgetés Vas István nal	219
Vértesy Miklós	Könyvtárosegyesületünk fél évszázada (1972–1986)	224
Halász Béla	Könyvtár az Északi Sarkkörön. Látogatás a Rovaniemi Városi Könyvtár – Lapp Megyei Könyvtárban	231
	A látogató szemével. Az angol könyvtárosegyesület helyettes főtitkárának magyarországi látogatása 1985 májusában (<i>P.E.</i>)	235
	A retrospektív nemzeti könyv- és sajtóbibliográfia műhelykérdései (<i>K.G.</i>)	238
VISSZHANG		
Harmat Béla	Viszontviszhang (Ön)viszhang a szakmai kifejezések magyarításának ügyéhez	240
Abody Rita	Szántó Piroska (<i>A Könyvtáros galériája</i>)	243
KÖNYVEKRŐL		
Györe Pál	Kézikönyv a szellemi munka technikájáról	244
Batári Gyula	A magyar könyvkiadás és könyvkereskedelem 1945–1957	245
SAKMAI FOLYÓIRATOK – HÁLÓZATI HÍRADÓK		
Lapunk e számában Szántó Piroska műveiből válogattunk		247

Из содержания

Iштван Пapp: Здания городских и сельских библиотек, построенных в период 1981–1986 гг. (188);
Йózsef Жидai: Обучение пользованию библиотекой и сбору информации в Политехническом Университете Тяжелой Промышленности в городе Мишкольц (201);
Жузса Картал: «Тянуло меня к библиотеке...» Интервью с поэтом *Иштваном Ваш* (219).

From the contents

István Papp: Library buildings in towns and larger villages built between 1981 and 1985 (188);
József Zsida: Teaching library use and information gathering at the Miskolc Technical University of Heavy Industry (201);
Zsuzsa Kartal: "I desired into library..." A conversation with poet *István Vas* (219).

Aus dem Inhalt

István Papp: Die zwischen 1981 und 1985 gebauten Gebäude der Stadt- und Grossgemeindebibliotheken (188);
József Zsida: Der Unterricht der Bibliotheksbenutzung und der Kenntnisse der Informationserwerbung an der Technischen Universität für Schwerindustrie in Miskolc (201);
Zsuzsa Kartal: „Ich sehnte mich in die Bibliothek...“ Gespräch mit dem Dichter *István Vas* (219).

Cikkeink szerzői

Abódy Rita, a Könyvtáros munkatársa; *Batári Gyula,* az OSZK munkatársa; *Bereczky László,* a Könyvtáros főszerkesztője; *Győre Pál,* a KG-INFORMATIK ny. szaktanácsadója; *Gyuris György,* a szegedi Somogyi Könyvtár tudományos munkatársa; *Halász Béla,* a Veszprém Megyei Könyvtár igazgatóhelyettese; *Harmat Béla,* az OSZK KMK munkatársa; *Kartal Zsuzsa,* a Könyvtáros munkatársa; *Papp István,* az FSZEK főigazgató-helyettese; *Szalay László,* a Közmű munkatársa; *Vértesy Miklós,* az Egyetemi Könyvtár ny. osztályvezetője; *Zsida József,* a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának főigazgatója.

Főszerkesztő: **Bereczky László**

A szerkesztőség címe: 1054 Budapest, Alkotmány u. 4. III. 11.

Telefon: 113-793

Kiadja a **Lapkiadó Vállalat**

1073 Budapest, Lenin krt. 9–11. Tel.: 221-285. Levélcím: 1906 Budapest, Pf. 223

Felelős kiadó: **Siklósi Norbert** vezérigazgató

Szedte a Nyomdaipari Fényszedő Üzem (877411/09)

Petőfi Nyomda – 87/70028 Kecskemét, 1987

Felelős vezető: **Birkás Béla** igazgató

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hirlapkézesítő postahivatalnál, a Posta hírlapüzletében és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR) Budapest V., József nádor tér 1. – 1900 –, közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215–96 162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj 1/2 évre 78 forint. Egy szám ára 13 forint. Külföldön terjeszti a Kultúra Külkereskedelmi Vállalat. H–1389 Budapest, Postafiók 149.

KÖNYVTÁROS

A MŰVELŐDÉSI
MINISZTERIUM
LAPJA

Így állt össze az áprilisi szám

Papp István először 1982 áprilisában számolt be a *Könyvtárosban* a B típusú könyvtárak épületeiről. Most, éppen öt esztendővel később, a korábban alkalmazott módszerrel vizsgálja, miként alakult a városi és városi jogú nagyközségi könyvtárak épületállománya az 1981 és 1985 közötti időszakban. Egyrészt megállapítja, hogy a vizsgált periódusban „az alapterületi növekedés üteme ahelyett, hogy gyorsult volna, csökkent”, másrészt így fohászodik: „bárha legalább az 1980–1985-ös időszak ütemében folytatódna városi és városi jogú nagykönyvtáraink alapterületének növekedése”. Mind a megállapítás igazát, mind a fohász jogosságát kellő mennyiségű adatsorral és elemzéssel támasztja alá.

Péter Lászlóval, a szegedi Somogyi Könyvtár nemrég nyugdíjba vonult (küldött) tudományos tanácsadójával, a magyar bibliográfiakészítés egyáltalán nem idős „nagy öregjével” *Gyuris György* készített interjút. A szerkesztőség nevében kívánunk erőt, türelmet és sok szerencsét Péter Lászlónak, az *Új magyar irodalmi lexikon* frissen kinevezett főszerkesztőjének, hogy munkatársaival 1989 végéig csakugyan sikerüljön elkészítenie ezt az olyannyira hiányzó új irodalmi kézikönyvet.

A következő írás is Szegeddel kapcsolatos. *Szalay László* a Somogyi Könyvtár igazgatóhelyettesét, *Lippainé Fekete Ilonát* kérdezi arról, hol tart a könyvtár, két évvel az új épületbe költözés után. Öröm és gond szép számmal akadt ebben az időszakban, nem érdektelen ezek őszinte számbavétele.

A Miskolci Nehézipari Egyetemen 1986 szeptemberében indult újra az információismeret és a könyvtárhasználat oktatása. Erről számol be *Zsidai József* cikke. Az egyetemen nem ez az első kísérlet az információszolgálat oktatására, jó néhány ilyen kezdeményezésről van tudomásunk más, elsősorban műszaki egyetemeken is. Most azonban megváltozott körülmények között került sor arra, hogy a könyvtár bekapcsolódjon az egyetemi oktatás-

ba. Lényeges változás, hogy míg eddig a könyvtár harcolt az oktatás jogáért, most az egyetemi vezetés volt a kezdeményező. A kurzus információismeret és könyvtárhasználat megnevezéssel bekerült az indexbe, és a hallgatók aláírás megszerzésére lettek kötelezve. A szerző világosan kifejti a tematika összeállításának nehézségeit, az ismeretanyag hármastagolását, az egyes blokkok tartalmát, összegezi az oktatás során nyert tanulságokat. Minden egyetemi-főiskolai könyvtár számára érdekes a korszerűsített miskolci oktatási módszerek leírása. Remélhetőleg mind több egyetemen sor kerül hasonló jellegű kurzusok tananyagszerű bevezetésére.

A *Könyvtári élet* sorozatban kapott helyet a Magyar Könyvtárosok Egyesületének tisztújító küldöttközgyűléséről szóló híradás. A megválasztott tisztségviselőknek gratulálunk és mindnyájuknak jó munkát kívánunk.

Az áprilisi szám igazi attrakciói a *Vas Istvánnal* folytatott beszélgetés könyvekről, könyvtárakról, és amit tán előbb kellett volna említenem – *Szántó Piroska* gyönyörű grafikái. A művészpárral költő tagja igyekszik megvigasztalni az olvasás jövőjéért aggódókat, mondván: „Komoly, lebilincselő olvasmány nélkül nem hiszem, hogy valaha is meglesz az emberiség”. Szántó Piroska munkái pedig a mindennapok sok csúfsága ellen kínálnak orvosságot és vigaszt.

Halász Béla a lappföldi Rovaniemi város *Alvar Aalto*-tervezte könyvtárát mutatja be. A cikket olvasván bizonyára sok magyar könyvtárost fog el a sárga irigység, de tippet is lehet belőle gyűjteni. Szorosan ehhez az íráshoz kapcsolódik *Russel Bowdennek*, az angol Library Association helyettes főtitkárának magyarországi útijelentéséből vett szemelvénycsokor. Megtudhatjuk ebből, milyen véleményt formált a magyar könyvtárügyről egy nagy nemzetközi tapasztalattal rendelkező és sokoldalúan tájékozódó külföldi szakember.

Bereczky László

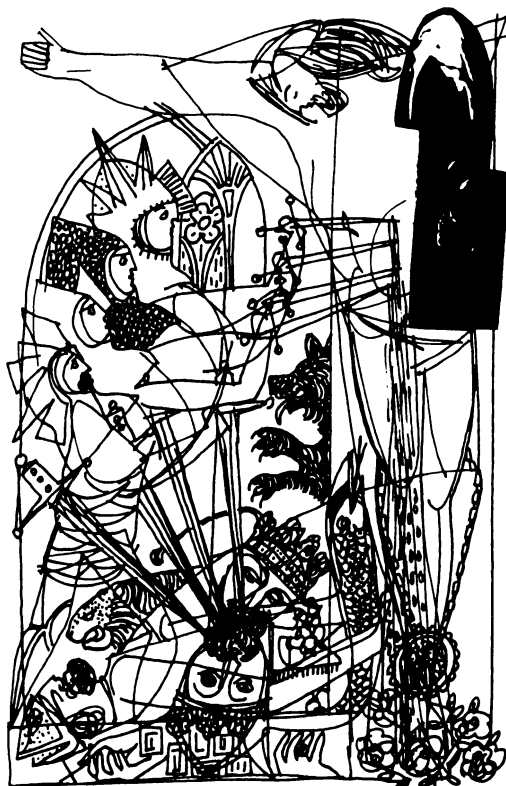
Még egyszer a B típusú könyvtárak épületeiről

Azzal fejeztem be 1982-ben beszámolómat a B típusú könyvtárak épületeiről (*Könyvtáros*, 1982/4. sz.), hogy kívánom annak, aki az 1981–1985-ös időszak végén veszi a fáradságot a számvetésre, sok új épület regisztrálásában teljék öröme. Mivel más nem vállalkozott a statisztikai adatokban való böngészésre, jómagam pillantottam vissza az elmúlt öt évre. S hogy mennyi örömöm tellett benne?

Kőszeg, Százhalombatta, Sátoraljaújhely, Mosonmagyaróvár, Gyöngyös könyvtárai épültek-készültek el ez idő alatt, hát hogyan volna okom az örömrre? De sorolhatnám tovább a jelentősen bővült vagy nagyobb épületbe költözött könyvtárakat: Tiszakécske, Bonyhád, Mátészalka, Hajdúnánás, Sárospatak, Mezőkövesd, Várpalota, Oroszlány, Szentes stb. Ez a felsorolás felér egy győzelmi jelentéssel, s akár bele is nyugodhatnánk a dolgok menetébe. A visszapillantónak azonban úgy illik, hogy most is a korábban alkalmazott módszerrel vizsgálja a B típusú könyvtárak épületállományának alakulását.

Emlékeztetőül annyit, hogy annak idején az OSZK KMK *Településeink könyvtári ellátása* című statisztikai kiadványának éves füzeteti segítségével a városi, valamint a járási szerepkörrel felruházott városi és nagyközségi, összesen 114 könyvtár alapterületének változását követtem nyomon. (Nem szerepelt ezek között Baja, Dunaujváros, Hódmezővásárhely, Nagykanizsa és Sopron, de Szentendre igen.) Bár néhány közigazgatási minősítése megváltozott, először most is e „száztizennégyek” épületeit vegyük szemügyre. (Záhony és Vasvár nem szerepel az 1985-ös TEKE-ben, feltételezhetően azért, mert lakosságuk nem érte el az 5000-es határt; adataikat külön kértem el. Gyomát és Endrődöt azóta közigazgatásilag egyesítették; az összehasonlíthatóság végett mégis külön településnek vettem őket.) Tehát továbbra sem terjesztjük ki figyelmünket az

A típusú és a fővárosban működő B típusú könyvtárakra. S ugyanúgy, mint korábban, most is csak mennyiségi szempontból közelítünk a kérdéshez, figyelmen kívül hagyva az elhelyezés minőségi, funkcionális, épületállag-beli stb. vonatkozásait. Összhangban a TEKE eljárásával, csak a települések központi könyvtárainak adataival számolunk (tehát a hozzájuk tartozó fiókkönyvtárakéval nem), de a központi könyvtár egyes szolgáltatásait befogadó különböző telephelyeket egyetlen, képzeletbeli épületnek tekintjük. Viszont nem látszott

szükségesnek a Sallai-féle 1975-ös felmérésben (*Az A- és B-típusú könyvtárak térszükséglete. Számítások a „Szakmai irányelvek a tanácsi közművelődési könyvtárak távlati fejlesztési tervéhez” c. dokumentum végrehajtásához.* OSZK KMK, 1975. 44 l.) szereplő 66 könyvtár helyzetét külön is vizsgálni.

Az öt év alatt történt elmozdulást két táblázat érzékelteti: az egyik az előző beszámoló 3., a másik pedig a 4. táblázatát folytatja azzal a különbséggel, hogy az 1976-os helyzetet jellemző adatokat felcseréltük az 1975-ösökkel. (Ennek az a magyarázata, hogy annak idején csak az év végi beállási szinteket vizsgáltuk, most pedig két ötéves periódus fejlődését is össze kívánjuk vetni. Ehhez pedig az 1975. december 31-i helyzetből kell kiindulnunk.) Az egyiknél továbbra is a Sallai-féle átlagértékek szolgálnak viszonyítási alapul, a másiknál pedig a vonatkozó irányszámok (lásd *ÉSZ 204/4-75 Művelődési épületek. Közművelődési könyvtárak. Tervezési előírások. 1975. 38 l.*). Ez utóbbiak bármennyire vitathatók, mégis fogódzól szolgálhatnak, amíg jobbak nem állnak rendelkezésünkre. (A leghelyesebb volna minden egyes könyvtárra külön kiszámítani a kívánatos, pontosabban a szükséges alapterületet, a társadalmi, gazdasági, könyvtári stb. környezetből kiindulva.)

Öt esztendő eredményei

Mi olvasható ki az 1. sz. táblázatból? Elsőnek és legfontosabbként az, hogy könnyen el-takarhatja előlünk a valóságot a szép és nagy, új könyvtárak listája. A névsorolvasás alapján azt hihetnők, hogy valamiféle könyvtárpépítési áttörés következett be az elmúlt öt évben, holott erről szó sincs: az alapterületi növekedés üteme ahelyett, hogy gyorsult volna, csökkent. A könyvtárak összességére vonatkoztatott bővülés a következőképpen alakult: 1975. december 31-én 25,2, öt év múlva, 1980. december 31-én 34,8 százalék volt; a következő öt év alatt, 1985. december 31-ig pedig csak 43,5 százalékra emelkedett.

Tehát amíg az első periódus 9,6 százaléknyi bővülést, a második 8,7 százaléknit hozott. Mondhatnánk azt is, mit számít az a 0,9 százalék? Se többet, se kevesebbet, mint 1083,7 négyzetmétert, azaz egy átlagos B típusú könyvtár alapterületét; vagyis öt év alatt egy-gyel kevesebb új könyvtár épült meg 1981-1985-ben, mint 1976-1980-ban. Tehát

1. sz. táblázat
Az 1980-ban városi, valamint a járási szerepkörrel felruházott városi és nagyközségi könyvtárak alapterületének fejlődése I.

A település nagysága (a lakosok száma)	A könyvtárak száma	Javasolt átlagos alapterület (m ²)	Egy könyvtár átlagos alapterülete (m ²)					Javasolt összes alapterület (m ²)	A könyvtárak alapterülete összesen (m ²)						Beállási szint (százalékban)						
			1975	1980	1981	1982	1983		1985	1975	1980	1981	1982	1983	1985	1975	1980	1981	1982	1983	1985
40 ezer fölött	3	1860	149	184	187	249	365	341	5 580	447	552	561	746	1 096	1 023	8,0	9,9	10,1	13,4	19,6	18,3
30 001-40 ezer	13	1730	399	610	600	591	585	759	22 490	5 193	7 936	7 801	7 686	7 611	9 868	23,1	35,3	34,7	34,2	33,8	43,9
20 001-30 ezer	21	1256	309	431	443	452	462	542	26 376	6 482	9 043	9 310	9 500	9 710	11 385	24,6	34,3	35,3	36,0	36,8	43,2
15 001-20 ezer	19	958	294	440	498	489	502	571	18 202	5 582	8 356	9 468	9 294	9 533	10 854	30,7	45,9	52,0	51,1	52,4	59,6
10 001-15 ezer	35	858	240	291	310	314	314	383	30 030	8 396	10 194	10 858	10 994	10 981	13 415	28,0	33,9	36,2	36,6	36,6	44,7
10 ezer alatt	23	771	186	252	258	253	254	260	17 733	4 278	5 800	5 930	5 811	5 836	5 887	24,1	32,7	33,4	32,8	32,9	33,2
Összesen	114	1056	266	367	385	386	393	460	120 411	30 378	41 881	43 928	44 031	44 767	52 432	25,2	34,8	36,4	36,5	37,2	43,5

továbbra is érvényes – némi pesszimista felhanggal – a régi előrejelzés: ha föltesszük is, hogy minden, jelenleg könyvtári célokat szolgáló épületünk megmarad (ami képtelenség, hiszen az állagbeli és funkcionális avulással mindenképpen számolnunk kell), akkor még nyolcszor öt évre van szükség 100 százalékos beállási szint eléréséhez.

A legjobb helyzetben most a 15 001–20 000 lakosú települések könyvtárai vannak, mert az 1975-ös 30,7 százalékos beállási szintjük 59,6 százalékra emelkedett. Ez azt jelenti, hogy: 1. vezetik a mezőnyt; 2. az őket követő kategóriával szemben előnyük 14,9 százalék; 3. egyedül az ő együttesük az, amelyik meghaladja (s majdnem teljes tíz százalékkal!) a kívánatos alapterület felét.

Nem változott a sereghajtók köre sem. Igaz, az utolsó öt év alatt majdnem megduplázódott a 40 ezer lakosnál nagyobb lélekszámú három városban a könyvtári alapterület, de az 1980-as 9,9 százalékos beállási szint ezzel is csak 18,3 százalékra emelkedett.

Nagyjából azonos szintről indultak 1980-ban és azonosra is érkeztek 1985 végére a 20 001–30 000-es és a 10 001–15 000 lakost számláló városok könyvtárai; gyorsabb fejlő-

déssel utolérték őket a 30 001–40 000-es kategória egységei. Ha így haladnak tovább, 1990-re elérhetik, sőt meghaladhatják az 50 százalékos beállási szintet.

Feltűnő a 10 ezernél kevesebb lakosú települések könyvtárainak változatlan helyzete: nem igazolódott az a feltevés, hogy kisebb helyen hamarabb kerül elfogadható épület. S nem csak stagnálásról van szó: növekszik a derékhadtól való lemaradásuk mértéke is.

Ha az egy könyvtárra jutó átlagos alapterületeket nézzük, a képet tovább árnyalhatjuk. Katasztrofálisan alacsony a 40 ezresek átlaga (341 négyzetméter); ehhez képest nem tűnik reménytelenül elmaradottnak a legkisebbeké (260). A 15 001–20 000-es városok könyvtárainak átlagos alapterülete (571) meghaladja a tőlük egy nagyságrenddel nagyobbakét (542).

Még egy megjegyzést kell fűzni az 1. sz. táblázathoz. A TEKE 1984-es füzeté nem jelent meg, ezért ennek az évnek az adatai hiányoznak az összeállításból. Ettől függetlenül azonban megállapítható, hogy az 1981–1985-ös időszak könyvtári fejlesztéseinek zöme 1984-ben és 1985-ben készült el.

A 2. sz. táblázat, amely az irányszámok alapján valamivel magasabb összehasonlítási

2. sz. táblázat

Az 1980-ban városi, valamint a járási szerepkörrel felruházott városi és nagyközségi könyvtárak alapterületének fejlődése II.

A település nagysága (a lakosok száma)	A könyvtárak száma	Egy könyvtár átlagos alapterülete (m ²)*	Javasolt összes alapterület (m ²)	1975-ben			1980-ban			1985-ben		
				Egy könyvtár átlagos alapterülete (m ²)	Összes alapterület	Beállási szint százalékban	Egy könyvtár átlagos alapterülete (m ²)	Összes alapterület	Beállási szint százalékban	Egy könyvtár átlagos alapterülete (m ²)	Összes alapterület	Beállási szint százalékban
30 ezer fölött	16	1860	29 760	352	5 640	18,9	530	8 488	28,5	680	10 891	36,6
20 001–30 ezer	21	1440	30 240	309	6 482	21,5	431	9 043	29,9	542	11 385	37,6
10 001–20 ezer	54	1030	55 620	259	13 978	25,1	343	18 550	33,3	449	24 269	43,6
10 ezer alatt	23	700	16 100	186	4 278	26,6	252	5 800	36,0	256	5 887	36,6
Összesen	114	1155	131 720	266	30 378	23,0	367	41 881	31,8	460	52 432	39,8

* a szakmai irányelv szerint

mércét alkalmaz, megerősíti az előbbi mondatokat, habár annak következtében, hogy kevesebb kategóriát alkalmaz, eltakarja a 40 ezer lakosnál nagyobb lélekszámú városok könyvtárainak nyomorúságát, s a 15 001–20 000-esek viszonylag kedvező helyzetét. Ezért kiegyensúlyozottabb képet mutat. Az igaz, hogy a más viszonyítási érték miatt az átlagos beállási szint csak 39,8 százalékos, de tíz évre visszapillantva állandóan nőtt. S a növekedés mögött

– az abszolút számokat tekintve – 22 054 négyzetméter áll, amely az 1975-ös alapnak 72,6 százaléka. Nem kevés: majdnem 20 sátoraljaújhelyi nagyságú könyvtár telnek ki belőle. Tíz év távlatában is viszonylag egyenletes fejlődés tapasztalható a 20 001–30 000 lakos közötti kategóriában, a 30 000 lakos fölöttiek kicsivel gyorsabban nőttek 1980 előtt, mint utána, a 10 001–20 000 lakos közöttiek éppen fordítva, s a 10 000 lakos alattiak ugrásszerűen nőttek az

első periódusban és stagnáltak a másodikban. Biztató, hogy a legnagyobb fejlődés éppen abban a kategóriában mutatkozott, amelybe a könyvtáraknak mintegy fele (54 egység) tartozik.

A városi könyvtárak fejlődése

Célszerűnek látszott azonban, hogy a már említett közigazgatási változásokhoz igazodjanak a további vizsgálódások. Ezért a 3. sz. táblázat – habár ugyancsak 114 könyvtár adatait öleli fel – nem ugyanazokat az egységeket tartalmazza, mint az első kettő. 12 nagyközségi könyvtár kikerült a vizsgáltak közül, de kettővel nőtt a városi könyvtárak száma (összesen 88) és tízzel a városi jogú nagyközségi könyvtáraké (összesen 26). Most tehát az 1985-ös TEKE-ben városinak vagy városi jogú nagyközségi könyvtárnak jelölt egységek adatai kerültek be a táblázat soraiba, az 1975-ös és az 1980-as esztendőből is. (Továbbra is hiányoznak Baja, Dunaujváros, Hódmezővásárhely, Nagykanizsa, Sopron és a megyeszékhelyek adatai; a szentendrei könyvtárai azonban nem.) Míg az előző két táblázatban minden könyvtár abba a településkategóriába került, amelybe 1980-ban tartozott, itt már az 1985-ös lakosságszám határozta meg a besorolást. (Mintthon néhány fővel elmarad az ötezer határtól Vasvár lélekszáma, a TEKE nem vette fel a központi könyvtárak fejezetébe; mivel azonban városi jogú nagyközség, amely a közeli várossá nyilvánítás előtt áll, adatait mégis szerepeltettük az 5001–10 000-es kategóriában.) A minél pontosabb kép kedvéért nyolc településkategória szerint csoportosítottuk a könyvtárakat.

Az ímént említett átcsoportosítások miatt az átlagos beállási szint valamivel csökkent (39,8-ról 38,5 százalékra), ez azonban a lényegét nem érinti, hiszen a könyvtárak javasolt összes alapterülete 135 020 négyzetméter, szemben a 2. sz. táblázat könyvtárainak 131 720 négyzetméterével. Ez a táblázat is a lassú és lassan csökkenő fejlődési ütemet mutatja; az 1975-től 1980-ig terjedő időszak öt évére 8,6, az 1980-tól 1985-ig terjedőre pedig 7,9 százalékos emelkedés jut. Tehát semmiképpen nem lehet beszélni a könyvtárépítési, -bővítési kedv felülmúlásáról, az újonnan megnyílt, tekintélyes alapterületű könyvtárak sora ellenére sem. A körülmények ismeretében azonban az is elismerésre méltó, hogy az ütem csak ennyire lanyhult.

3. sz. táblázat
Az 1985-ben városi és városi jogú nagyközségi könyvtárak alapterületének fejlődése

A település nagysága (a lakosok száma)	A könyvtárak száma	Egy könyvtár átlagos alapterülete (m ²)*	Javasolt összes alapterület (m ²)	1975-ben			1980-ban			1985-ben		
				Egy könyvtár átlagos alapterülete (m ²)	Összes alapterület (m ²)	Beállási szint százalékban	Egy könyvtár átlagos alapterülete (m ²)	Összes alapterület (m ²)	Beállási szint százalékban	Egy könyvtár átlagos alapterülete (m ²)	Összes alapterület (m ²)	Beállási szint százalékban
10 ezer alatt	18	700	12 600	173	3 122	24,7	237	4 263	33,8	252	4 543	36,1
10 001–15 ezer	35	1030	36 050	235	8 216	22,8	278	9 738	27,0	343	12 019	33,3
15 001–20 ezer	21	1030	21 630	252	5 295	24,3	396	8 315	38,4	497	10 431	48,2
20 001–25 ezer	15	1440	21 600	335	5 030	23,3	460	6 893	31,9	567	8 500	39,4
25 001–30 ezer	8	1440	11 520	262	2 095	18,2	411	3 287	28,5	645	5 157	44,8
30 001–35 ezer	7	1860	13 020	498	3 488	26,8	504	4 155	31,9	597	4 177	32,1
35 001–40 ezer	7	1860	13 020	286	2 003	15,4	589	4 126	31,7	873	6 111	46,9
40 ezer fölött	3	1860	5 580	149	447	8,0	184	552	9,9	341	1 023	18,3
Összesen	114	1184	135 020	260	29 696	22,0	363	41 329	30,6	456	51 961	38,5

* a szakmai irányelv szerint

Egyik kategória könyvtárainak átlagos alapterülete sem éri el az 50 százalékos beállási szintet; még a 15 001–20 000-es, a 35 001–40 000-es és a 25 001–30 000-es települések könyvtárai állnak a legjobban. A 40 ezer fölöttiek ott vannak, ahol voltak: a sor legvégén, alaposan leszakadva. A derékhadtól 32,1 százaléktól 39,4 százalékig terjedő beállási szintekkel négy kategória könyvtárai képviselik. Az átlagos alapterület szinte szabályosan ugrik kategóriánként 100–100 négyzetmétert; ez alól kivételt a 30 001–35 000-es városok könyvtárai képeznek (tőlük 597 helyett 797 négyzetmétert várnánk el), s a 40 ezer fölöttiek (amelyek alapterülete ahelyett, hogy ezer fölé emelkednék, 341 négyzetméterre esik vissza). 1975-höz, mint kiindulási állapothoz képest a leglátványosabb fejlődést a 35 001–40 000-es kategória könyvtárai érték el: 15,4 százalékról 46,9 százalékra ugrott beállási szintjük. Kielégítő a 15 001–20 000-es és a 25 001–30 000-es települések könyvtárainak gyarapodása: 23,7 illetve 26,6 százaléknyi az előrehaladásuk. Lemaradtak a 30 001–35 000-esek. Az utolsó öt év különösen a 25 001–30 000-es (Mosonmagyaróvár, Várpalota) és a 35 001–40 000-es (Gyöngyös, Orosháza, Szentes) kategóriában volt sikeres.

Ennyit az átlagokról, amelyek köztudottan csak arra valók, hogy eltakarják az élenjárók és a hátul kullogók közti különbséget. Nézzünk hát egy kissé a nyolc kategória átlagai mögé.

5001–10 000 lakos esetében a javasolt alapterület: 700 négyzetméter. Ebbe a kategóriába 18 könyvtár tartozik. Közülük még mindig hét könyvtár alapterülete kisebb 200 négyzetméternél. S nem is az újonnan városi jogú nagyközséggé minősített Mórahalom 76, mint inkább a jó hírű füzesabonyi vagy encsi könyvtár 140, illetve 135 négyzetméterét bánja az ember.

Ugyancsak hét könyvtár alapterülete az átlag körül van. (200 és 300 négyzetméter között). Gárdonyban és Bácsalmáson valamit segített a helyzeten a bővítés, de Szentgotthárdon már tíz éve várnak hiába, Vasváron pedig 1982 óta az ideiglenes (az eredeti 383 helyett 206 négyzetméteren való) elhelyezés kezd állandósulni.

Úgy látszik, Zalaszentgrót is kinötte a maga 310 négyzetméterét, s talán csak az 50 százalékos beállási szintet meghaladó három könyvtárnak (Sümege, Lenti, Tamási) nincs oka egyelőre panaszra.

10 001–15 000 lakos esetében a javasolt

alapterület: 1030 négyzetméter. Ebbe a kategóriába 35 könyvtár tartozik. A kategória büszkesége Kőszeg; a maga 1340 jól kihasznált négyzetméterével ékesen bizonyítja, hogy nem túlzás az ekkora városok számára javallt több mint ezer négyzetméteres alapterületű könyvtár. Szigetvárnak (719) sincs még oka szégyenkezésre a mezőnyben.

Akik kinöttek ruhájukat

A 400 és 500 négyzetméter közötti alapterülettel rendelkező valamennyi könyvtár kinötte ruháját, akkor is, ha csak nemrég vásárolták vagy bővítették helyiségeiket. Érvényes ez Edelényre, Marcalira, Móra, Pásztóra, Celldömölkre, s fokozottan azokra, amelyek még a régi, alkalmatlan ruhában feszengenek: Körmenre és Vásárosnaményra. Nem mondható más a 300–400 négyzetméter alapterületű könyvtárakról sem, bár közülük néhány (Sárbogárd, Tiszavasvári, Szeghalom, Tiszakécske) fellélegezhetett friss bővítése vagy új elhelyezése jóvoltából.

S mi mondható arról a 11, illetve 5 könyvtárról, amelyeknek alapterülete még a 300, sőt a 200 négyzetmétert sem éri el? A sok közül hadd említsem csak Sarkad (212), Dorog (220), Bicske (262), Barcs (156) és Zirc (140) nevét.

15 001–20 000 lakos esetén a javasolt alapterület: 1030 négyzetméter; 21 könyvtár tartozik ebbe a csoportba. Az 1030 négyzetméteres irányszám ennyi lakoshoz mérten már szűkmarkúbb elhelyezést ígér. Csupán két olyan könyvtár van, amelyik teljes mértékben megfelel a kívánalomnak; a „rég”i sárvári (1389) és az új százhalombattai (1000); egy pedig megközelíti: a „rég”i kiskőrösi (817). A középmezőnybe hatan tartoznak: köztük az újonnan átalakított, kibővített bonyhádi (625) és az új elhelyezéshez jutott mátészalkai könyvtár (596) mellett a „rég”i kalocsai (586) és a tapolcai (548), továbbá az új sárospataki (487) és a hajdúnánási (423).

A felének (12 könyvtár) alapterülete azonban a 400 négyzetméter alatt marad. Kisvárdá (300), Budaörs (280), Balassagyarmat (276) és Hadháztéglás (226) könyvtára zárja a sort. Hol vannak már azok az idők, amikor még a Balassagyarmati Városi Könyvtár (jelenlegi) épülete kerülhetett mintaként a „kis-Sallai” borítófedelére!

20 001–25 000 lakos esetén a javasolt alapterület:

rület 1440 négyzetméter; 15 könyvtár tartozik ide. Essünk túl a nehezen: Szigetszentmiklós, 20 014 lakos, 60 négyzetméter. Ez után tiz olyan könyvtár következik, amelyeknek alapterülete ugyan nem éri el az irányszámban előírtaknak a felét sem, mégis jó benyomást kelt; köztük található például a békési, a siófoki és a dombóvári. Közülük az utóbbi öt évben jelentősebben bővült a csongrádi, a békési és a karcagi; csökkent – de miért? – az alapterülete az oroslányinak (408-ról 322-re), a keszthelyinek (588-ról 518-ra) és a siófokinak (758-ról 638-ra). A dombóvári 600 négyzetméter 1979-ben lépett be; Törökszentmiklós, Hajdúszoboszló és Mezőtúr viszont már egy évtizede 400 négyzetméter körüli alapterületen működik. A nagybacsák között két „régit” (Paks 750, Mohács 880) és két újat (Mezőkövesd 880, Sátoraljaújhely 1120) találunk.

25 001–30 000 lakos esetén a javasolt alapterület 1440 négyzetméter; 8 könyvtár tartozik ezek közé. Mosonmagyaróváré: 2018. Ez igen! Makó (775) mellé némileg felzárkózott Várpalota (645). Viszont Gödöllő (505), Hatvan (430) és Tata 380 négyzetméteren szorong; s milyen jelzővel lehetne kifejezni Nagykőrös (263) és Dunakeszi (141) életérzését? (Az utóbbi esetében és talán másutt is 1986-ban

javult a helyzet; *Könyvtáros*, 1986. 7. sz. – a szerk.)

30 001–35 000 lakos esetén a javasolt alapterület 1860 négyzetméter; 7 könyvtár tartozik ebbe a kategóriába. Úgy látszik, szabály, hogy minden kategóriában vegetáljon egy-egy „gondok gyermeke”. Itt Komló az a maga 164 négyzetméterével. 1975-ben még 204 négyzetmétert jelentett, 1980-ban már 450-et, viszont 1981-ben 276-ot, 1982-ben 174-et. *Ranganathan* törvénye Komlóra nem lenne érvényes? Növekvő helyett zsugorodó „organizmus” az itteni városi könyvtár?

Mint hogy a fenntartók már évekkel ezelőtt akkoriban viszonylag megfelelő elhelyezéshez juttatták az ebbe a csoportba tartozó könyvtárak javát (Kiskunhalas, Jászberény, Esztergom, Pápa), lehet, hogy ezért nem mutatkozott esetükben elmozdulás a 30–50 százalékos beállási szintről, bármennyire is indokolná a fejlesztést e könyvtárak jó szakmai munkája, olvasói igénybevételé.

A hajdúböszörményi könyvtár alapterülete csaknem megduplázódott az utóbbi években, de még így is csak 429 négyzetméter. Ajkáé 298-ról 420-ra nőtt a művelődési központban, de mi ez a szükségletekhez képest?

35 001–40 000 lakos esetén a javasolt alapterület 1860 négyzetméter; a csoportba 7 könyvtár tartozik. A helyzet nem rossz. Gyula, a legkisebb (345), költözés előtt áll, három könyvtár költözött (Szentes 439 négyzetméteres helyiségből 752-esbe, Orosháza 280-asból 797-esbe, Gyöngyös 367-esből 1600-asba); Kazincbarcika beállási szintje 49,5, Vácé 63,6 százalékos (s csak azért nem több, mert szakszervezeti testvérenek engedte át alapterülete egy részét). Egyedül Kiskunfélegyháza van az Ajkáéhoz hasonló helyzetben: kétszeri, szerény mértékű bővülés után is csak 526 négyzetméter jutott a könyvtárnak.

40 ezernél több lakos esetén a javasolt alapterület 1860 négyzetméter, a könyvtárak száma ebben a kategóriában 3. A legnagyobb városokban vannak a legrosszabbul elerestve a könyvtárak. 1980-hoz képest mindhárom könyvtár bővült ugyan (Cegléden 123, Érden 212, Ózdon 136 négyzetméterrel), de a helyzetten ez alig változtatott. A ceglédi alapterülete 439 négyzetméter (23,6 százalékos beállási szint), az érdié 368 (19,8), az ózdié 216 (11,6). Ehhez nem kell kommentár.

Végezetül három észrevétel és egy fohász. Az észrevételek a statisztikai adatokra vonat-

kozna. 1. Egyes könyvtárak alapterülete furcsa ingadozást mutat: hol növekszik néhány négyzetméterrel, hol csökken, akkor is, ha nem kaptak újabb helyiségeket vagy nem vettek el tőlük semmit. Minden adatszolgáltatáskor újra mérték, s minden mérésnél más hibát követtek el a számításban? Vagy egyszer kívül mérték meg az épületet, másszor belül? Ki tudja? Bár végeredményben ezek a kis módosulások kigyenlítik egymást, s az általános képet lényegében nem befolyásolják, ez mégsem rendjénvaló. 2. Néhány esetben egyik évről a másikra olyan mértékű a csökkenés, hogy ezt már nem lehet a hibás mérésre fogni. Érdemes lenne egyszer az elveszett négyzetmétereknek is nyomába eredni. (Csak néhány példa: Tiszakécskén az alapterület 1983-ban 459, 1985-ben 349; Bicskén 1983-ban 312, 1985-ben 262; Hevesen 1983-ban 440, 1985-ben 225; Budorősen 1981-ben 363, 1982-ben 280; Szentendrén 1981-ben 510, 1982-ben 586, 1983-ban 520, 1985-ben 386; Sátoraljaújhelyen 1981-ben 1380, 1982-ben 1120; Oroszlányban 1983-

ban 408, 1985-ben 322; Siófokon 1983-ban 758, 1985-ben 638; Nagykörösön 1983-ban 369, 1985-ben 263; Tatán 1983-ban 470, 1985-ben 380; Hatvanban 1983-ban 560, 1985-ben 430 négyzetméter; a felsorolás korántsem teljes.) 3. Először fordult elő, hogy megindulása óta a TEKE sorozatából egy év kimaradt. Magyarázat van rá, de a kár akkor is kár. Szerencse a balszerencsében, hogy az 1984-es – és nem az 1985-ös – év adatai hiányoznak, így egy kis zökkenővel mégis át lehetett tekinteni az ötéves periódust.

A fohász pedig az égiekhez szól: bárha legalább az 1980–1985-ös időszak ütemében folytatódna városi és városi jogú nagyközségi könyvtáraink alapterületének növekedése; ha évente továbbra is 1,6 százalékkal bővülnének a könyvtári terek (ami évi 2160 négyzetmétert jelentene országos szinten), bizony nem panaszkodnánk, hogy még nyolc ötéves periódusba telik a 100 százalékos beállási szint elérése. Úgy legyen.

Papp István

SAKMAI INFORMÁCIÓ SAZAK

Jelentkezési felhívás

Az ELTE bölcsészettudományi kara az 1987/88. és 1988/89. tanévre *posztgraduális* képzés keretében szakmai információs szakra felvételt hirdet. A szak célja olyan szakemberek képzése, akik a vállalatoknál, a kutató és fejlesztő intézeteknél, központi és ágazati tájékoztatási intézményeknél, könyvtáraknál, valamint a felsoroltak irányító szerveinél képesek: *a szakmai információs rendszerek, szakirodalmi bázisok szervezésére; a szakmai információk döntéshozatali céllal történő elemzésére és szintetizálására; a szakmai információs tevékenység gépesítésének és automatizálásának szervezésére; az audiovizuális tájékoztatás, a szakmai propaganda szervezésére; a KGST-országok Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Rendszerében és más nemzetközi információs együttműködésben való részvételünk szervezésére; az informatika elméleti kérdéseivel való foglalkozásra.*

A képzés 2 éves. A szakot egyetemi végzettséggel és többévi gyakorlattal, valamint idegen nyelvismerettel rendelkezők vehetik fel. A végzők „szakinformátor” elnevezésű okleve-

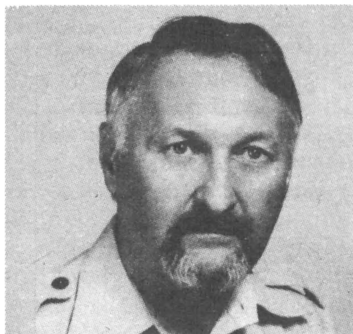
let kapnak. Azok, akiket a munkahely javasol, a felvételnél előnyben részesülnek. A képzés az ELTE bölcsészettudományi kara könyvtártudományi tanszékének keretében levelező tagozaton történik, a természettudományi kar numerikus és gépi matematikai tanszéke és külső szakemberek közreműködésével.

Jelentkezési határidő: 1987. május 15. A jelentkezés az egyetemi felvételi vizsgákra való jelentkezéshez használt űrlap kitöltése és beküldése révén történik, amelyhez a jelentkező önéletrajzát, az egyetemi végzettséget bizonyító oklevelet (vagy másolatát), az idegen nyelvtudását igazoló okmányt és a munkahely javaslatát kell csatolni. A jelentkezési iratok az Eötvös Loránd Tudományegyetem bölcsészettudományi kara dékáni hivatalának esti tagozatára küldendők. *Cím: 1052 Budapest, Pesti Barnabás u. 1.*

A jelentkezőket a könyvtártudományi tanszék 1987. június végén – július elején felvételi beszélgetésre hívja be; az időpontról az egyetem mintegy két héttel korábban értesítést küld.

Könyvtáros volt a helytörténész és irodalomtudós

Beszélgetés dr. Péter László kandidátussal

Péter László három évet töltött a *szegedi egyetemi könyvtárban*, majd 1961. június 1-től 1986. április 15-ig a Somogyi Könyvtár munkatársa volt.

Az itt eltöltött majdnem 25 év alatt 25 önálló műve jelent meg, 58 kiadványt szerkesztett és 1509 cikke látott napvilágot.

A *Szocialista Kultúráért* kitüntetést másodszor már nem fogadta el, a *Munka Érdemrendre* pedig hiába terjesztették föl, nem kapta meg.

Neve közismert a nyelvészek, muzeológusok, etnográfusok, irodalmárok, történészek és könyvtárosok körében. Bibliográfiai munkássága nyomán *szegedi iskoláról* beszélnek, mégis...

– *Nem könyvtárosnak készültél, tanulmányaid, első munkahelyeid is más irányba indítottak.*

– A népi írók – főként *Veres Péter*, *Németh László* és *Erdei Ferenc* – műveinek hatása alatt és a népi kulturális mozgalmak (*Bartók*, *Kodály* népzene gyűjtésének) igézetében irányult érdeklődésem egyetemi éveim alatt a néprajz, néprajz és folklór felé. Doktori értekezésem falumnak, Szeged mai városrészének, Szőregnek hangtana (elsősorban ő-zése) volt; mellék-tárgyként irodalomból és néprajzból doktoráltam. Az utóbbiból *Bálint Sándor* vizsgáztattott. Rendszeres hallgatója voltam *Szőgi* (később *Szeghy*) *Endre* népzenei speciálkollégiumának. Barátaimmal 1946-ban – a Szegedi Fialatok Művészeti Kollégiuma példája nyomán – megalakítottuk a *Kálmány Lajos Kör*t. Majd 1947-ben megindítottuk a *Tiszatáj* című folyóiratot.

Tanulmányaim befejeztével az egyetem nyelvészeti tanszékén maradtam *Klemm Antal* jobbkezeként, míg 1950 februárjában titóizmus vádjával el nem bocsátottak.

Decemberben *Ortutay Gyula* kinevezett a csupán papíron létező *karcagi múzeum* vezető-jévé. Egyévi munkával megteremttem a múzeumot, megnyitottam első néprajzi kiállítá-

sát, s *Ortutay* 1952 elején áthelyezett a közeli *Makóra*, ahol hasonlóan csak neve – *József Attila* – és épülete volt a múzeumnak, anyagát még úgy kellett összeszedni. Előbb *József Attila* kéziratait, könyveit, emléktárgyait szereztem meg akkor még élő kortársaktól, majd eljuttottam *Espersit János*hoz, a kor érdekes és különös figurájához, rajta keresztül pedig *Juhász Gyula*hoz – éppúgy, ahogy harminc évvel azelőtt *József Attila*...

– *Ezután kerültél 1954-ben a szegedi egyetemi könyvtárhoz. Mit tett ez hozzá addigi érdeklődési körödhöz?*

– A makói múzeumból el kellett jönnöm, mert *Fülep Ferenc*, a minisztérium múzeumi főosztályának vezetője *Kiskunfélegyháza* akart áthelyezni. Én Szegedre szerettem volna kerülni, de *Bálint Alajos* nem szívelte; féltékeny volt rám, nem fogadott be a múzeumba. *Hencz Aurél* azonban, az egyetemi könyvtár igazgatója szívesen látott, és január 15-től átvett. Így kerültem vissza – négyévi száműzetés után – Szegedre, sőt az egyetemre, bár nem tanszék-re, hanem a könyvtárba. S jóllehet korábban is volt bibliográfiai érdeklődésem (még makói múzeumigazgatóként cikkem jelent meg a *Könyvtáros* 1953. évi szeptemberi számában,

igaz, elírásból *Pintér László* névvel); itt mint a bibliográfiai csoport tagja, utóbb vezetője, lehetőséget kaptam hajlamaim érvényesítésére. Bár nevem nincs rajta, a valóságban én szerkesztettem a *Bóday Páltól* elkezdett sorozatnak, *Az egyetemi könyvtár kiadványainak* 10–40. számait, s köztük többet magam is írtam. Ösztöklétkük a helyismereti kutatást: *Reguli Ernővel* tervezetet készítettünk Szeged bibliográfiájának megindításához; magam kis füzetben (*Csongrád megye népe és földje*) összeállítottam a megyei kutatás kiindulópontjának szánt válogatott (ún. ajánló) helyismereti bibliográfiát. Nagyon jó együttesünk volt ott: *Bóday Pál, Molnár István, Trám Irénke* (a későbbi *Saliga Lászlóné*).

Itt kapcsolódtam be a *Juhász Gyula* kritikai kiadás munkálataiba, 1957-től kezdve pedig, amikor nyolc hónapi kényszerű távollét után sikerült munkámat tovább folytatnom, *Baróti Dezsőnek* Szegedről való távoztával rám maradt a főszerkesztői tiszt is. Egyetemi hallgatókból toborzott munkaközösséggel (olyanokból, mint *Grezsa Ferenc* vagy *Ilia Mihály*) gyűjtöttük össze és tettük közzé 1963 és 1981 között a szegedi költő életművét. A 10. kötet van még hátra, levelezésének második fele.

– *Eközben egy közművelődési könyvtár lett kenyéradó gazdád.*

– Folyton megújítandó féléves szerződésekkel dolgoztam akkor az egyetem irodalomtörténeti intézetében. Tovább már ez nem mehetett, ezért a tanszékvezető, *Szauder József* közbenjárására 1961-ben a szegedi *Somogyi Könyvtár* tudományos főmunkatársa lettem. Csaknem negyedszázadon át dolgoztam „a Tisza-parti sokablakos nagy házban” (ahogy *Tömörkény* nevezte a múzeumnak és könyvtárnak helyet adó Közművelődési Palotát), s majdnem két évet még a Dóm téri új épületben is.

– *Itt bontakozott ki igazán bibliográfusi tevékenységed: például tudományos igényességgel tártad föl az Igazság című, 11 számot megért szegedi folyóiratot.*

– Bár nem dicsekszem azzal, hogy elméleti kérdések iránt túlságosan érdeklődnék, módszertani dolgok, újítások, fogások mindig izgattak, s igyekeztem megtalálni egy-egy földadat legésszerűbb megoldását. Ilyen volt az előbb említett kis helyismereti bibliográfiám – a *Csongrád megye népe és földje* –, igénytelen kis füzet, de módszertani szempontból máig büszke vagyok rá, mert az általános és gyűjteményes munkákat analitikusan írtam le, a füzet végén pedig mutatót adtam városonként,

községenként, így az egy-egy helyre vonatkozó irodalom nemcsak ott található, ahol alcím szerint a legtöbb írás szerepel, hanem a mutató a többi könyv néhány lapnyi (de fontos) szövegét is föltárja. Hasonlóan módszertani szempontból tartom ma is érdekesnek az ugyancsak igénytelen szegedi hetilapocskának, a forradalmi idők termékének, az *Igazságnak* repertóriumát: az időrendi anyagközlésnek és a mutatónak egymást kiegészítő és takarékos szerepét igazoltam benne, amit a *Nyugat repertóriumában* hiányoltam. Azóta árnyaltam fölfogásomat: a debreceni tanácskozáson (1974) ért meg bennem, hogy a szakfolyóiratokat (például az *Irodalomtörténetet* vagy a *Századokat*) a saját tudományuk „rendszeretana” szerint, de az általános, vegyes, közművelődési, irodalmi, művészeti, helyismereti folyóiratokat (mint a *Tiszatájat* vagy a *Békési Életet*) időrendi alapon kell repertóriumba menteni. A mutatónak – ez vesszőparipám – mindkét fajtában nagy szerepe van: ahogy mondani és írni szoktam, ez lelket lehel az anyagba. Több szempontú és takarékos föltárást tesz lehetővé a jól átgondolt mutató.

– *Megújítottad a bibliográfiák, repertóriumok munkamódszereit az időrendi közlés elvének és a sokszempontú, egységes betűrendes mutatónak a bevezetésével. Honnan jött az újítás ötlete?*

– Bizonyára alkat kérdése, hogy némely ember, mint magam is, nem fér a bőrébe, nem elégszik meg a dolgok addigi állásával, hanem újításokon töri a fejét. Ilyen módszertani újítás kerekedett ki 1974-ben véletlenül egyszerre megjelent két könyvemben is: a *Szeged utcanévéiben* azt találtam ki, hogy egyetlen betűrendben közlöm a város valamennyi – történeti és élő – utcanévéjét, de érdemben csak a legutóbbi (tehát többnyire mai, illetve a megszűnt utcák esetében a megszűnésükkor használt) nevék alatt tárgyalom, ott viszont elmondom teljes történetüket. Ez világossá, könnyen áttekinthetővé teszi az utcanévrendszert. Azóta sok hasonló munkában alkalmazták a módszerem; amelyikben nem, mint a debrecenieké, zavaros és áttekinthetetlen. A *Szeged irodalmi emlékhelyei* című könyvem pedig úgy ismerteti az írók, költők lakásaitól, szerepléseitől nevezetessé vált házakat, középületeket, ahogyan egy sétáló látja, de itt is nélkülözhetetlen szerep jut a mutatónak, amelyből pillanatok alatt megállapítható egyrészt egy-egy író, költő minden emlékhelye, másrészt egy-egy helyhez fűződő valamennyi név. Időrendbe szerkesztettem át *Vajda Lászlónak Móra Ferenc írásai* című kéz-

iratban maradt bibliográfiáját is. Ebből egyrészt megállapítható az író munkássága napról napra, másrészt a mutatóból egy-egy írás valamennyi – hírlapi és kötetbeli – közlése is.

– 1963-ban cikket írtál a Somogyi-könyvtári Híradóba „A tudományos munka lehetőségei könyvtárunkban” címmel. A „lehetőségek” megteremtése mégsem volt egyszerű.

– Ami a Somogyi Könyvtárban folyó tudományos munkát illeti, tanúja voltál, milyen óriási közegellenállást kellett legyőznöm, míg jogosultságát elismerték. Örök olyan hivatalos iratot, amelyben a művelődési osztály illetékes fejemre olvassa, hogy közművelődési könyvtár a Somogyi, nehogy azt higgyem, a tudománykodás olyan fontos. Az 1966. évi minisztériumi vizsgálatnak hasonló következtetéseit olvashatni *A Somogyi-könyvtár száz éve* című kiadványunk okmánytárában.

– 1967-ben „*A Somogyi-könyvtár kiadványai*”, 1974-ben a „*Csongrád megyei könyvtári füzetek*”, 1978-ban pedig a „*Szeged múltjából*” című kiadványsorozatot indítottad meg. Ugyan-

akkor életműved szerves része a „*Szegedi Könyvtári Műhely*” (korábban „*Hálózati Híradó*”, majd „*Somogyi-könyvtári Híradó*”, aztán „*Somogyi-könyvtári Műhely*”) 24 évfolyama. Mi vezetett e kiadványok világra segítségével, hogyan és miért nőtt ki egy könyvtári módszertani lapból egy igazi helyismereti folyóirat?

– A sorozat és a folyóirat pályakezdésem óta rögeszmém. Bár Seres József barátom neve szerepel rajtuk, a valóságban én szerkesztettem *A Kálmány Lajos Kör* füzeteit, s kezdeményezője voltam – *Lőkös Zoltán*, Seres József majd *Ertsey Péter* közreműködésével – a *Tiszatáj*nak is, sőt az első néhány szám, majd az 1956. évi 5. szám szerkesztésében részt is vettem. Miután a *Tiszatáj*, helyismereti folyóirat helyett, aminek szántam, irodalmi és művészeti lap lett, változatlanul szükségét éreztem valamiféle szegedi szemle megindításának. Így csináltam a főkálózati híradóként induló, majd általános könyvtári közlönyként szereplő, sokszorosításban megjelenő időszaki kiadványból helyismereti folyóiratot. Amikor a Somogyi Könyvtár megyei szerepkört kapott, a *Csongrád Megyei Könyvtáros* átvette a *Somogyi-könyvtári Híradótól* a szűkebb könyvtárosi, módszertani jelleget, s a mi folyóiratunk – *Somogyi-könyvtári Műhely* címmel – 1977-től már nyomtatásban megjelenő helyismereti szemlévé válhatott. Korábban csak egy rovat (*Örökség*), ettől kezdve az egész szám közölte a helytörténeti írásokat. Egy időben kiterjesztettem a megyére (ekkor közöltem vásárhelyi, makói, szentesi, csongrádi, szatymazi tárgyú cikkeket is), de mivel az nem adott hozzá pénzt, a városi művelődési osztály kívánságára ismét Szegedre korlátoztuk a tárgykört. Némrég viszont sikerült úgy tágítani, hogy a *Somogyi-könyvtári* jelző helyett *Szegedi könyvtári* került a címbe; azt a félreértést reméltem ezzel kiküszöbölni, hogy némelyek valami szűk, belső könyvtári szócsőnek tekintsék. A *könyvtári* szócskát különben is kisebb betűvel szedtettem a címlapon, s reméltem, hogy előbb-utóbb el is lehet hagyni, és végre – negyedszázad után – *Szegedi Műhely* címmel legális helyismereti folyóirata lesz a városnak.

– *A Somogyi Könyvtár kiadványai, valamint a folyóirataiban megjelent közlemények azt mutatják, hogy az e könyvtárban eltöltött két és fél évtized alatt ösztönző tevékenységgel igazi tudományos műhelyt szerveztél magad köré. Ugyanakkor itt teljesedett ki a Te munkásságod is.*

– Munkásságom nem jött volna létre, ha nem könyvtárban dolgozom. A birtokon belü-

liség behozhatatlan előnyt jelent a kutató számára. A kézikönyvek, a forrásművek, utoljára, de nem utolsósorban a napilapok pillanatok alatt a kezembem vannak, s egykettőre megtalálhatom bennük a keresett adatokat. Hadd mondjak el egy példát erre a közelmúltból. A Szegedi Nemzeti Színház fölújított épületének megnyitása napján, október 4-én a *Délmagyarország* négy oldal terjedelemben közölt cikkeket a színház múltjáról, a megszépült épületről. A benne elhelyezett művészi alkotásokról *Tandi Lajos* írt, s megemlítette, hogy nem tudjuk, ki alkotta *Makó Lajos*nak, a színház jeles igazgatójának az előcsarnokban elhelyezett mellszobrát. Engem is meglepett állítása: két kiadásban jelent már meg szegedi útkönyvem, de én sem írtam róla. Nem, mert a színházat 1978 óta lucaszéke módjára építgették át, bemenni nem lehetett, minék írtam volna arról, ami nem látható. Így elkerülte a figyelmemet a Makó-szobor készítője is. Korábbi útkönyvekben sem szerepel. *Lugosi Döme*-ben, ő neves színház-történész is volt, azért nem, mert 1909-ben jelent meg, a szobor meg – ahogy Szeged 1927-ben megjelent monográfiájából még otthon rögtön megállapítottam, 1910-ben készült. *Tandi* cikke szombaton jelent meg; vasárnap nem mehettem be, hétfőn Pestre kellett utaznom, így csak kedden reggel jutottam be a könyvtárba. Első utam a folyóirattárba vezetett. Fejből tudom, hogy 1910-ben színvonalas *Színházi Újság* volt, éppen *Lugosi Döme* szerkesztésében. Kikerestem a raktári számát, levettem a polcra, föllapoztam novembernél (ekkor volt *Makó* halálának második évfordulója), s rögtön rátaláltam a keresett adatra: *Vigh Ferenc* volt a szobrász. November 20-án külön cikk is szólt róla, fényképe is ott volt. Megnéztem a *Művészeti lexikont*, kiderült, hogy Hódmezővásárhelyen született 1881-ben, és Szegeden halt meg 1948-ban. Erre eszembe jutott, hogy közöltem a *Somogyi-könyvtári Híradóban* a szegedi művészek önéletrajzeit, amelyeket a városi tanács kérésére írtak 1947-ben. Köztük van-e *Vigh Ferenc*? Köztük!

Ennyi adat birtokában már könnyű volt megírnom kis cikkemet a Makó-szobor alkotójáról. Percek alatt megírtam a két és fél flekket, hazamenet már beadtam a *Délmagyarország* szerkesztőségébe.

– *A könyvtárból nyugdíjba küldtek. Szerencsére az MTA Irodalomtudományi Intézete tudta, hogy erőd teljében vagy, s tovább foglalkoztat.*

– Hatvanadik születésnapom, múlt év január 21-én kaptam meg a nyugdíjaztatásomat elrendelő ajánlott levelet. Nem a könyvtár igazgatójának kezdeményezésére (ő korábban marasztalt), hanem nála illetékesebbek akartak nyugdíjba küldeni, mert nem tudták elviselni, hogy a *Délmagyarország* sorozatosan közölte cikkeimet a *Szeged története* második kötetének hibáiról, hiányairól.

Ellenségeim legnagyobb bosszúságára április 16-ától a Magyar Tudományos Akadémia budapesti Irodalomtudományi Intézetének főmunkatársa lettem, és megbíztak az *Új magyar irodalmi lexikon* főszerkesztői tisztségével. A húsz évvel ezelőtti – részben hiányos, részben hibás, elavult – lexikon helyett hét korszakszerkesztő és mintegy kétszáz címszóíró munkatárssal 1989 végéig elkészítjük az új irodalmi lexikon kéziratát. Ugyanakkor hallatlan könnyebbség, erővel-idővel való takarékoskosság, hogy ma is, az *Új magyar irodalmi lexikon* szerkesztőjeként, a régi és az új munkahelyem közti megállapodás alapján, szabad mozgásom van a könyvtárban; szobám ugyanaz, amely eddig. S bár fáj, hogy a könyvtár olyan könnyen belement eltávolításomba, vigasz, hogy a könyvtáriak többsége most is úgy kezel, mintha kartársuk volnék. Legföljebb az újak néznek rám ismeretlenként, értetlenül: ki lehet ez a bennfentesként szaladozó öregúr?

Sajnálom, hogy nem érhettem meg a Somogyiban működésem negyedszázados fordulóját (mindössze másfél hónap hiányzott hozzá!), de örülök, hogy kapcsolatom mégsem szakad meg az öreg bibliotékával, amelyben életem javát töltöttem.

– *A könyvtáros társadalomtól mégis kissé távolodva, hadd érdeklődjem végül terveidről.*

– A terveim? Jórészt már elmondtam: folytatni szegedi irodalmi- és művelődéstörténeti munkálkodásomat, s közben – Szőregről – szervezni és szerkeszteni az *Új magyar irodalmi lexikont*. Tíz éve leghőbb vágyam az volt, hogy mint a Szeged-monográfia szerkesztője, nevem a *Szeged története* öt kötetével forrjon össze, és váljék halálom után is emlegetté. Ez sajnos meghiúsult. Most az *Új magyar irodalmi lexikon* főszerkesztőjeként remélem a halhatatlanságot – legalább húsz-harminc évre. Bár tökéletes lexikont még senkinek sem sikerült csinálnia, bízom azért, hogy a közvélemény, sőt az utókor meg lesz vele elégedve, s kevesebbet szidnak, mint amennyit méltányos elismeréssel szólnak róla. S akkor – nem éltem hiába.

Gyuris György

Hol tart ma a Somogyi Könyvtár?

Immár két éve annak, hogy Szegeden új otthonába költözött a Somogyi Könyvtár. Mint köztudott, a könyvtár alapítójának az volt a kikötése, hogy a városra hagyományozott gyűjteménye Szeged elidegeníthetetlen tulajdona maradjon. Szegeden tehát – a többi megyei könyvtártól eltérően – a városi könyvtárba olvadt be a megyei könyvtár. Vagyis: a Somogyi Könyvtár megyei funkciókat ellátó városi könyvtár.

Tavalyelőtt a *Könyvtárosban* két írás is foglalkozott a nagy hírű könyvtárral: *Mezei György* az új épületet mutatta be, a könyvtár igazgatóhelyettese pedig a költözés lebonyolítását, az előkészületeket és a szervezés munkafázisait foglalta össze. (1985/9., illetve 10. sz.) Azóta „nagyüzemmé” vált a könyvtár, s ezt az iránta megnyilvánuló egyre nagyobb érdeklődés is igazolja.

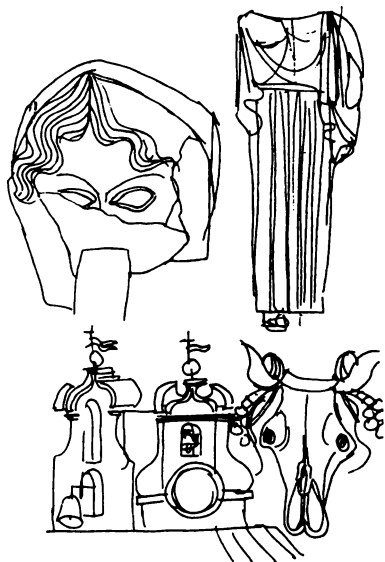
– 1985-ben 22 ezer beiratkozott olvasónk volt, 1986 szeptemberéig pedig 19 ezren vál-

tották ki a kölcsönzőjegyet – mondta *Lippainé Fekete Ilona*, a könyvtár igazgatóhelyettese. – A könyvtárhasználók száma tehát tetemesen megnövekedett, bár az is igaz, hogy fiókkönyvtáraink használóinak a száma csökkent. Ezt az magyarázza, hogy központi épületünkben sokkal színvonalasabb szolgáltatásokat tudunk biztosítani, vagyis inkább ide jönnek az olvasók.

A könyvtár iránti érdeklődés azonban egyéb területeken is megnyilvánul: lassan kulturális központtá fejlődik az új épület. Előfordul, hogy egy-egy énekkar az előtérben akar koncertet adni, az pedig már hagyomány, hogy esküvő után az ifjú párok itt fényképeztetik le magukat. Néha egészen különös kérésekkel is fordulnak a könyvtár vezetőihez: a hírlapolvasót díszmadár-kiállítás céljából szeretnék volna igénybe venni, de az akvaristák is kismélték maguknak az épületet. Ezeket a kéréseket azonban a könyvtár gazdái nem tudták teljesíteni. Esetenként festészeti, kispasztikai kiállításoknak helyet biztosítanak, de valójában az impozáns előtér nem alkalmas erre a célra. Látogatásunk idején holland könyvkiállítást nézhetek itt meg az érdeklődők.

Az igazgatóhelyettes azt is elmondta, hogy idegenforgalmi centrum lett az épület. Szinte hetente megfordul a Dóm téren egy-egy nagykövet; nemrég a szocialista országok könyvtár-tudományi és módszertani központjainak igazgatói látogattak ide, ottjártunkkor pedig éppen egy szovjet vendéget vártak.

– Előző épületünkhez képest hatszoros alapterületen működünk – folytatja az igazgatóhelyettes. – A megyei levéltár is itt kapott otthont, így a 6000 négyzetméteren megosztozunk. Meg kell azonban azt is mondanunk, hogy funkcionálisan sok kívánnivalót hagy maga után az épület. Persze megpróbáltunk igazodni a lehetőségekhez. Például azt a rendszert dolgoztuk ki, hogy újabb és újabb emeletekre érkezvén, „mélyül” a szolgáltatás. Har-

coltunk azért, hogy ne kerüljön éterem az épületbe. Nem vettük figyelembe a kérésünket. Emiatt is furcsa, hogy kifejezetten olvasótermi részt nem terveztek. A kiugró részekből adódó „öblökben” alakítottunk ki tehát olvasórészeket: hat ilyen „öböl” van, s összesen 130 ülőhelyet tudunk biztosítani. Az előző épületben nem volt ennyi férőhely, s külön hírlap-olvasónk sem volt, most azzal is rendelkezünk. Hogy erre mekkora szükség volt, azt az is bizonyítja, hogy 1985-ben mintegy 40 ezren vették igénybe ezt a szolgáltatást. Nagyon hiányzik azonban egy jól elkülöníthető előadóterem, ahol különböző rendezvényeinket meg tudnánk tartani.

Jelenleg nem kell a könyvtár vezetőinek raktározási gondokkal szembenézniük. De figyelembe véve az éves gyarapodást, nemsokára „kinövik” az épületet. A költözés sok személyi változással is járt. Növelni kellett a műszaki, takarítói és egyéb kisegítő személyzet számát, s több könyvtárosra is szükség volt. Összesen mintegy 80 fővel növekedett a könyvtár dolgozóinak létszáma.

– Nincs elegendő szakképzett könyvtárosunk – teszi hozzá az igazgatóhelyettes. – Szeptember 1-ig 49-en léptek ki, köztük több mint harminc könyvtáros. A fizetések ugyanis nem túl magasak, s például sokan mennek el iskolai könyvtárra, ahol nyugalmasabb a munka, s a bérek is elfogadhatóbbak.

Két évvel ezelőtt Mezei Györgynek a könyvtárról tudósító cikke a gondok között említette a fűtés és a hűtés összhangjának a hiányát. A levegő szárazsága nemcsak a könyvtárosoknak okoz gondot, de nem tesz jót a könyveknek sem.

– Nem tudunk hagyományos módon szellőztetni, mert az ablakok nem nyithatók, ugyanakkor párasító berendezést nem építettek be. Most szereztünk csak egy ilyet, a szerelése folyamatban van.

Arról is beszélt az igazgatóhelyettes, hogy a kezdeti időszak az állomány védelme szempontjából sem volt felhőtlen.

– Legértékesebb különgyűjteményünkben, az emlékkönyvtárból egyik olvasónk ellopott egy értékes könyvet, de nem jutott messzire, rögtön lefűleltük. Az is megtörtént, hogy megvételre olyan könyvet ajánlottak föl nekünk, melyben a zirci apátsági könyvtár pecsétjére bukkantunk. De igazán zűrzavaros hónapokat a folyóiratolvasó vészelt át. Mivel ide az utcáról bárki beülhet olvasgatni, lapozgatni, s ez a terület nem volt állandó ellenőrzés alatt sem,

az állomány nagy rongálásnak, pusztításnak volt kitéve. Egyes folyóiratainkból évfolyamok tűntek el, ezek utólagos beszerzése pedig igen körülményes. Azóta ezt a szintet átalakítottuk, s ezzel az effajta gondok is megszűntek.

A könyvtár éves költségvetése is szóba került. Eddig az volt a gyakorlat, hogy a költségvetés összegét évente póthittel megemelték. Azóta megnőtt ugyan a költségvetés összege, de úgy, hogy ezt az állandó póthitelt beépítették az összegbe. Magyarán szólva: a költségvetés összege nem emelkedett. Tavaly kétfélmillió kétszázézer forintból gazdálkodott a könyvtár, s ez a keret igen szűkösnek bizonyult. Hiszen ha több az olvasó, akkor a gyarapításra fordítható összegnek is emelkednie kell. Márpedig a korábbi évekhez képest az új könyvtár 5–6 ezer olvasóval többet fogad.

Szükség van például audiovizuális eszközökre. A műsoros kazettákat „háziilag” készítik, mert nem volt annyi pénzük, hogy 120 ezer forintért beszerezzenek egy teljes hangoskönyvtárat a Soros alapítvány keretében. Pedig az elmaradt „vásár” előnyös voltát bizonyítja, hogy egy-egy kazetta 40 forintos segítségével került volna a könyvtár birtokába. Pénz híján azonban csak a fontosabb kazettákat vásárolták meg. Hasonló a helyzet a folyóiratok beszerzése terén. Manapság már nem azon töprengenek, mely folyóiratokat rendeljék meg, hanem azt mérlegelik, melyeket húzzák ki a listáról.

A könyvtár igazgatóhelyettese a fizetésekről is beszélt. A bérek igen alacsonyak: új könyvtárost csak 3500 forintos fizetéssel tudnak felvenni, s ezért azok a könyvtárosok, akik tanári diplomával is rendelkeznek, azonnal „veszik a kalapjukat”, ha egy tanári állás megürül. Nem csoda tehát, ha az impozáns, igen sok millió forintból épült könyvtárban hiányoznak a szakképzett könyvtárosok. A nagy cserélődésnek pedig csak akkor lehetne elejét venni, ha a bérekben is változás állna be.

– Csak két adatot említek annak illusztrálására, hogy a végzett munka miként aránylik a bérekhez. Mióta az új épület gazdái lettünk, a beiratkozott olvasók száma tekintetében – tehát a könyvtár napi forgalmában is – a megyei könyvtárak között az élre ugrottunk. Ugyanakkor egy másik országos felmérés tanúsága szerint a fizetéseket vizsgálva a 16-ik helyen állunk, a sor végén kullogunk. Ez furcsa ellentmondás – fejezte be a tájékoztatást a könyvtár igazgatóhelyettese.

Szalay László

A korszerű információs szolgálat egyetemi oktatása Miskolcon

Az elmúlt 25 évben több egyetemi könyvtár kísérletezett a könyvtárhasználat, a bibliográfiai vagy – más kifejezéssel élve – az információs ismeretek oktatásával. Különösképpen a műszaki egyetemeken történtek tapasztalatokat hozó kezdeményezések. Sikerek és kudarcok váltották egymást, következőképpen hol háttérbe szorult, hol újjáéledt a gondolat és a tett. Azt is föl kell jegyezni, hogy 25 éven át folyt a vita arról, hogy könyvtári avagy tanszéki, oktatási vagy szaktudományi feladatról van-e szó? Egyetértés mindmáig nem alakult ki.

A miskolci egyetemi könyvtár a múltban megszakításokkal több sikeres kurzust tartott, majd hosszabb szünet után 1986 szeptemberében újra kezdte az oktatást. Ez a tény önmagában nem volna érdemes a figyelemre, most mégis a szakmai nyilvánosság elé tárjuk, mivel megváltoztak a körülmények. Legalább három olyan tényezőt kell említeni, amelyek új helyzetet teremtettek. Az első: az egyetemi vezetés volt a kezdeményező, nem a könyvtár, ez lényeges változás ahhoz képest, amikor a könyvtár harcolt az oktatás jogáért. A második: az online üzemű – ténylegesen üzemelő – információs technológia az ismeretközlés újfajta megközelítését tette lehetővé. A harmadik: éppen ez idő tájt került napirendre az alkotó értelmiségi tevékenység felértékelődésének gondolata.

A gépészmérnöki kar dékánja 1986 februárjában keresett meg először szóban, néhány nap múlva írásban, azzal az ajánlattal, hogy a korszerűsödő egyetemi oktatásba a könyvtár is kapcsolódjon be. A konkrét kérés az volt, hogy a géptervező szak elektronikai és automatizálási ágazatán a 7. szemeszteres hallgatók számára egy féléven át heti egy órában, összesen 16 órában közvetítsünk könyvtári ismereteket. A kurzus tartalmát önállóan alakíthatjuk ki.

A tematika összeállítása nem volt könnyű. Először meghatároztuk a főbb szempontokat,

körülhatároltuk az oktatás célját. A legalapvetőbbnek azt tartottuk, hogy az információ értékteremtő szerepét valós feladatok és a gyakorlatból vett tények segítségével hitelesen és hihetően bizonyítsuk. Igyekezünk meggyőzni a hallgatókat, hogy az alkotó mérnök újabb és újabb ismeretek megszerzése nélkül alulmarad a versenyben, vagyis a fennmaradás döntő feltétele a tudás „karbantartása” és gyarapítása. Ezt a törekvést a konkrét esetben kedvezően befolyásolta a „szakirány”, minthogy az elektronika és az automatizálás állandó fejlődésben lévő kutatási és alkalmazási terület. Tisztában voltunk azzal is, hogy a IV. évfolyamra járó hallgatók már gyakorlatiasan, „mérnökként” gondolkodnak, következésképpen hasznavehető ismereteket várnak.

Szempontjaink kiterjedtek még a következőkre: a tananyag legyen mennyiségileg korlátozott; mellőzze az információs szolgálat elvont, elméleti és történeti részletekbe menő elemzését; de annál nagyobb gonddal törekedjék arra, hogy a közvetítésre szánt ismereteket a lehető legcéltudatosabban a szakirányra orientálja.

A tananyag kialakításában a könyvtár négy dolgozója vett részt: a főigazgató és helyettese, az olvasószolgálati és tudományos osztály vezetője, úgy is mint szaktájékoztató, és egy részfoglalkozású mérnök szaktájékoztató, aki egyidejűleg főállású oktató az egyetemen az automatizálási szakterületen. Sok-sok mérlegelés után úgy határoztunk, hogy az ismeretanyagot a következő három blokkba tömörítjük: a szakterület legfontosabb nyomtatott forrásai és azok használata (szakterületre orientált, szűkre szabott kiadványismeret); a szakterület magneses adattárai, azok hozzáférhetősége, a hozzáférés technológiája; s végül a könyvtár, a könyvtári szolgáltatások, könyvtárhasználat.

Az első két témakör az információismeretre irányul hagyományos és modern eszközök felsorakoztatásával; a harmadik a könyvtárat mutatja be információs szolgáltató szerepkörben.

Így azután a tantárgy megnevezését is véglegesíteni lehetett így: *információismeret és könyvtárhasználat*. Ezen a címen a kurzus bekerült az indexbe, a hallgatók aláírás megszerzésére voltak kötelezve. Enélkül a 7. félévet lezárni nem lehetett.

Információismeret

Bevezetőben az információk fontosságát próbáltuk érzékeltetni, a célból, hogy az információszerzés fontosságát érthetővé tegyük. A mérnöki alkotó munka négy fő tényezőjét a következőképpen határoztuk meg: szaktudás (ismeret, módszer, megközelítési módok, lényeglátás, rendszerező készség stb.); nyelvismeret (az egyetemes tudásanyag, főleg az újabb eredmények megismerése és alkalmazása céljából); elektronikai és számítástechnikai ismeretek (a mérnöki munka minden területén szükségesegek); továbbá az információhoz való hozzáférés, és információk felhasználása.

Az utolsó tényezővel részletesebben foglalkoztunk. Adatokkal, tényekkel érzékeltettük az információk felhasználásának fejlődését. Például: a Magyarországnál feleannyi lakosú Finnország 1985-ben 1,5 millió dollárt költött online információszolgáltatásra; Magyarország nem tudta ésszerűen fölhasználni a rendelkezésre álló 70 ezer dollárt sem. Az információfelhasználás méreteit szemléltető könyvtárközi kölcsönzési adatok: British National Library Lending Division – napi 13 ezer kérés, Universitätsbibliothek Hannover und Technische Informationsbibliothek: napi 1500 kérés, Bayerische Staatsbibliothek: évi 150 ezer kérés, 123 magyar sakkönyvtár: évi 200 ezer kérés.

Ezen a ponton nem nélkülözhattük az információ, az informatika és az információelmélet fogalmának tisztázását. Erre azért volt szükség, mivel a hallgatók számítástechnikai tanulmányaik során már találkoztak ezekkel a fogalmakkal, de a könyvtáros szakma esetleg más értelemben használja őket.

Ezt követően rátértünk a konkrét ismeretanyagra. Az oktatási feladatnak ezt a részét két szempont alapján próbáltuk megközelíteni. Az első gondolatkör keretében az új ismeretek megjelenési formáit, módjait világítottuk meg, szaksargonban kifejezve: a primer ismerethordozók főbb fajait mutattuk be. Másrészt arra vezettük rá a hallgatókat, hogy ez a hatalmas eredeti ismeretanyag összességében hatalmas tömegű halmaz, amely tudományos szak-

ágazatok szerint kisebb, de még mindig eléggé nagy halmazokra tagolódik. További munkánk során azt kell megtanítani, miképpen lehet ezekből a halmazokból kiválasztani azt a nem túl nagyszámú, mintegy 50 publikációt és – ha van – ezek tartalmi kivonatait, amelyek azután a kutatáshoz felhasználható újdonságokat, illetve az addig nem ismert tudásanyagot közvetítik.

Az elsődleges ismerethordozók közül meghatároztuk, mi a könyv és ennek három leghasználatosabb formája: a monográfia, a tankönyv, az egyetemi jegyzet. A periodikus kiadványok elemzése során a fő hangsúlyt természetesen a folyóiratokra helyeztük, de nyomtatékosan felhívtuk a figyelmet az akadémiai, egyetemi, kutatóintézeti és testületi periodikumokra is, mivel újdonságértékük folytán elsőrendű anyagok. Az egyebek címszó alatt a kutatási jelentések, a szabványok és a szabadalmak kerültek bemutatásra.

A könyvekkel összefüggésben még három nélkülözhetetlen segédlettel ismertettük meg a hallgatókat: műszaki szakszótárakkal, szakenciklopédiákkal és lexikonokkal, különösen az életrajzi lexikonokkal. Nagyon vigyáztunk arra, hogy „keveset markoljunk”, az elmondottakat gyakorlatilag szemléltessük és a példanyag zöme igazodjék a hallgatók szakterületéhez.

Az információhalmazok áttekintése, ellenőrzése és kiaknázása céljából megismertettük a hallgatókat két referáló folyóirattal: a magyar *Gépgyártástechnológiai és szerszámgépipari szakirodalmi tájékoztatóval* és az amerikai *Engineering Indexszel*.

Ezután a leginkább hasznos két mágneses adattárral, a COMPENDEX-szel és az IS-MECK-kel foglalkoztunk. Ismereteket kaptak a szakrendszerről, a tezaurusok felépítéséről, sajátosságairól, a visszakereső indexekről. Ezt követően került sor a gyakorlatra, amely több elemre tagozódott. A kérdés megfogalmazása volt a központi probléma. Több példán szemléltettük, hogyan kell a kutatási feladatot kétféle fogalommal kifejezni, hogy a gép „megértse”, a fogalmak logikai kapcsolódási lehetőségeit is itt lehetett megjeleníteni. Az alkalmazott példákat először szóban fogalmaztuk meg; a példák másik csoportját számítógépen, szimulációs úton mutattuk be. Régebbi valóságos kereséseinket magnószalagra rögzítettük, s most a korábbi műveleteket megismételtük. Végül „egyenesben” is végeztünk kereséseket az amerikai Dialog cégnél, a hallgatók által

megadott témakörökből. Ezekre a gyakorlatokra 6 órát fordítottunk. Az oktatás sikere szempontjából nagy hátrányt jelentett a hazai, legalábbis a magyar nyelvű anyagot feltáró hazai adattárak hiánya.

Könyvtárhasználat – tanulságok

A témakör bevezetésén gondolkodva úgy véltem, hogy a magyar könyvtárkultúra múltjáról is illenék néhány szót ejteni, ennek időtartama körülbelül 25 percet tett ki. A hallgatóság meglepő figyelemmel kísérte a rövid áttekintést.

A történeti bevezető után arról szóltunk, miért van ráutalva a műszaki szakember a könyvtárak használatára. Három indítékot jeleltünk meg: a mérnök az ismeretek rengetegében nehezen tud eligazodni, ezért könyvtári tájékoztatást vesz igénybe; a szükséges dokumentumok megszerzését csak a könyvtárközi kölcsönzés keretében lehet a maga teljességében elvégezni; s nem utolsósorban az ismerethordozók magas ára miatt az önellátás, a „magánkönyvtár” az alkotó ember számára nem jelenthet kielégítő megoldást.

Az első két szempontra is felhoztunk néhány példát, a harmadik állítást tényyszerűen bizonyítottuk, többek között az alábbi adatokkal: a *Chemical Abstracts* című referáló lap előfizetése 1961-ben 6210, 1968-ban 74 200, 1985-ben 567 ezer forintba került. Az 1982–1986. évi 5 éves index ára 1 363 500 forint. Az *OMIKK Műszaki Lapszemléjének Híradástechnika* című sorozata 1981-ben 720, utóda az *Elektrotechnikai és Híradástechnikai Szakirodalmi Tájékoztató* 1986-ban már 5500 forint volt.

A továbbiakban a könyvtárak főbb adatairól nyújtottunk tájékoztatást: 123 statisztikailag jegyzett szakkönyvtár működik; állományuk mintegy 30 millió kötet, évi gyarapodásuk 300 ezer kötet könyv és 18 ezer féle folyóirat; a ráfordítás összege 350–400 millió forint körül váltakozik; a szorgoskodó könyvtárosok száma 4 ezerre tehető. Ezekkel az adatokkal bizalmat akartunk kelteni a könyvtárak használatához.

A könyvtárhasználat kapcsán mindenekelőtt a létező, az igénybevehető szolgáltatásokra irányítottuk a figyelmet: a kölcsönzésre, a helybenolvasásra, a könyvtárközi kölcsönzés adta lehetőségekre. Külön szóltunk a műszaki fordítás menetéről, a fordításmásolatok megszerzési módjáról, és végül a reprográfiai szolgálta-

tasok változatait mutattuk be. A szabványokhoz való hozzáférést és a szabadalmi kutatást is célszerűnek láttuk ismertetni.

A használattal összefüggő technikai tudnivalók körét szűkre szabtuk. Kitértünk a könyvtalálógusok besorolási rendjére. Sokévi tapasztalat alapján fontosnak tartottuk megmutatni, hogy mi a különbség az iskolában tanult ábécé és a katalógusok betűrendje között. Elég nehéz megértetni, hogy a katalógus csak egybetűs tagolást ismer, a többjegyű betűket felbontja, mintha nem is tartoznának össze. Részletesen bemutattuk az ETO 53-as osztályának felépítését.

A számítástechnika új, igen kedvező helyzetet teremtett az oktatás számára. Egyfelől a hallgatók kíváncsiak az információszerzés e csodatevő online módszerére; másfelől ezzel összekapcsolva a hagyományos ismerethordozókhoz és módszerekhez is vissza lehetett térni, oda lehetett csempészni olyan ismereteket is, amelyeket korábban nem tudtunk sikeresen közvetíteni, éspedig oly módon, hogy a gépi adattár kiírásait szükség szerint kiegészítettük, például szabványokat kerestünk hozzá szabványkötetekből vagy lapgyűjtőkből.

Ismét felvetődött, hogy vajon mi a jobb: ha a könyvtár tartja ezeket az előadásokat, vagy ha a szaktanszék. Úgy véljük, az a módszer vezet eredményre, ha a könyvtár és a szakterületileg illetékes tanszék közösen, összehangoltan vállalkoznak az oktatásra. Az információszerzés „profi” útjait jobban ismeri a könyvtár, mint a tanszék. A gyakorlati oktatás nem oldható meg a könyvtárban lévő eszközök nélkül. A szaktudományi hozzáértést viszont célszerű kvalifikált oktatókra bízni.

Nem állítjuk, hogy a korszerűsített miskolci oktatási módszerek megbízható alapot adtak az alkotó mérnöki munkához, de úgy véljük, hogy az információk fontosságáról és hasznosságáról sikerült meggyőzni hallgatóinkat, és talán meggyőztük őket arról is, hogy korszerű módszerek és lelkes könyvtárosok állnak majd szolgálatukra, ha a későbbiekben igényes munkához fognak.

Oktatási módszereink továbbfejlesztése érdekében el kell érniünk, hogy a hallgatók szakmai oktatásuk során olyan feladatokat kapjanak, amelyekhez itt, a könyvtárban kell irodalmat keresniük. A hatékonyságot növelné, ha elért eredményeiket a szakoktatók minősíték.

Zsidai József

Hallottuk,

hogy Bács-Kiskun megyében a kultúráért felelős különböző szervezetek 1986-ban *Az olvasó gyermekekért* címmel pályázatot hirdettek. Szervezői a Katona József Megyei Könyvtár, az SZMT Központi Könyvtára, a megyei tanács művelődési osztálya, a pedagógus szakszervezet megyei bizottsága, a megyei úttörő elnökség és a KISZ megyei bizottsága voltak. A cél az volt, hogy *az olvasás megszerettetésében, a rendszeres olvasásra szoktatásban kiemelkedő eredményt elért pedagógusok és napközis nevelők* munkája ismertté váljék, bevált módszereik nagyobb nyilvánosságot és elismerést kaphassanak. A pályázat feltételei szerint az olvasásra nevelő munka eredményességét bizonyítja, ha a gyerekek a tantervi követelményeket teljesítik, olvasási készségük a lehető legjobb; ha érdeklődést keltően be tudnak számolni olvasmányaikról, és könyvtárismeretüket a gyakorlatban is alkalmazni tudják. A pályázatot írásban, az SZMT Központi Könyvtárához lehetett bejelenteni, s a személyi adatokon kívül az adott munkahelyen eltöltött időt, az osztállyal, illetve tanulócsoporttal való együttműködés idejét, a csoportnak az adott tanév első félévében olvasásból elért átlagosztályzatát, valamint 2–3 oldalon az olvasóvá neveléshez alkalmazott módszerek tömör ismertetését is be kellett nyújtani. A pályázatot, amelyen pedagógusok és napközis nevelők közösen is részt vehettek, a Megyei Pedagógiai Intézet irányításával működő zsűri bírálta el, s természetesen az értékelés után a helyszínen, a pályázó pedagógus jelenlétében minősítette az osztály teljesítményét. A valóban kiemelkedő munkát végzők személyenként 4 ezer forint díjazásban és elismerő oklevélben részesültek, s a pályadíjakat a tavalyi ünnepi könyvhét keretében adták át. Az érintett szervek eleve elhatározták, hogy a pályázatot rendszeresen

meghirdetik az olvasás megalapozásában érdeket szerzett pedagógusok munkájának figyelemmel kísérésére és a módszerek terjesztésére. Az 1986-os pályázat tapasztalatai igazolták az előzetes elképzeléseket a pedagógusok munkájának megbecsülése és az olvasási kultúrában eredményes módszerek összegyűjtése szempontjából egyaránt. Így azután a pályázat kiírását 1987-ben megismételték (leadási határideje március 15. volt). Ezúttal azonban differenciálták egyes feltételeit: ellentétben az előző évi pályázattal, idén nem csak az általános iskolák 4. osztályában tanítók pályázhattak, hanem valamennyi alsótagozatos osztály pedagógusai, s e jelentős bővítést az értékelés differenciálása is követte: külön kategóriában bírálják el az első-második, illetve a harmadik-negyedik osztályban dolgozók munkáját, mindkét kategóriában három-három helyezettet választanak ki, a pályadíjak pedig 2 és 4 ezer forint között váltakoznak, de valamennyi pályázó könyvjutalmat és oklevelet kap. Részletesebben foglalmazták meg az adatokat kísérő módszertani ismertetés tartalmát, amellett, hogy terjedelmét is növelték legalább 4–5 oldalra. A módszertani leírásnak eszerint tartalmaznia kell az olvasás fejlesztésére alkalmazott gyakorlatok és módszerek leírásait, valamint azok pedagógiai céljait; az osztály olvasási képességeinek elemzését és értékelését, de az elbírálás szempontjai között szerepel a megfogalmazás igényessége, a mondanivaló áttekinthető elrendezése, a felhasznált irodalom minősége is.

A rendkívül hasznos és értékes pályázatról – amely szemmel láthatóan az időközben szerzett tapasztalatokat is figyelembe véve „menetközben” rugalmasan alakul – hírt fogunk adni. (A. R.)

KEDVES OLVASÓINK

Szerkesztőségünk elköltözött. Új címünk: Könyvtáros szerkesztőség, Budapest, V., Alkotmány u. 4. III. 11. Irányítószámunk: 1054. Telefon: 113-793. Küldeményeiket tehát a továbbiakban erre a címre kérjük.

Tisztújítás a könyvtárosegyesületben

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete a múlt év december 18-án a Kertészeti Egyetem dísztermében tartotta tisztújító küldöttközgyűlését, melyet *dr. Vályi Gábor*, az Országos Könyvtárügyi Tanács elnöke vezetett le, és amelyen részt vett *Villangó István*, az MM közgyűteményi főosztályának vezetője is. Az egyesület megyei szervezetei, továbbá a különféle szekciók, bizottságok – előzőleg már megtartották vezetőségválasztó taggyűlésüket. A szervezetek által delegált 311 küldött 3645 egyesületi tag képviselőjében volt jelen a Kertészeti Egyetemen.

Kovács Dezső főtitkár beszámolója és az ezt követő vita után *Billédi Ferencné dr.*, az egyesület elnöke az elnökség nevében leköszönt. Ezután *Román Lászlóné*, a Baranya Megyei Könyvtár igazgatója, a jelölő bizottság elnöke számolt be a bizottság több hónapos munkájáról, majd ismertette az ennek eredményeképpen kialakult jelöltlistát: Az 1987–1990-es időszakban az egyesület elnökéül ismét *Billédi Ferencné*, az ellenőrző bizottság elnökéül *Orosz Bertalannét* javasolta. Az öt tagú ellenőrző bizottságba öt, a 25 tagú elnökségbe viszont 26 nevet terjesztett elő a jelölő bizottság elnöke, sőt a küldöttközgyűlés javaslatára egy további jelölt neve is felkerült a szavazólistára. Az elnökségi póttagságra öt személyt javasoltak.

A titkos választás során a küldöttek a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnökének *Billédi Ferencné*t, az ellenőrző bizottság elnökének *Orosz Bertalannét* választották meg. Megválasztották az öt tagú ellenőrző bizottságot is. A 25 tagú elnökség 25. helyén azonban holtverseny alakult ki, 249–249 szavazattal. A szavazólapok elkészítése és a szavazatok össze- számlálása eléggé elhúzódott, emiatt – főleg a vidéki küldöttek közül – többen elmentek, így az eredményhirdetéskor már nem volt határozatképes a küldöttközgyűlés. Ezért a jelenlevők az egyelőre csak 24 tagú elnökség hatáskör-

rébe utalták, hogy döntsön a 25. hely betöltéséről. Erre az első elnökségi ülésen került sor.

Az egyesület új elnöksége 1987. január 30-án ült össze, jelen voltak – az eddigi gyakorlatnak megfelelően – az ellenőrző bizottság tagjai és az elnökségi póttagok is. *Billédi Ferencné* elnök tájékoztatta az elnökségi ülés résztvevőit, hogy a holtversenyben végzett két jelölt időközben kölcsönösen egymás javára visszalépett az elnökségi tagságtól. Az elnökség a visszalépéseket tudomásul véve úgy határozott, hogy a póttagok közül kooptálja az elnökség 25. tagját.

Ennek megtörténte után az elnök az érintett személyekkel történt előzetes megbeszélések alapján javasolta, hogy az elnökségbe választott *Hernádi Istvánné* és az ellenőrző bizottságba választott *Bátonyi Béláné* „cseréljenek helyet” – erre az egyesület történetében korábban már volt példa. Miután az elnökség és az ellenőrző bizottság tagjai ezzel egyetértettek, *Billédiné* előterjesztette javaslatait az elnökségi funkciók betöltésére. Az ülés résztvevői a javaslatokkal egyetértve megválasztották a tisztségviselőket.

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete vezetőségének tisztségviselői az 1987–1990-es időszakban tehát a következők: *Elnökség*. Elnök: *Billédi Ferencné dr.*, AGROINFORM; alelnökök: *dr. Fülöp Géza*, az ELTE könyvtártudományi tanszéke, *Kovács Dezső*, ÉTK, *Pápayné Kemenczey Judit*, Verseggy Ferenc Megyei Könyvtár, Szolnok; főtitkár: *Poprády Géza*, OSZK; szervező titkár: *Bátonyi Béláné*, MM Vezetőképző Központ; nemzetközi kapcsolatok titkára: *Pröhle Éva*, Országgyűlési Könyvtár; tudományos titkár: *Vajda Erik*, OMIKK; elnökségi tagok: *dr. Ambrus Zoltán*, Békés Megyei Könyvtár, *Balázs Sándorné dr.*, Országgyűlési Könyvtár, *Balogh Ferencné*, Eötvös Károly Megyei Könyvtár, Veszprém, *Boda Miklósné*, a Janus Pannonius Tudományegyetem Központi Könyvtára, Pécs, *Gócza Gyulá-*

né, Állami Gorkij Könyvtár, *Gomba Szabolcsné dr.*, a Kossuth Lajos Tudományegyetem Központi Könyvtára, Debrecen, *Gyergyádesz Lászlóné*, az SZMT Központi Könyvtára, Kecskemét, *Huszár Ernőné dr.*, a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtára, *dr. Nagy Attila*, OSZK KMK, *Ottovay László*, a Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola Könyvtára, Győr, *Pádár Lászlóné*, az SZMT Központi Könyvtára, Salgótarján, *Papp István*, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, *Sárközi Gabriella*, Központi Múzeumi Igazgatóság, *Seregi István*, az SZMT Központi Könyvtára, Nyíregyháza, *Szita Ferenc*, Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár, Kaposvár, *Tilcsikné Pásztor Ágnes*, az SZMT Központi Könyvtára, Szombathely, *Ugrin Gáborné*, Veres Pálné Gimnázium, Budapest; elnökségi pótagok: *Elekes Eduárdné*, Tolna

Megyei Könyvtár, *dr. Mádér Béláné*, a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára, Szeged, *Molnár Istvánné*, Székesfehérvári Városi Könyvtár, *Tapolczainé dr. Sáray Éva*, József Attila Megyei Könyvtár, Tatabánya. *Ellenőrző bizottság*. Elnök: *Orosz Bertalanné*, Heves Megyei Könyvtár; tagok: *Hernádi Istvánné*, Miskolc, Városi Könyvtár, *Kányi Andrásné*, Cegléd, Városi Könyvtár, *Kiss Gábor*, Zala Megyei Könyvtár, *Léczesné Mesterházi Nagy Márta*, a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára. *Nemzetközi kapcsolatok bizottsága*. Vezető: *Pröhle Éva*. *Szakmai érdekvédelmi bizottság*. Vezető: *Huszár Ernőné dr. Képzési, továbbképzési bizottság*. Vezető: *dr. Fülöp Géza*.

A bizottságok tagjait teendőik ellátására a bizottságok vezetői kérik fel. (P. G.)

Negyven év a mezőgazdaság szolgálatában

Tanácskozás a mezőgazdasági szakirodalmi tájékoztatás- és könyvtárügyről

Az Agroinform 40 éve áll a mezőgazdaság szolgálatában. Az évforduló jó alkalmat teremtett arra, hogy 1986. november 26-án szakmai tanácskozás keretében áttekintsük az elmúlt évek főbb eseményeit, szót ejtsünk a mezőgazdasági és élelmiszerügyi szakirodalmi tájékoztatás- és könyvtárügy jelenlegi és jövőbeni feladatairól, a szakkönyvtárak és a társintézmények közötti együttműködés bővítéséről.

A megtett út és a mai feladatok

A tanácskozáson elsőként *dr. Vágó József*, az Agroinform főigazgatója „Az agrárágazat szakirodalmi ellátásának négy évtizede” címmel tartott előadást. A bevezetőben azokról az eredményekről szólt, amelyeket a magyar élelmiszertermelés a felszabadulás óta eltelt több mint negyven esztendő alatt elért. „Szeretnénk remélni és feltételezni – mondotta –, hogy ez a fejlődés, ha csak nagyon kis részben

is, könyvtáraink segítő munkájának és tájékoztatási tevékenységének is köszönhető.” Intézetünk tevékenységét mindvégig az a törekvés vezette, hogy ezekhez a változó igényekhez alkalmazkodjék, szolgáltatásait a szükségletekhez igazítsa. A hazai mezőgazdasági tájékoztatás a húszas években alakult ki. Ezek a dokumentációs törekvések azonban egymástól függetlenül, egy-egy kisebb kör vagy magánszemélyek kezdeményezésére jöttek létre. Irányításuk, összefogásuk megoldatlan volt. A helyzet a felszabadulás után változott meg. Ekkor a nagy politikai és társadalmi átalakulások során kísérlet történt arra, hogy a szétszórta működő csoportosulások helyébe az egész mezőgazdasági szakirodalmat figyelő és feldolgozó intézményt hozzanak létre. 1946-ban földművelésügyi miniszteri rendelet hívta létre a *Mezőgazdasági Tudományok Dokumentációs Központját*, amelynek feladata két évvel később fordítási tevékenységgel is bővült. A mezőgazdasági szakkönyvtárügy kezdete az 1770-es évek végére nyúlik vissza. Az intézményes

szakoktatás, kutatás és kísérletügy megteremtette a szakkönyvi gyűjtemények magvát. A gazdasági akadémiák és az ágazati kutató és irányító intézmények tekintélyes könyvállományt gyűjtöttek össze. Sajnos, sorsuk a háború alatt és közvetlenül utána rendkívül bizonytalanná vált. E kedvezőtlen helyzetnek vetett véget 1951-ben az a földművelésügyi miniszteri rendelet, amely kimondta, hogy a mezőgazdasági szakirodalom anyagának egységes gyűjteménybe foglalása, a kutatás és oktatás érdekeinek megfelelő rendszeres továbbfejlesztése céljából *Országos Mezőgazdasági Könyvtár*at kell létesíteni.

Az előadó e történelmi visszatekintés után az alapító rendeletben foglalt feladatok megvalósításával foglalkozott. Nevezetesen: megtörtént a mezőgazdasági szakirodalom egységes gyűjteménybe foglalása. A *Károlyi Mihály Országos Mezőgazdasági Könyvtár* állománya jelenleg meghaladja a 400 ezer kötetet, az éves gyarapodás 16 ezer kötet, a folyamatosan járó időszaki kiadványok száma pedig háromezer. Beszerzési és állományalakítási munkánk során kiemelt figyelmet fordítottunk az ágazat szakkönyvtárainak támogatására, az idők során szoros és összehangolt gyűjtési együttműködés alakult ki.

A szakirodalmi információ egyik fontos formájának tekintettük a különféle bibliográfiai összeállításokat, míg a másik formája az olvasó- és referenzszolgálat kialakítása volt. Az e tevékenységhez szükséges és kapcsolódó segédeszközök (olvasóterem, kézikönyvtár, katalógusok stb.) megteremtésével egy időben az olvasótábor néhány év alatt jelentősen megnövekedett.

Az intézmény nemzetközi kapcsolatai 1953-ra nyúlnak vissza. Ezek köre igen tekintélyes. A kapcsolatokon belül a nagyobb súlyt a kiadványok cseréjére helyeztük. Mintegy 74 ország 1146 intézményével van különböző szintű kapcsolatunk. Intézetünk 1953-tól a FAO (Food and Agricultural Organization, az Egyesült Nemzetek Szervezetének Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete) letéti könyvtára. Előnyeit kihasználva, 1977 óta részeseivé váltunk az AGRIS (Agricultural Information System, nemzetközi mezőgazdasági információs rendszer) szervezetének. A szocialista országok között már 1962 óta létezett mezőgazdasági könyvtári és tájékoztatási együttműködés. Jelenleg a KGST keretén belül a mezőgazdasági és az élelmiszeripar területén – kije-

lőtt nemzeti szervként – veszünk részt a különféle gépi adatbázisok építésében.

A hazai mezőgazdasági dokumentáció fő orgánuma az 1951-ben indult *Agráriróladalmi Szemle*. A referálólap sok, más műfajú dokumentációs szolgáltatás alapja lett a későbbiekben. A referáló lapok körét 1982-től gazdagítja az *Élelmezéstudományi és Élelmiszeripari Szakirodalmi Tájékoztató*.

A külföld számára a *Magyar Agráriróladalmi Szemle* 1952-től, illetve 1957-től 3 idegen nyelven kerül kiadásra, ez egyedi cserebázisa is az intézménynek.

Az 1970-es évek elején lezárult a hagyományos dokumentációs szolgáltatások fejlődésének klasszikus korszaka. A mezőgazdaság és élelmiszeripar felgyorsult fejlődési üteme az intézet információs tevékenységének megújítását követelte. Az új feladatok ellátása érdekében az információs lapok egész sorát bocsátottuk újtjukra, gépi adatbázisokat kapcsolunk be a tájékoztató munkába. A Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium 1979-től megadta azt a kezdeti támogatást, amely szerény mér-

tékben, de lehetővé tette a nemzetközi gépi adatbázisok termékeinek átvételét és hazai alkalmazásuk megszervezését. Intézetünk gondos előtanulmányok alapján arra az álláspontra jutott, hogy kezdeti lépésként nemzetközi számítógépes adattárakat vásárol és adaptál, továbbá ezekből szolgáltatásokat fejleszt ki és terjeszt el a hazai szakkörök számára. A tervszerű munka eredményeként ezek az adatbázisok ma hazai viszonyok között használhatóvá váltak. Az adatbázisokból rendszeres, szelektív információszolgáltatást nyújtunk. A tevékenység kibontakoztatásához a kipróbált hálózati szervezet biztos alapot adott. A hálózati könyvtárak munkatársai közvetítőivé váltak a központi szolgáltatásoknak, részt vettek az információhasznosítással kapcsolatos felmérésekben, véleményükkel sokat segítettek munkánkban.

Az előadó a továbbiakban azokról a vezetőkről, dolgozókról is megemlékezett, akik az intézet tevékenységét elindították.

A négy évtized munkájának áttekintése után az intézet főigazgatója végül az intézmény előtt álló legfontosabb feladatokat ismertette. Az ágazati szakkönyvtárak online katalógushálózatának kiépítése, a kutatómunkát segítő, közvetlenül elérhető szakirodalmi adatbázis létre-

hozása, a fejlesztést szolgáló szakmai adattárak létesítése, a vállalati kapcsolatokat fejlesztő és gyorsító kommunikációs csatornák kiépítése, a korszerű információs technológia használatának oktatása, a felhasználók fogadóképességének növelése, valamint más hazai és nemzetközi információs rendszerekkel való kapcsolatok erősítése és hatékony elmélyítése.

A vázolt fő törekvések csak jelzik azt az utat, amelyet az ötödik évtizedben végig kell járni. Az elvégzendő munka jelentősége és nehézsége sok tekintetben hasonló a négy évtizeddel ezelőtti kezdéshez. Akkor a bátorság, az akarat, a hit adott erőt a feladatok megoldásához. Most ezekre újból szükség lesz. És ha ezek mellett hasznosítjuk a múlt tapasztalatait, a jól működő hálózati együttműködést, akkor remélhetőleg méltó folytatói leszünk az 1946-ban megkezdett munkának.

Hozzászólások

Vágó József főigazgató előadásához kapcsolódva *Bilincsi Lajos*, a Debreceni Agrártudományi Egyetem könyvtárigazgatója „Az agrárágazat könyvtári együttműködésének néhány kérdése” című korreferátumában a különféle típusú (agrárfelsőoktatási, kutatóintézeti, vállalati), eltérő feladatkörű, adottságú könyvtárak helyzetéről, működési feltételeiről, illetve ezeknek a könyvtáraknak az együttműködési lehetőségeiről szolt.

Az elmúlt négy évtized, de különösen az utóbbi 5–10 év éppen abban mutat jelentős fejlődést, hogy kialakultak azok az együttműködési formák, rendszerek, amelyek a meglévő könyvtári kapacitásokat tudatosan és tervszerűen beépítik egy-egy szélesebb körű regionális vagy országos ellátási rendszerbe. Véleménye szerint bármilyen könyvtári, információs együttműködéshez legalább három feltétel szükséges: 1. Olyan körülmények, amelyek szorítása következtében már nem lehet a régi módon dolgozni és a szakirodalmi igényeket kielégíteni. 2. A közös érdekek, a célok és a szervezeti alapelvek tisztázása. 3. A korszerű technika bevezetéséhez és az alkalmazásához nélkülözhetetlen anyagi és szellemi háttér biztosítása.

A következő korreferátumot *dr. Gallyas Csaba*, a Mezőgazdasági Könyvkiadó irodalmi vezetője tartotta. „A magyar mezőgazdasági könyvkiadásról” adott áttekintés után méltatta az Agroinform tevékenységét, és kitért a két

intézmény között hosszú évek óta fennálló, egymás munkáját kölcsönösen támogató, sokoldalú együttműködésre.

„A kutatás és fejlesztés speciális információigényei, kielégítésük módja és lehetőségei” címmel dr. Tamás Károly, a Keszthelyi Agrártudományi Egyetem Kaposváron működő állattenyésztési karának főigazgatóhelyettese fogalmazta meg a felhasználók igényeit. Ezek: világpiacon információ a mezőgazdasági, élelmiszeripari termékek árainak alakulásáról; a piaci kereslet rendjének felvázolása, ami lehetővé teszi, hogy a kutatást-fejlesztést-termelést biztosabb alapokra építhessük; teljes körű, naprakész, bel- és külföldről egyaránt beszerezhető információk; kiállításokon és nemzetközi tanácskozáson szerzett információk a termelésfejlesztés területéről; a kutatási eredmények és a külföldi információk beszerzése, rendezése és értékelése.

A sort Escher Ilonának, a székesfehérvári Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár igazgatójának korreferátuma zárta. Az előadó arról szólt, hogy az 1976. évi 15. számú törvényerejű rendelet (Könyvtáros, 1976/7. sz.), majd az 1981-ben megrendezett 4. országos könyvtárügyi konferencia (Könyvtáros, 1981/8. sz.) határozata alapján mit tett a könyvtár a szakirodalmi információs igények kielégítése, a kutatás és a termelés szakirodalmi ellátása érdekében, e tevékenységük során hogyan sikerült támaszkodniuk az országos feladatkörű szakkönyvtárak szolgáltatásaira és a könyvtárközi kölcsönzésre. Előadása végén felsorolta, mire tudnak a jövőben is vállalkozni; a szakirodalom terjesztésére, irodalomkutatások végzésére, elsősorban a középiskolai, főiskolai, egyetemi tanulmányokat folytató diákok, a népszerű ismeretterjesztő szakirodalmat használó kereskedők és állattenyésztők számára. Véleménye szerint a szakirodalmat, a szakmai információkat a közművelődési könyvtárak csak a szakkönyvtárakkal, a szakmai információs központokkal közösen tudják a lehető leggyorsabban eljuttatni az igénylőkhoz.

A tanácskozáson részt vett Carole Joling, az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete David Lubin emlékkönyvtárának igazgatója, és ismertette a FAO-nak a mezőgazdasági információ terjesztése területén folytatott munkáját. Intézetünkben látogatást tett Antonyina Tihonovna Fajkova, a Szovjetunió Központi Tudományos Mezőgazdasági Könyvtárának igazgatója, és előadást tartott a Károlyi Mihály Országos Mezőgazdasági Könyvtárral

évtizedek óta fennálló kapcsolataikról, illetve a könyvtárnak a mezőgazdasági szakemberek szakirodalmi ellátása érdekében végzett munkájáról.

Intézetünk 1967 óta tagja a Mezőgazdasági Könyvtárosok és Dokumentalisták Nemzetközi Szövetségének. A szövetség 1985-ös ottawai világkongresszusa úgy döntött, hogy a következő kongresszus megrendezésére 1990-ben, hazánkban kerül sor.

A szövetség szervezeti felépítését, sokoldalú munkáját dr. Herpay Balázné, az Agroinform főosztályvezető-helyettese ismertette, akit az ottawai kongresszuson beválasztottak a végrehajtó bizottságba.

Az évforduló alkalmából a mezőgazdasági és élelmezésügyi, valamint a művelődési miniszter által adományozott Kiváló munkáért és A szocialista kultúráért kitüntetésben részesült, vagy Károlyi Mihály emléklakettet kapott a mezőgazdasági könyvtári hálózat és az Agroinform több dolgozója s az intézet számos volt vezetője.

A kitüntetések dr. Papócsi László mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszterhelyettes adta át.

Vörös Györgyné
az Agroinform osztályvezetője

Tanácskozás a közművelődési könyvtárak feladatairól a szakirodalmi információellátásban

A közművelődési könyvtárak szerepe a műszaki-gazdasági szakirodalom közvetítésében címmel tanácskoztak tavaly Szegeden – a Könyvtártudományi és Módszertani Központ, valamint a Csongrád Megyei SZMT Központi Könyvtár rendezésében – a szakszervezeti könyvtárigazgatók, a tanácsi könyvtárosok, a szakkönyvtári hálózati központok képviselői, a vállalati szakkönyvtárosok és az integrált könyvtárak kezelői. (A *Könyvtáros* 1986/11. számában adtunk róla hírt, ígéretet téve bővebb tájékoztatásra – *a szerk.*) Meghívást kapott néhány szegedi tudományos könyvtár is. Az volt a célunk, hogy az előadások és korreferátumok segítségével megismertessük a műszaki-gazdasági szakemberek kívánalmait, az információs igények kielégítésének módjait, eszközeit, a szakkönyvtári hálózatokat és szolgáltatásaikat és végül szakmai fórumot adjunk a könyvtárakban már meglévő kezdeményezéseknek.

Dr. Dobóczky Károlyné, az SZMT titkára köszöntötte a résztvevőket, majd *Szente Ferenc*, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgató-helyettese bevezetőjében utalt rá, hogy ennek a sokszor megvitatott témának egyrészt a résztvevők köre, másrészt egy bizonyos társadalmi szükséglet ad időszerűséget. Ez az a – szintén sokat emlegetett – nehéz gazdasági helyzet, amelyből a kivezető út a szellemi erő tökécsítése, valamint az itthon megtermelt és a külföldről behozott műszaki-gazdasági információknak a használók minél szélesebb köréhez való eljuttatása lehet. A közművelődési könyvtárakban megvan az a lehetőség – ez pedig a közvetítő szerep –, melynek segítségével a használó bekapcsolódhat az információs rendszer egészébe. Ebben a folyamatban különösen nagy szerepük lehet a szakszervezeti könyvtáraknak, mert az információ felhasználásának közvetlen közelében, vagyis a munka-

helyeken vannak. Hagyománya van az üzemi közművelődési és szakkönyvtár együttműködésének is. A munkahelyi közművelődési könyvtárak módszertani központjai a szakszervezeti központi könyvtárak, amelyek már rendelkeznek olyan szakmai, segédkönyvtári és dokumentumháttérrel, melyek a szakkönyvtárak szakmai segítségét biztosíthatják. Ehhez vagy pénz kell, vagy meg kell keresni az érdekeltségi szálakat. Ezek a szálak már látszanak: az országos szakkönyvtári hálózatok keresik megyei szintű partnereiket a központi szolgáltatások közvetítéséhez – ezt a feladatot a szakszervezeti központi könyvtárak kellő felkészítéssel elvállalhatják. A közművelődési könyvtári ellátás mellett ez az a termelést közvetve segítő szolgáltatás, mellyel létének szükségességét, fenntartásának gazdaságosságát a szakszervezeti könyvtár igazolhatja. A szakirodalmi ellátásba való bekapcsolódás másik lehetőségeként említette az előadó a felhasználóknak azt a néhány éve kialakult rétegét, a kisvállalkozókat, akik a hivatalos központi szolgáltatások között nem, vagy nehezen találnak a számukra szükséges információt nyújtó partnert. Nagyon sokat tehetnek a közművelődési könyvtárak a műszaki, gazdasági és termelési szakirodalom népszerűsítésében, és bizonyos, a mindennapi élettel közvetlen kapcsolatban lévő szakterületeken – vezetési, szervezési ismeretek, számítástechnika, környezetvédelem, agrokémia, agrobiológia, stb. – a tömegesen jelentkező igények kielégítésében.

A konferencia első előadója, *dr. Patek Ferenc*, az MTESZ tájékoztatástudományi bizottságának tagja *A műszaki értelmiség információ-igényéről* beszélt. Megállapította, hogy a napjainkban zajló tudományos-technikai forradalom és jellegzetességei erősen hatnak az információs igények alakulására. E jellegzetességek a következők: az információrobbanás; az

ún. felezési idő, vagyis az információk gyors avulása; a számítástechnika előretörése az informatikában; a szellemi munkát végzők, közülük is a műszaki értelmiség számának gyors növekedése; a hagyományos információhordozók mellett újabbak kialakulása. Az információs intézmények kiépítésekor figyelembe kell venni azt, hogy a kutató-fejlesztő munkát végző vállalatoknak nagyobb a szakirodalmi igényük, mint a termelő vállalatoknak.

A használók oldaláról közelítette meg a kérdést *dr. Zsidai József*, a Nehézipari Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának igazgatója *Tapasztalatok a műszaki értelmiség szakirodalmi-használatáról* című előadásában. Az információ iránti igény növekedését mutatja az a tény – hangoztatta –, hogy miközben az olvasók száma csökken, a szakirodalom olvasottsága egyre emelkedik. A feladatok a következő területeken jelentkeznek: 1. kutatás-fejlesztés; 2. képzés, továbbképzés; 3. mikroelektronika, mikrotechnika, számítástechnika; 4. konkrét egyéni igények; 5. a diákok tanítása. A kutatás-fejlesztés során jelentkező igények kielégítése semmi esetre sem közművelődési könyvtári feladat. Ennek sem állományi, sem személyi, sem pedig technikai feltételei nincsenek meg a közművelődési könyvtárakban. A szakirodalmi állomány fenntartása, gyarapítása rendkívül pénzigényes. A közművelődési könyvtárak feladatát a következőkben látja: a

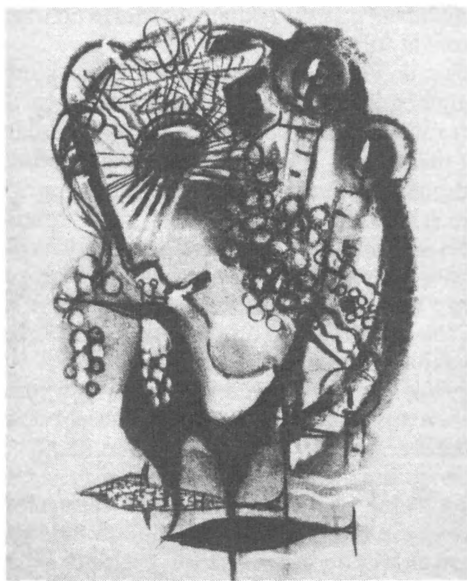
szakkönyvtári szolgáltatások népszerűsítése; az olvasók elirányítása az adott témában illetékes szakkönyvtárhoz; a számítástechnikai kultúra terjesztése, a személyi számítógépek használatának biztosítása a könyvtárban; ugyanez a mikroelektronika területén és végül a műszaki-természettudományos kultúra terjesztése.

Az előadások után a legnagyobb országos információs központok mutatták be hálózataikat, saját tevékenységüket és szolgáltatásaikat.

A Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium információs szervezeteről, az AGRO-INFORM-ról *Vörös Györgyné* osztályvezető tájékoztatót. Az AGROINFORM az agrár-felsőoktatási intézmények, a mezőgazdaság és élelmiszeripar területén működő kutatóintézeti és vállalati szakkönyvtárak hálózati központja. A kutatóintézetek közül jelölték ki a hálózati alközpontokat, melyek célja a vállalatok és a kutatóintézetek összekapcsolása, a vállalatok információs igényeinek felmérése és a központi nyilvántartás. A hálózathoz 1985-ben 148 könyvtár tartozott, ebből 17 felsőoktatási, 53 kutatóintézeti és 78 vállalati; összallományuk mintegy 3 millió egység. A 78 vállalati szakkönyvtárban 90 könyvtáros dolgozik, négyötödük rész munkaidőben. Nagy a cserélődés, nincs megoldva a képzés, a könyvtárak megfelelő elhelyezése, ezért az AGROINFORM már a hetvenes évektől szorgalmazza területén a vállalati szakkönyvtárak és a közművelődési könyvtárak összevonását – a kutató-fejlesztő tevékenységet nem folytató kis- és középzemek esetében.

A Közlekedéstudományi Intézet keretében működő Közúti Közlekedési Dokumentációs és Tájékoztató Központot *dr. Boros Pál* tudományos munkatárs mutatta be. Elmondta, hogy a központ feladatköre hármas: a Közlekedéstudományi Intézet szakkönyvtára, a közúti közlekedési szakterület országos hatáskörű tudományos szakkönyvtára, és végül a közúti közlekedési intézmények és vállalatok műszaki könyvtárainak hálózati és módszertani központja. Szolgáltatásai a könyvtári, az információs és a hálózati tevékenység köré csoportosíthatók. A hagyományos könyvtári szolgáltatások mellett mint információs központ meghatározott témákban irodalomkutatást végez. E munka alapján szakbibliográfiák, tömörítvénygyűjtemények, illetve szemletanulmányok állíthatók össze. Információs tevékenységükhöz tartoznak a különböző, rendszeresen megjelenő bibliográfiai és referáló folyóiratok.

Az Építésügyi Tájékoztatói Központ a

szakemberek mellett a nagyközönség igényeit is szeretné kielégíteni. *Dr. Böjtös Árpád*, az ÉTK osztályvezetője korreferátumában elmondta, hogy intézményük a magánérből építkezők óriási információs igényének kielégítéséhez kéri elsősorban a közművelődési könyvtárak segítségét. A közművelődési könyvtár mindenki számára elérhető, így az együttműködés lehetőségét azoknak a központi szolgáltatásaiknak közvetítésében látják, amelyek az állampolgárok széles rétegét segíthetik. A közvetítés mellett szeretnék, ha a magánérből építkezésekhez tervdokumentációt, ajánlótervet is árusítanának a könyvtárak. Eddig 11 tanácsi könyvtárat kerestek meg, felajánlva az együttműködést – ebből 10 vállalta a közvetítést, egy az árusítást is. Végül mintegy 20 perces videofilm mutatta be az ÉTK-nak mint ágazati tájékoztatási központnak a tevékenységét.

Az Ipari Informatikai Központ már megalakulásától kezdve együttműködik a közművelődési könyvtárakkal – mondta *dr. Csapó Györgyné* hálózati koordinátor *A közművelődési és az ipari szakkönyvtárak együttműködése a dokumentum- és információellátásban* című korreferátumában. Az IPIK hálózati, módszertani tevékenységét az alközpontokon keresztül végzi. A 19 megyében 13 alközpont van. Ezek az alközpontok megyeszékhelyeken működő nagy szakkönyvtárak, főfoglalkozású könyvtárossal. Feladatuk a módszertani irányítás és az információközvetítés. Ismerik a régió nagyobb közművelődési, szak- és felsőoktatási könyvtárainak gyűjtőkörét, feladatát, szolgáltatásait – és a földrajzi közelség miatt közvetlen, szoros munkakapcsolat kialakítására is lehetőségük van. Az együttműködés formáit a vállalati és közművelődési könyvtárak összehasonlásában, az állománygyarapítás összehangolásában, a kiadványcserében, valamint az egymás gyűjtőköréről, gyarapodásáról való rendszeres tájékoztatásban és a továbbképzésben jelölte meg. Többek között javasolta, hogy fel kellene mérni, az egyes szakterületek irodalma milyen mértékben van jelen a közművelődési könyvtárakban, melyik az a réteg, amely szakirodalmi igényeit a közművelődési könyvtárakban elégíti ki. Az Ipari Informatikai Intézetnek viszont össze kellene állítani azoknak a referenszműveknek és szakkönyveknek a jegyzékét, amelyeket a közművelődési könyvtárak számára beszerzésre javasol.

A szakszervezeti könyvtárak elképzeléseit, lehetőségeit vázolta *dr. Novák Ákos*, a szegedi

SZMT Központi Könyvtár igazgatója *Csongrád megyei szakszervezeti könyvtárak a gazdasági élet szolgálatában* című hozzászólásában, mely a konferencia első napját zárta. A Csongrád megyei könyvtárközi bizottság az 1980-as évek elején felmérte, melyek azok a szakterületek, használati rétegek, amelyeknek könyvtári ellátása nincs megoldva. E vizsgálat tapasztalatai alapján kiderült, hogy a közgazdászok, agrár- és műszaki szakemberek jó része nem részesül megfelelő szakirodalmi ellátásban. Az SZMT Központi Könyvtár élére 1983-ban új igazgató került, aki – egyrészt folytatva elődei célkitűzéseit, másrészt figyelembe véve azt, hogy a központi könyvtár működési feltételeiben hamarosan javulás várható – elvállalta egy kettős feladatkörű, megyei modellkönyvtár szerepét. Ennek megfelelően a központi könyvtár bővítette gyűjtőkörét, állományfeltáró és szolgáltató tevékenységét a gazdaságpolitika, a közgazdaság és a műszaki tudományok területén. A felsorolt területeken szakirodalmi szolgáltatásokat nyújt a felhasználók széles körének. Közvetíti az országos könyvtárak és tájékoztatási intézmények központi szolgáltatásait, és felvilágosítást ad azok tevékenységéről címtárak, névtárak, lelőhelyjegyzékek, katalógusok segítségével. Céljai megvalósításához állandó, szoros kapcsolatra van szükség egyrészt a használókkal, másrészt a megye jelentősebb könyvtáraival, valamint a szakkönyvtári hálózati központokkal és alközpontokkal.

A tanácskozás másnap *Futala Tibor* és *Szepesváry Tamás* *Műszaki és közművelődési könyvtárak a szakirodalmi ellátásban* című előadásával folytatódott.

Futala Tibor előadásában a magyar könyvtárügy egységének az ötvenes évek elején történt megteremtéséről szólva találó hasonlaltal élt: megtörtént könyvtárügyi kabátunk összegombolása. Csakhogy ez az összegombolás nem jelentett végső megoldást, mert egyrészt a társadalom, mely köre a magyar könyvtárügy kabátja gombolódt, maga is sajátos képződmény volt; másrészt a kabát szövete sem volt ép, sok helyütt golyó ütötte lyukak éktelenkedtek rajta, másutt pedig egész anyagrészek hiányoztak. Így néhol a gomb, néhol meg a gomblyuk hiányzott. Az összegombolás ebből következően „ahogy lehetett” módon ment végbe, vagyis az a bizonyos könyvtárügyi egység korántsem jött létre minden részletében. E rongyos, hiányos kabát átalakítása, toldozása sem volt mindenben célszerű. Egyfelől a folto-

záshoz műanyagot használtak, másfelől a gombok és gomblyukak helyét rosszul jelölték ki. Vagyis a közművelődési és szakkönyvtári feladatok összekeveredése, nem egy esetben háttérbe szorulása volt a jellemző. Ideje volna újra összegombolni a könyvtárügyi kabátot – vélte Futala Tibor. Az újragombolásnál a következő játékszabályokat kell alkalmazni: 1. A szervezési fegyelem és munkamegosztás betartása. 2. Egy könyvtár több funkciót elláthat ugyan, de mindenekelőtt elsődleges, alapfeladatát lássa el optimálisan. 3. Minden könyvtár tudjon tájékoztatni a könyvtári rendszer egészéről és szolgáltatásairól – vagyis képes legyen tájékoztatást adni a tájékoztatásról. 4. És végül szűnjön meg a rivalizálás a közművelődési és szakkönyvtárak között, hiszen a magyar könyvtári rendszerben mindkét csoport egyformán fontos munkát végez.

Szepesváry Tamás néhány külföldi példával illusztrálta, milyen irányba halad a szakirodalmi ellátás megszervezése, és ebben milyen szerepe lehet az egyes könyvtár típusoknak. Az USA könyvtárosegysége a kormány kérésére előrejelzést készített az információügy várható alakulásáról a huszonegyedik század derekáig. A hatvanas, hetvenes évek Amerikáját a tudományos-műszaki tájékoztató rendszer kialakítása és működése jellemezte. A nyolcvanas években azonban olyan gondok merültek fel, amiket önmagában a tudomány, technika megoldani nem tud. Ilyenek: energiakérdés, urbanisztika, életszínvonal, környezetvédelem stb. Ha ezekben a kérdésekben a társadalom tájékozatlan, akkor nem oldhatók meg. Ezért már a nyolcvanas évektől ki kell alakítani nemzeti és nemzetközi méretekben a társadalomtudományok, a természettudományok és az alkalmazott tudományok egységes, integrált információs rendszerét. A felhasználók köre ki fog tágulni. Ez ösztönzi a nemzeti információs rendszerek fejlesztését, és ezeknek a kérdéseknek megoldásában közelebb kerül egymáshoz a tudomány és a közművelődés. A másik példa az alsó-szászországi könyvtári hálózatok együttműködését mutatta be. A hálózat tagjai alapvetően egyetemi könyvtárak, függetlenül attól, hogy az egyetemeken humán-, műszaki, természettudományokat vagy teológiát tanítanak – és teljes jogú tagja a hannoveri városi könyvtár is, amely kifejezetten közművelődési feladatokat lát el. Ezek a könyvtárak egységes rendszerbe kapcsolódnak össze, amelynek jellemzője a fejlett információs technika alkalmazása. Közös számítógépes rendszert alkotnak,

ez utóbbi központja a göttingeni egyetemen van, onnét látják el a tartomány 9 egyetemi könyvtárát és a csatlakozó városi könyvtárakat. Azaz közös a katalógusrendszer, kölcsönös a tájékoztatás, és a hálózat egésze kapcsolódik a külföldi adatbázisokhoz is. Hasonló a könyvtárak együttműködési rendszere Svédországban is. A göteborgi városi könyvtár például online kapcsolódik egyrészt Skandinávia minden nagyobb közművelődési könyvtárához, másrészt a svédországi tudományos könyvtárak adatbázisaihoz.

A tanácskozási két olyan korreferátummal folytatódott, amely a szakkönyvtárak és a közművelődési könyvtárak közötti együttműködés hazai példáit mutatta be.

Tapasztalatok a Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár és a szombathelyi vállalati szakkönyvtárak együttműködéséről címmel Fülöp Katalin beszélt a megyei könyvtár ez irányú munkájáról. A megyei könyvtár mintegy 10 000 olvasójából 5–600 a műszaki szakember. Ez az a réteg, amelynek műszaki információs igényeit ki kell elégíteniük. Ehhez rendelkezésükre áll a mintegy 20 000 kötetes könyvállomány és körülbelül 200-féle műszaki folyóirat. Beszerzik és számon tartják az országos szakkönyvtárak szolgáltatásait is. Azokat a központi szolgáltatásokat azonban, melyekre a város nagyvállalatai előfizetnek, nem rendelik meg, mert az együttműködés eredményeként a megyei könyvtár közvetítésével bárki számára hozzáférhető. Évente 5–10 irodalomjegyzéket készítenek, de csak olyan témákról, amelyek több tájékoztató műszer igénybevételét feltételezik. Az irodalomkutatás is motiválta az együttműködést a megyei könyvtár és a szakkönyvtárak között. Szombathelyen nincsenek igazán nagy vállalatok, a legfeljebb 2000 dolgozót foglalkoztató kis- és középvüzetek jellemzők. Szorosabb együttműködést a SAVARIA Cipőgyár, a REMIX Rádiótechnikai Vállalat, a MÁV Járműjavító Üzem szakkönyvtáraival, és egyes különleges igények kielégítésében a VASITERV integrált könyvtárával alakítottak ki. A három üzemi szakkönyvtár bizonyos időközönként gyarapodási jegyzéket készít, a könyveken és folyóiratokon túl felmérve a szabványokat, szabadalmakat és fordításokat is. Összehangolták a központi szolgáltatások megrendelését, és egymás állományának megismerése révén lehetővé vált a gyűjtőkörök elhatárolása, valamint a gyorsabb tájékoztatás.

Az együttműködés gyümölcseként elkészült néhány tájékoztató segédlet, mint a *Folyóira-*

tok Vas megye könyvtáraiban című lelőhely-jegyzék, a *Könyvtáraknak könyvtárakról* című, az észak-dunántúli régió könyvtárait és szolgáltatásait felsoroló könyvtári minerva. *Külföldi könyvek a megyei könyvtárban* címmel negyedévenként gyarapodási jegyzék jelenik meg, amelyet a szakkönyvtárak is megkapnak, és elkészült a régió könyvtáraiban megtalálható folyóiratok jegyzéke is mikrokártyán.

Az együttműködés eredményei az észak-alföldi régió közművelődési és vállalati szakkönyvtárai között című korreferátumában a szakkönyvtárak oldaláról világította meg a kérdést dr. Dósa István, a BIOGAL Gyógyszergyár műszaki-tudományos információs rendszernek csoportvezetője. A szakkönyvtári gyűjtemény mintegy 36 000 dokumentumból áll, ebből 18 000 kötet a könyv, 8–10 000 a szabadalom, 7000 a mikrofilm, évente 70 külföldi és 220 hazai szakfolyóiratra fizetnek elő. Az információellátásban a számítástechnikát is alkalmazzák. A rendszerben felhasználják a Magyarországra az OMIKK közvetítésével beérkezett mágnesszalagokat, az Akadémiától érkező ASCA-szolgáltatásokat. A kutatás-fejlesztés, a szabadalmi szolgáltatások és a marketing információk területén tíz külföldi és két hazai adatbázissal vannak kapcsolatban. A BIOGAL szakkönyvtára az Ipari Informatikai Központ hálózatí alközpontja Hajdú-Bihar és Szolnok megyében, negyven vállalati szakkönyvtár tartozik hozzá. E könyvtárakban az

információ iránti közömbösségtől az egészen magas fokú szakirodalmi igényekig minden változat fellelhető. A negyven könyvtár mintegy 20 százaléka összevont szak- és közművelődési könyvtár. Az alközpont felvette a kapcsolatot a megyék SZMT központi könyvtárainak igazgatóival, és a továbbiakban közösen mérik fel az integrációs lehetőségeket. Az együttműködés a régióban az állománygyarapítás összehangolásában, közös tanfolyamok, továbbképzések szervezésében, a műszaki szakirodalom népszerűsítésében és az integrációban valósul meg. Az előadás befejezéseként dr. Dósa István javasolta a belföldi online hálózat mielőbbi kiépítését, és a megyei könyvtárak, valamint az SZMT központi könyvtárak bekapcsolását a rendszerbe.

A program zsúfoltsága miatt kevés idő jutott a vitára. A hozzászólók jó része az integráció kérdéskörével foglalkozott.

Skaliczki Judit (KMK) zárszavában összegezte a tanácskozáson elhangzott javaslatokat. Eszerint a legfontosabb feladat, hogy a közművelődési könyvtárak tájékoztassanak az országos információs könyvtárak tevékenységéről. Ehhez minden közművelődési könyvtárban szükség van az országos szolgáltatásokról szóló kiadványokra. Fel kell mérni, hogy az egyes megyékben milyen központi szolgáltatásokra van igény, illetve melyek vannak már jelen.

Mezei Mária
az OSZK KMK munkatársa

Egy sajátos arculatú intézmény

Bemutatkozik a Szövetkezeti Kutató Intézet könyvtára

A szövetkezetek elméleti és gyakorlati feladatainak megoldását segíti a Szövetkezeti Kutató Intézet, mely 1972-ben vált a három szövetkezeti tanács: a Fogyasztási Szövetkezetek Országos Tanácsa (SZÖVOSZ), a Termelőszövetkezetek Országos Tanácsa (TOT) és az Ipari Szövetkezetek Országos Tanácsa (OKISZ) intézményévé. Alapító okmánya értelmében a szövetkezeti mozgalom egészére, valamint az országos tanácsok érdekképviselőibe tartozó szövetkezetekre és szövetkezeti szervezetekre kiterjedő hazai és nemzetközi

vonatkozású szövetkezetpolitikai, illetve elméleti, közgazdasági, szociológiai, jogi és történeti kutatásokat végez. Vizsgálataival elősegíti a szövetkezetek társadalmi és népgazdasági szerepének, valamint a szövetkezeti tulajdonból eredő sajátosságainak a feltárását.

Ezt a feladatot van hivatva segíteni az intézet által fenntartott könyvtár és dokumentációs csoport. A könyvtár 1958-ban alakult, kb. háromezer kötettel. Ebben az időben közvetlen felügyeletét a SZÖVOSZ oktatási osztálya látta el, 1959-ben a Szövetkezeti Üzemszervezé-

si Irodához került, majd különböző átszervezések, névváltozások után 1964-től, a kutatóintézet önállósulása óta annak könyvtáraként működik. Státusát tekintve *nyilvános országos szakkönyvtár*.

A könyvtár állománya jelenleg majdnem 19 ezer kötet. Az állomány csaknem 90 százaléka társadalomtudományi mű és mintegy 17 százalék a külföldi szakirodalom. Évente 250 kurrens periodikum érkezik a könyvtárba, ebből 140 magyar nyelvű, 110 pedig külföldi folyóirat.

A könyvtár gyűjtőköre a magyar és külföldi szövetkezeti irodalomra, valamint a szövetkezetek tevékenységi ágazataihoz kapcsolódó tudományágak fontosabb munkáira, a társadalomtudomány, ezen belül a gazdaságpolitika, közgazdaságtan, agrárpolitika, agrárökonomia, szociológia (szövetkezetszociológia, faluszociológia), valamint a vezetés körébe tartozó szakirodalomra terjed ki. A szövetkezeti gyűjtőkör magában foglalja a mezőgazdasági szövetkezetek (termelőszövetkezetek, szakszövetkezetek, szakcsoportok), a fogyasztási, beszerző és értékesítő szövetkezetek, az ipari szövetkezetek, a hitel-, takaré- és lakásszövetkezetek, valamint az e kategóriákba nem sorolható szövetkezetek irodalmát. Természetesen megtalálhatók a könyvtárban az alapvető politikai művek is. A hazai szövetkezeti irodalom gyűjtésében a könyvtár teljességre törekszik. A külföldi szakirodalom szélesebb körben való gyűjtésének anyagi akadályai vannak, de a jó cserekapcsolatok enyhítik ezeket a gondokat.

A könyvtár állapotát többféle katalógus tárja fel. Rendeltetésüket tekintve ezek a következők: betűrendes – szerző és cím szerint; szak-katalógus – az Egyetemes Tizedes Osztályozás alapján; földrajzi – országoként; intézményszerinti – betűrendes felépítésben, s végül a folyóiratcikkek katalógusa – betűrendes, szak szerinti és földrajzi tagolásban.

A közgazdasági és szociológiai gyűjtőkörben a könyvtár együttműködési kapcsolatokat tart fenn ezen ágazatok tudományos szakkönyvtáraival, így a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtárával, valamint a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárral.

A könyvtár két kiadványt jelentet meg. 1972-től rendszeresen, évente négy alkalommal, 150 példányban *Új beszerzések és folyóiratcikkek* címmel ismertetést ad ki új szerzeményeiről, valamint a gyűjtőkörébe tartozó magyar és külföldi folyóiratok fontosabb cikkeiről. Ugyancsak évente négyszer tájékoztatja

más országok szövetkezeti könyvtárait új szerzeményeiről. A kutatók számára az új beszerzésekről és folyóiratcikkekről hetenként gyorslista készül.

Az 1980-tól évente két alkalommal megjelenő *Szövetkezés* című tudományos tájékoztató folyóirat magyar és külföldi szemleirovatát, valamint a folyóiratban megjelenő bibliográfiát szintén a könyvtár szerkeszti.

Nem újkeletű a dokumentációs tevékenység sem. Ez 1961 óta állandó, folyamatos feladat, amely elsősorban az intézet kutatóinak igényét elégíti ki, de figyelembe igyekszik venni a külső igényeket is, és ha erre mód van, ki is elégíti azokat.

Az intézet könyvtára nyilvános szakkönyvtár és az intézet kutatóin, dolgozóin kívül más kutatóknak és olvasóknak is rendelkezésére áll. Szolgáltatásait igénybe veszik a hazánkban tanuló külföldi diákok és ösztöndíjasok is. Vidékre is kölcsönöz, a kért kiadványokat postán küldi meg. A könyvtárközi kölcsönzéssel igyekszik más könyvtárak munkáját is segíteni.

A Szövetkezeti Könyvtárosok és Dokumentátorok Munkacsoportja

A külföldi szövetkezeti irodalom figyelemmel kísérését nagymértékben elősegíti az a tény, hogy az intézet könyvtára 1971 óta vesz részt a szövetkezetek Nemzetközi Szövetsége keretében működő szövetkezeti könyvtárosok és dokumentátorok csoportjának munkájában. A Szövetkezetek Nemzetközi Szövetségének ez a szakosított szervezete a svéd *Kooperativa Förbundet* szövetkezeti szövetség könyvtárának 1952-ben tett kezdeményezésére 1954-ben alakult meg Londonban. Ezt követően 1956-ban tartotta meg Baselben első munkaértekezletét, ahol elfogadták a szervezet működési szabályzatát, amely a munkacsoport feladatát az alábbiakban jelölte meg: kidolgozni és elősegíteni az együttműködés rendszerét, elmélyíteni a szövetkezeti könyvtárak közötti kapcsolatot, információt nyújtani a könyvtári gyakorlat minden kérdésében, elősegíteni a szövetkezeti könyvtárak működésének hatékonyságát, végül nemzetközi szövetkezeti referenciaközpontot létesíteni.

A baseli ülésen megválasztották a munkacsoport 3–4 tagból álló végrehajtó bizottságát. Ennek alapszabályát az 1958. évi rotterdami ülésen fogadták el. Két konferencia közötti

időszakban ez a testület végzi a gyakorlati munkát. A testület tagjait a munkacsoportból választják. A munkacsoport végrehajtó bizottsága az alábbi feladatokat vállalta magára: a szövetkezeti könyvtárosok és dokumentátorok munkacsoportja által elfogadott határozatok végrehajtása, az SZNSZ-hez tartozó szövetkezeti szervezetek könyvtárai közötti együttműködés egybehangolása, tanácsadás a szövetkezeti könyvtárak munkájához, a végrehajtó bizottságnak küldött javaslatok koordinálása és közlése a könyvtárosok között, az Egyetemes Tizedes Osztályozás 334-es, szövetkezetiügy szakcsoportjának felülvizsgálata, az SZNSZ-szel való szoros együttműködés biztosítása, a munkacsoport üléseinek összehívása, az üléssel kapcsolatos mindenfajta hivatalos adminisztráció.

A munkacsoport szorgalmazza a tagkönyvtárak szerzeményi listájának cseréjét, mert ez kellő tájékoztatást nyújt a különböző országokban megjelenő kiadványokról, sőt ezek a listák sokszor olyan kiadványokat is tartalmaznak, amelyeket nehezen lehet megszerezni, vagy amelyek egyáltalán nincsenek könyvkereskedelmi forgalomban (brosúrák, testületi kiadványok stb.). A munkacsoport megjelentette a *Szövetkezeti könyvtárosok kézikönyvét*, kiadott egy szövetkezeti szótárt, valamint a szövetkezeti tagkönyvtárak címjegyzékét.

A munkacsoport minden ülésén foglalkozott a fejlődő országok szövetkezeti könyvtárainak nyújtott tanácsadással, ismertette, milyen segítséget nyújtott ezen országok szövetkezeti könyvtárainak munkájuk megszervezéséhez.

A munkacsoport évente négy alkalommal kiadványt jelentet meg, melyben tájékoztatást nyújt a szervezet tevékenységéről, az egyes tagkönyvtárak munkájáról, problémáiról és bibliográfiát is közöl a nemzetközi szövetkezeti irodalomról.

Az intézet könyvtára is kiveszi részét ebből a nemzetközi munkából. A könyvtár vezetője tagja a munkacsoport végrehajtó bizottságának. Munkatervi feladataihoz tartozik különféle közérdekű szövetkezeti témák bibliográfiájának összegyűjtése. Az alábbi témakörökben készültek eddig ilyen bibliográfiák: energiaválság, szövetkezés és az állam, szövetkezés és szegénység, ifjúság és szövetkezet, a nők és a szövetkezeti mozgalom, lakásszövetkezetek, halászati szövetkezetek, ipari szövetkezetek.

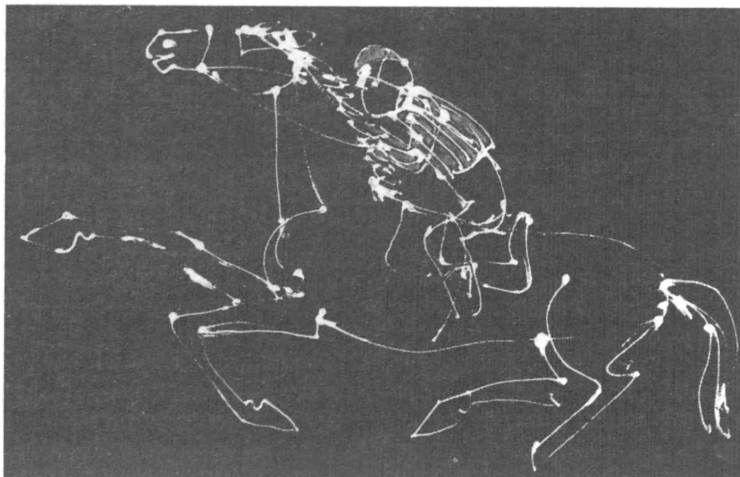
Könyvtárunk 1976-ban Budapesten rendezte meg a munkacsoport végrehajtó bizottságának évi ülését. A háromnapos tanácskozáson megvitatták a munkacsoport 12. párizsi ülésének napirendjét, valamint a könyvtár vezetőjének „A folyóiratok cirkulálása és a cikkek felhasználása” című korreferátumát is.

A magyar szövetkezeti könyvtár évente négy alkalommal tájékoztatja a munkacsoport tagkönyvtárait új beszerzéseiről, angol címfordítást is közölve.

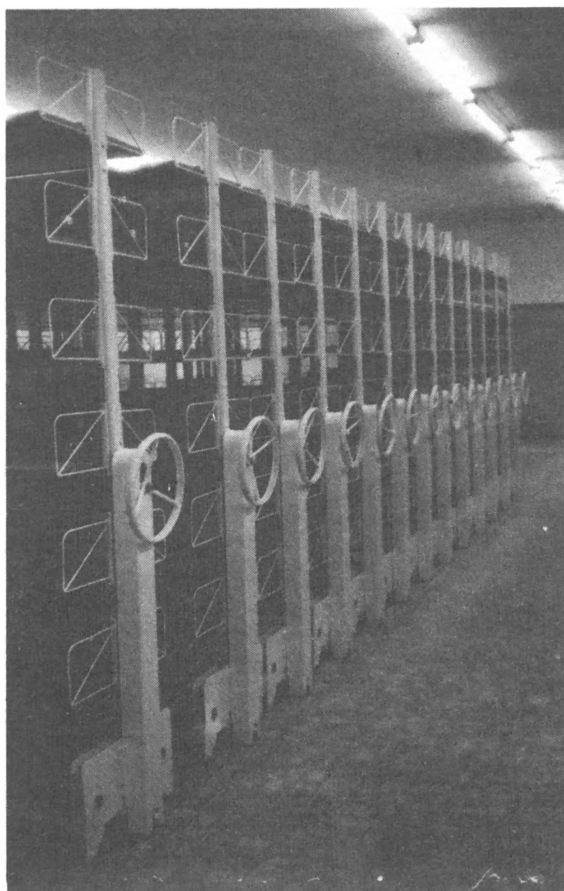
Jelenleg 56 országban működnek szövetkezeti könyvtárak, számuk 144. Könyvtárunk ez idő szerint 42 könyvtárral tart fenn cserekapcsolatot. Ebből 5 működik szocialista országokban.

Dr. Gönczyné Fülöp Edit

a Szövetkezeti Kutató Intézet könyvtárvezetője

Könyvtára berendezéséhez ajánljuk

**MERABONA
és
TÉKA
típusú bútorainkat,
melyek
IRINGÓ
alvázra szerelve
tömörraktárak
berendezésére is
alkalmasak**

Gyártja: MEZŐGÉPIPARI

SZÖVETKEZETI

KÖZÖS VÁLLALAT, SZANY

Felvilágosítás, berendezési tervek, árajánlat készítése:

CAVALLONI GYÖNGYI

Budapest XI., Szakasits Á. u. 32/a. X. 95. 1119

Telefonüzenet: 663-226

100 éves a móri könyvtár-ügy, vagy pontosabban és szebben: 100 éves a móri könyvtár. A Radó Antal Városi Könyvtár kettős jubileumot is ünnepel az idén: jogelődje, vállalt őse századik és névadója 125. születésnapját. Az ő, amelynek állományát a Földművelésügyi Minisztérium adományozta a községnek (akkor még az volt), nem egyedüli könyvtára volt Mórnak. A jubileum alkalmából a könyvtár munkatársai, elsősorban *Benczik Jánosné*, mélyreható kutatásokkal igyekeztek feltárni a múltat. Nemcsak a mai könyvtár elődjének történetét vizsgálták forrásszerűen, de igyekeztek feltárni az 1887-ben alapított népkönyvtár környezetét, kulturális miliójét is. Mórton a múlt század végén könyvtára volt a Társas Körnek, a Polgári Olvasó Körnek, az Ipartestületnek, a Katolikus Körnek és a Református Olvasóegyletnek is. A mai könyvtár őse tehát gazdag és változatos könyvtári környezetből nőtt ki, szerves fejlődését többek közt a helység magas könyvtári kultúrája is elősegítette. (Jellemző, hogy a népkönyvtárat a község minden 16 éven felüli „megbízható polgára” díjtanul igénybe vehette.) Ma, amikor – könyvtárosok is – joggal panaszkodnak művelődési intézményeink megszakított, folytonossá csak a legutóbbi időben való fejlődése miatt, amikor a hagyományok teremtését tekintik sokan az egyik legfontosabb célnak, fontos tudni, hogy van, lehetséges olyan típusú könyvtártörténet, mint amilyen a móriaké. (A *Könyvtáros* a közeljövőben hosszabb cikkben fog beszámolni a móri könyvtár száz évéről.)

A Szabadkai Városi Könyvtár és a Somogyi Könyvtár

együttműködési megállapodást kötött, amely a két intézmény 1987-re tervezett közös munkáit szabályozza. Szól egyebek között a könyvek, folyóiratok, diafilmek, lemezek cseréjéről, valamint felsorolja azokat a rendezvényeket, amelyeken a két könyvtár munkatársai tapasztalatcsere céljából együtt vesznek részt. (R. E.)

A Békés Megyei Művelődési Központ és a Békés Megyei Könyvtár felvételi előkészítő tanfolyamot indított. Az egyetemi felvételre készülők magyar irodalom, nyelvészet és történelem tárgyból kaphatnak segítséget a tanfolyamon, ahol egyúttal bevezetik őket a szakirodalom kutatásának, a bibliográfiakészítésnek, a kézikönyvek használatának rejtelmeibe is. A tanfolyamok helyszíne a megyei könyvtár.

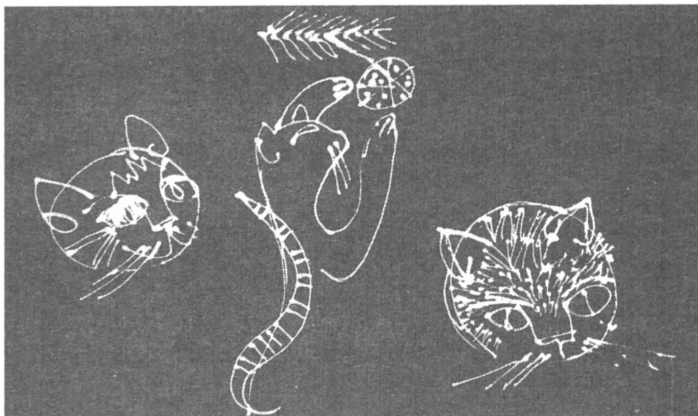
Üdvözlét Szegedről – anno 1900 címmel a századfordulós Szegedet bemutató képeslap-kiállítást rendezett a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára. A mintegy háromszáz eredeti képeslapot bemutató, egyúttal a helytörténeti kutatáshoz is kedvet csináló kiállításnak nagy sikere volt, nemcsak szegediek látogatták, országos visszhangot is keltett.

Megszüntette a beiratkozási díjat a Békéscsabai Megyei

Könyvtár. Az igazgató ez alkalommal nyilatkozatot is tett a helyi újságnak, mert az üdvös lépés bizonyos meghökkenést keltett. El kellett mondania, hogy a beiratkozási díjak kezelése mennyi adminisztrációs gondot okoz, hogy a viszonylag csekély bevétel mekkora kiadással jár, valamint azt is, hogy véleménye szerint állampolgári joggon kell mindenkinek megkapnia a neki szükséges adatokat, információkat, dokumentumokat. A nyilatkozat feltehetőleg nemcsak az aggódva érdeklődő újságírórt győzte meg a döntés helyességéről.

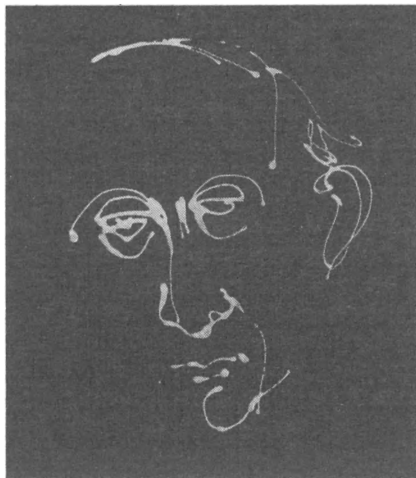
Tízéves a párizsi Pompidou-központ, amelyet 1977 februárjában adtak át a nagyközönségnek. A hatalmas és korszerű intézmény, amelynek egyik legfőbb vonzereje a 320 ezer kötetes prézens könyvtár, a tíz év alatt hetvenegymillió látogatót fogadott, kétszer annyit, mint az Eiffel-torony és háromszor annyit, mint a Louvre. A Pompidou-központ könyvtárának használata – természetesen – ingyenes, igazolványt, útlevelet stb. sem kérnek senkitől.

Metrókönyvtárat nyitott a Frankfurt am Main-i egyetemi könyvtár az U-Bahn (földalatti villamos) egyik legforgalmasabb állomásánál. Az egyetemi könyvtár közművelődési fiókkönyvtárként működő intézmény 250 ezer kötetes állománnyal indult.

„Vágytam én könyvtárba...”

Beszélgetés Vas Istvánnal

A lakás a budai Duna-parton igazán nem kicsi. Csakhogy ebben a lakásban két társművészt kötött egymással házasságot: festészet és irodalom, Szántó Piroska és Vas István. Alig elképzelhető, hogy van egyáltalán olyan magánlakás, amelyben műterem is, könyvtár is elfér, márpedig itt, a Groza Péter rakparton erről van szó. Vas István legműveltebb költőink egyike. Tudjuk ezt nemcsak verseiből, de több kötetre rügő műfordítói munkásságából, tanulmányköteiből, önéletrajzi regényciklusából, a Nehéz szerelemből és a Mért vijjog a saskeselyűből. Könyvtárnak is beillő dolgozószobájában ülünk, a régi dohányzóasztalon helyezem el a magnót, hogy folytassam ki tudja, mikor elkezdett beszélgetésemet költészetünk egyik „nagy öregével”, a hetvenhat éves Vas Istvánnal.

– Küssmeri magát a könyvei között?

– Dehogy. Ez egy kezelhetetlen borzalom. Több íróbarátom vállalkozott már rá, hogy

selejtezi, néhányszor meg is tették, de utólag mindig megbántam. Ha valamelyik könyvet kiselejteztük, a következő héten vagy hónapban feltétlenül szükségem volt rá. Amit itt lát, a könyvtárnak csak egy kis része. A lépcsőházban is vannak könyveink. Semmit nem találok meg. Illyés mondta, nem is olyan régen, halála előtt, hogy hatodszor vette meg Az ember tragédiáját.

– Elfelejtette, hogy megvette? – kérdezem hitetlenkedve.

– Nem. Csak nem találta.

– Ha betürendbe rakja az ember, egymás mellé kerülnek a duplumok. – Vas István legyint.

– Hányszor megpróbáltam! Igen, ez volna a módja. Betürend és selejtezés, de állandóan jönnek az új könyvek. Vásárolok is, a pályatársak is küldik új és új köteteket. Ma már csak verset olvasok, de azt mind, válogatás nélkül. Az új könyveket már nem tudom a „helyükre” rakni, kénytelen vagyok keresztbe oda tenni, ahova épp elférnek.

– A Nehéz szerelemből tudjuk, hogy már édesapjának is tekintélyes házikönyvtára volt. Nem is volt szükség arra, hogy könyvtárban olvasson?

– Vágytam én könyvtárba, éppen a legtermékenyebb olvasási korszakomban, de tisztviselő voltam, és nem is nyolc óra volt a munkaidőm, hanem tiz. Utána már nem volt időm beülni egy könyvtárba, meg fáradt is voltam. Itthon szeretek olvasni, fekvve. Egyébként Szentkuthy is azt mondja, csak azt a könyvet szereti olvasni, ami az övé. Otthon, nyugodtan, úgy, hogy bármikor visszalapozhat, vagy újra előveheti. Én mindig ambivalens viszonyban voltam az olvasással. Ez már gyerekkoromban is így volt, s szüleim korlátozni kezdték olvasásaimat.

– Miért?

– Részint féltek, hogy koromhoz nem illőt

olvasok, részint egészségtelennek tartották. Azt mondták, elvon a tanulástól, a sportolástól, egyáltalán a praktikus dolgoktól. Én öröngve szerettem a könyveket. Minden könyvet faltam válogatás nélkül. Apám *self made man* volt, maga csinálta meg viszonylag tekintélyes pályáját. Szegény falusi rabbi volt az apja, és ő már tizennégy éves korától megállt a saját lábán. Saját erejéből tanulta meg a kereskedelmi szakmát. Fiuméba ment el tanulni Bátaszékről úgy, hogy nem is tudott olaszul, néhány év múlva pedig abból élt, abból teremtette elő a tandíjat, hogy olaszórákat adott. Tudomásom szerint ő volt a családban az első, aki nem lett rabbi. Azt mondta mindig, elfajzott gyerekek vagyok, és egészen haláláig nem jöttem rá, hogy nem én voltam az elfajzott, hanem ő. Az egyetlen a családban, aki nem szellemi dolgokkal foglalkozott. Én csak visszafajzottam. Mindig azt kérdezte: Hogy fogsz te pénzt keresni? Az ő nagy élménye az volt, hogy gyerekként, teljesen nincstelenül elindult egy faluból, attól kezdve független volt, és ehhez képest szép karriert futott be. Mindig azt hallottam: Tudod milyen nehéz pénzt keresni? Hogy fogsz te megkeresni egy pengőt? Még megérte halála előtt, hogy könyvekből kerestem pengőt. Nem azokból, amiket írtam, hanem amiket elolvastam. Könyvkiadónál dolgoztam, és később ebből tudtam eltartani őt is – szerényen persze.

– *Ez mikor volt?*

– A háború után, 1946-ban.

– *Egy előző alkalommal már megkérdeztem Vas Istvántól, hogyan szánta el magát arra, hogy művészttá váljon. Akkor azt válaszolta, a fordulat éve után Szántó Piroska illusztrált, ő fordított. Ez két „tisztességes, polgári foglalkozás”, hiszen reménytelen volt, hogy műveikkel a nyilvánosság elé lépjenek. Miért? Ön osztályidegennek számított?*

– Nem. Nem kifejezetten. 1945 és 1948 között két verseskötetem is megjelent. Nem fogadták osztatlan örömmel, de nem is ez volt a fontos. Verseskötet! Hát hogy lehetett volna abból megélni? Nekem mindig az volt a hő vágyam, hogy könyvkiadónál dolgozzam. Apámnak, aki őszintén aggódott a jövőm miatt, amiatt, hogy egyszerre életidegen az érdeklődésem, eszébe sem jutott, hogy ilyen pálya is van. De nem tudtak ilyesmiről a barátai sem, pedig azok között voltak szélesebb látókörű emberek is. Érettségi után fölmerült az is, hogy egyetemre megyek. Nem apám fejében, mert ő azt szeretne volna, ha az ő pályáját

folytatom, tehát textiles leszek. Ő textilnagykereskedelmi vállalatnál dolgozott, egy részvénytársaságnak volt az igazgatója. Kivánsága szerint a textilszakmát kellett volna tanulnom Grenoble-ban vagy Brünben.

– *Már akkor is olyan reménytelen volt bölcsészkarra menni?*

– Nem az volt reménytelen, hogy fölvesznek-e, bár az is elég nehéz volt, hanem, hogy mihez kezdek majd egy bölcsészdiplomával. Mérnöknek nem mehettem, ahhoz nem volt semmi tehetségem. Jogra... őszintén szólva nem nagyon vonzott. Akkor még eszembe se jutott, hogy a bölcsészkar elvégzése után kiadónál fogok dolgozni. Fel sem merült bennem. Pedig ez volt az álom. Radnóti-ról tudom, jó barátom volt, hogy olyan helyen akart dolgozni a háború után, ahol a könyvkiadói terveket egyeztetik. Afféle helyen, mint a mai Kiadói Főigazgatóság. Persze ő ezt nem éppen így képzelte, valamiféle szocialista tervezésre gondolt. Ő értett a könyv külséjéhez is, ez engem kevésbé érdekelt, őt annál inkább. Én csak könyvkiadói lektor szerettem volna lenni, mégpedig a Révai Könyvkiadónál. Nem azért, mert annak a kiadói programja tetszett a legjobban – bár... nem volt, ami jobban tetszett –, hanem azért, mert az ottani légkört tartottam a legvonzóbbnak. *Illés Endre* vezette, akit már ismertem. 1946-ban a belügyminisztériumban dolgoztam mint számvevőiségi főtanácsos. Nem szerettem, száműzetésnek éreztem. Ott, a belügyminisztériumban ért *Illés Endre* telefonja, nincs-e kedvem átmenni a Révaihoz lektornak. Ez egy ideig olyan volt, ami megfelelt az álmainak, de aztán ismét beborult az ég, egészen más lett a könyvkiadás. Dehát mégiscsak könyvekkel volt dolgom.

– *Az előbb Piroskáról kérdezett... Hát mi már előbb összekerültünk. Összekerültünk, szétváltunk, megint összekerültünk, és mindig száz akadálya volt annak... Nem száz, két akadálya volt – ami sokkal rosszabb –, hogy együtt is maradjunk. Egyik az én ódkodásom volt attól, hogy két művész... hát az borzasztó sors! Én eljutottam odáig – nagyon nagy lelki tréninggel –, hogy nem érdekelt a siker, a sikertelenség. De ugyanezt nem tudtam megtenni a másik nevében. Hogy mindegy legyen, van-e kiállítás, tetszik, nem tetszik... Ebben nem tudtam közönyös lenni. És borzasztó sors, vagy pálya, ha az ember a másikért függ a világ ítéletétől. Én legalábbis azt hittem, nem érdekel, hogy milyen fogadtatásra találnak a verseim. Aztán elérkezett egy olyan időpont, ami-*

kor nyilvánvalóvá vált, hogy erről nem lesz szó, egyikünknek sincsen pályája. Művészi pályája. Kilátástalannak láttam akkor, hogy könyveim, köteteim jelenjenek meg, az akkori körülmények között nem is vágyódtam rá, és Piroska sem festett olyant, aminek esélye lehetett volna arra, hogy kiállítsák. Szóval szüret, nyugodtan összeköthetjük az életünket, már nem kell a másik művészi pályájáért szorongani, aggódni, hiszen nincs is ilyen pálya. Fordítani azonban lehetett. Piroska pedig illusztrátor volt, de ez már egészen más. Dehát nagyon elkanyarodtunk a könyvtől, nem?

– *De igen. Ott hagytuk abba, hogy érettségi után nem tudták eldönteni, milyen egyetemre menjen. Ha jól számolok, 1928-ban érettségizett. Nem volt még numerus clausus, amely nemzetiségi és „faji” megkülönböztetés alapján szabta meg a felvehetőket számát?*

– Igen, hát erről szeméremből hallgattam. Arról beszéltem, mit csinál az ember egy bölcsészdiplomával, ha nem taníthat, dehát ott kezdődött, hogy bejut-e az egyetemre. Szó volt arról, hogy ha nem Pesten, akkor Pécsen vagy Szegeden, ha nem Magyarországon, akkor másutt. Apám akkor még jómódú ember volt, tehát megengedhette volna magának, hogy külföldön taníttasson. Mint ahogy akart is, hiszen – mondtam magának – eredetileg

textiliskolába akart küldeni, és választhattam Brünn és Grenoble között. Dehát én nem akartam. Ami nagy számárság volt, mert például Radnótinak milyen előnyére vált az a csehországi textiliskola, amit elvégzett. (Neki is textilnagykereskedő volt a nagybátyja, aki nevelte.) Hogy mit tanult ott kinn textilből, azt persze nem tudom, de sok minden mást megtanult. De még ha az egyetemre bekerülök is... Ha már ott numerus clausus volt, az elhelyezkedésnél pláne. És hogy felekezeti iskolába menjek tanítani – semmi pénzért... Akkor voltam a legradikálisabb.

Visszakanyarodva a könyvekhez: fájdalmas élményem volt, hogy tizenharmadik születésnapomra megkaptam a 110 kötetes Jókait, de rögtön el is zárták előlem, mondván, ez még nem nekem való. Amikor néhány év múlva apám átadta a könyvszekrény kulcsát, akkor már nem érdekelt. Később aztán megint érdekelt, de csak jóval később.

– *Úgy emlékszem a Nehéz szerelem című könyvéből, hogy mégiscsak sikerült hozzáférnie ahhoz a könyvszekrényhez még idejében.*

– Jókaihoz nem, az jól el volt zárva. De a többihez igen. Anyámat sokkal kevésbé zavarta, hogy én válogatás nélkül olvasok, ő már tudta, mennyire megváltozott a különböző olvasmányok korhatára az ő gyerekkorához képest. Jókait az iskola könyvtárából kaptam meg, és olvastam azt, ami nagyjából érdekelt. Otthon veszedelmesebb anyaghoz fértem hozzá, mert ugyanis a klasszikusok, a díszkiadások szép üvegtáblák mögött voltak, de a fiókok is rejtettek könyveket, és én azokhoz fértem hozzá, volt ott mindenféle könyv, szindarabok például, német nyelven, meg különböző erotikus könyvek. Ezeket is olvastam, de rám egyik sem volt olyan erotikus hatással, mint Jókai. Ezt apám nem tudta, de hát kevesen tudják, milyen erotikus Jókai. Ezt meg is írtam a *Nehéz szerelem*ben. Utána egyszer az uszodában egy irodalomtörténész szememre is vetette, miért írom én azt, hogy Jókainak erotikus hatása van. Rá nem volt. Úgy látszik, ezt csak olyanok tudják, akiknek van különleges...

– *Vevőkészülékük?*

– Igen, igen, vevőkészülékük van rá. Maga tudja, ugye? Na! – válaszol egyetértő bólintásomra. – Én azóta igazán sokat olvastam, pornográf filmet is láttam, de semmi nem volt olyan erotikus hatással rám, mint Jókai regényei. És nem csak az akkori tizenhárom éves fogékony lélekre volt ilyen hatással.

– *Már elhangzott a bűvös szó: könyvtár. Ez*

esetben az iskolai könyvtár. Érdekelne, milyen volt akkor egy jó humán gimnázium könyvtára.

– Jó volt. Legfeljebb politikailag szűrték, hogy, ami indexen van, az lehetőleg ne legyen benne. A Berzsényi Gimnázium, ami akkor a Markó utcában volt, most...

– ...a Kossuth Zsuzsa.

– Borzasztó. Ez is a Rákosi-rendszer bűne. A Berzsényi valahol kinn van... hol is...

– *A Huba utcában. A XIII. kerületben. Most is jó iskola. Sok nagyon tehetséges volt évfolyamtársam, ma már neves írók, jártak oda.*

– Sokan dicsérik a régi „Berzsényit”. Pedig nem volt ott a liberalizmusnak olyan paradicsomi állapota, mint ahogyan például Hegedüs Géza barátom emlékszik rá. Az igazgató konjunktúralovag volt, politikai konjunktúralovag. Ő sok mindent megengedhetett, amit más iskolaigazgatók nem. De én nem voltam megelégedve azzal a könyvtárral, mert én éppen akkor voltam kommunista. Konzervatívnak találtam. Kikölcsönöztem, amire szükségem volt, de olvasóterme nem volt a könyvtárnak, én meg különben sem szerettem soha olvasóteremben olvasni, soha nem szoktam rá. Ez a hátránya annak, ha valaki nem járt egyetemre. Bécsben aztán – nem is tudom, hogy kaptam rá – jártam az ottani nemzeti könyvtárban, és az Alkalmazotti és Munkáskamara Könyvtárában is, ott megtaláltam azt, amit abban az időben a legjobban kerestem – a politikát. Ráfanyalodtam a helyben olvasásra is, de igazában mindig otthon szerettem olvasni. Csak amire feltétlenül szükségem volt, azt olvastam ott, helyben.

– *De hát minden könyvet, amire az embernek a munkájához szüksége volna, nem lehet megvenni! A könyvesboltokban csak a legújabb termés van meg, az antikváriumokban érdekes régiék, de nem épp azok, amiket egy adott munkához keres az ember...*

– Megszeretni csak azt a könyvet tudtam mindig, ami megvolt. Szentkuthynál például borzasztó fontos az, hogy jelöli... azt mondaná más, firkálja a könyvet, a legszebb kiállítású könyveket is vastag, különféle színű ceruzajellel. Hát ezt nem lehet könyvtári könyvvel csinálni. Hogy ami igazán érdekel, azt ne a saját könyvemből olvassam... az lehetetlen. Amit itt lát, az persze kezelhetetlen. Ez a könyvtár elrákosodása!

– *Csakhogy olykor alapvető klasszikusokat sem lehet megvásárolni! Thomas Mann regényei a felszabadulás után hosszú éveken át nem voltak hozzáférhetők Magyarországon, manapság*

kezdik kiadni azokat a gondolkodókat, akikre a Nyugat költői, írói, Babits, Karinthy, Szerb Antal oly gyakran hivatkoztak; Freud, Jung, Adler, Ortega, Huizinga, Spengler, Nicolai Hartmann, Croce... Kerényi Károly is csak az utóbbi időben olvasható.

– Az ötvenes években nem lehetett kapni, persze. Erre való a Szabó Ervin Könyvtár. De kizárólag a magyar könyvkiadás alapján a harmincas években sem lehetett komolyan tájékozódni! Nyelveket kell tudni! A német egy ideig kitűnő közvetítő volt, németre egészen a hitlerizmusig szinte mindent lefordítottak. Túlzok, én is túlzok, mert a *Szabó Ervin Könyvtárból* igenis gyakran vettem ki könyveket. Sok mindent kölcsönöztem. Voltak olyan könyvek, amelyeket az ember nem vehetett meg. Túloztam, mert a *parlamenti könyvtárba is jártam*, ha meg akartam nézni valamit.

– *Bécsben is járt...*

– Volt abban egy kis sznobizmus is, a Burgba járni könyvtárba. Meg az *Arbeiterkammer* könyvtára. Mikor először voltam Londonban, akkor elvittek a *British Museum* könyvtárába, amiről versek szólnak, és ahol a *Pendragon legenda* kezdődik. Én nem éreztem Szerb Antal-i áhítatot. A könyvtáros, aki vezetett bennünket, megjegyezte: nem ez a világ legnagyobb könyvtára, hanem a moszkvai *Lenin Könyvtár*. Ebben ironia volt inkább, mint áhítat.

– *A Kelet-Európából jött vendégnek szólt?*

– Nem. Hanem hogy az oroszoknak mindenből a legnagyobb van, meg nem is elegáns, hogy „a legnagyobb”.

– *Akkor azt sem tudhatta meg, mennyi idő alatt lehet ott hozzájutni egy kért könyvhöz. És Bécsben?*

– Nem tudom. Nekem sok volt. De ott lehetett végre politikát olvasni. Rengeteget. Marxot. Elolvastam elejétől végig. Nem volt fölösleges. Stiliztikailag is nagyon fontos.

– *Jó stilizta? Én csak fordításból ismerem. Nekem inkább Engels volt olvasmányos.*

– Nagyon jó stilizta. Nagyon. Fordításban olvasta? Nekem az volt a belépőm a felszabadulás után – jól megvettem vele az ágyam –, hogy írtam a Marx-fordításokról. Borzasztóan fordítják. Ha már filozófusokról van szó, akik nekem se kenyerem, gondolom, magának sem...

– *Attól függ melyik. Platón például...*

– De az más. Pszichológia, esszé. Kanttal vagy Hegellel sokkal nehezebben boldogultam. Pedig érdekelt. Marx sokkal olvasmányo-

sabb! Csak persze, úgy tűnik, hogy nem, mert közgazdasági műkifejezéseket használ. Sokkal rokonabb a legnemesebb zszurnalizmussal, mint ezek a filológus filozófusok. Majd egyszer olvassa el a cikkemet. *Irodalom és marxizmus* volt a címe. Abban megírom, hogy pusztán azért, mert a stílusát ennyire ellaposítjuk, bornírttá tesszük a gondolatait is. Engels jobban írt, de Marx sokkal vitriolosabb, rokonabb Heinével, mint Engels. Kantot untam, Hegelt is. Marxot soha. Ő nagyon vonzott. Még ma is élvezem. Legjobban a fiatalkori írásait. A *Tökében*, persze, már neki is tudósi ambíciói voltak, s ezek senkinek se tesznek jót. Még Marxnak se.

– *A Feuerbach-tézisekre emlékszem. Az egészen epigrammatikus.*

– Epigrammatikus! Ezt írtam az *Irodalom és marxizmusban*, és halálos ellenségem lett szegény Gáspár Bandi, mert nem gondoltam, hogy ezt egy ember fordította le, azt gondoltam, úgy hittem, hogy emögött az unalmas fordítás mögött egy tudós kollektíva van. Hát kiderült, hogy legalábbis a stilisztikai megformálás az övé volt. Marx mondatai ellentétekből állnak. Nem az, ami ez, hanem ez, ami az... Majdnem minden mondatában van valami só, valami bors. Én élveztem Marxot, na! És annál kevesebb *sznobizmussal*, mert tudtam, hogy Kantot kell, azt kéne szeretnem...

– *Bécsben, a húszas évek végén, harmincas évek elején semmi bonyodalmat nem okozott, ha valaki baloldali irodalmat olvasott?*

– Ez a szociáldemokrata Bécs volt! Gúnyolták néhány év múlva, hogy *die rote Kaiserstadt*, vagyis a vörös császárváros. Lenin összes műveit megvettem. Óriási kötetek voltak. Fogadásból egyébként, úgyhogy végül is nem került semmibe, mert egy barátom, osztálytársam azt mondta, ha én átviszem Lenint a határon, 25 vagy 30 kötet volt, vastag, feltűnő piros kötetekben, mindegyikben a fényképe, szóval, ha ezeket áthozom, akkor ő megfizeti. Arról nem szólt a fogadás, mi lesz, ha nem sikerül, de én végül is áthoztam. Mégpedig úgy, hogy a bécsi vonaton a könyveket egymás mellett elhelyeztem a poggyásztartóban. Vakmerő dolog volt, de mégis jó pszichológiával dolgoztam, nem dugtam el, sőt a legfeltűnőbb helyre tettem. Ki nézi azt, hogy ott fenn a csomagtartóban huszonöt vagy harminc vastag könyv van? Aztán egy-két év múlva elajándékoztam, pedig borzasztóan sajnáltam. Egyik barátomat elvitték, házkutatások voltak, és nem mertem Lenint megtartani. Már nem tudom, kinek adtam.

Amikor Bécsből hazajöttem, pénzt kellett keresnem. Akkoriban jártam a Fővárosi Könyvtárban (a mai Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár). Ott lehetett politikai, szociológiai műveket találni, de később is sokat használtam, amikor vallástörténettel kezdtem foglalkozni.

– *Mit jelentett akkor a vallástörténet? Kerényi Károly elképzeléseit? A klasszikus ókort? Mit volt érdemes akkor olvasni a Fővárosi Könyvtárban?*

– Összefolyik. Keresztény teológiát. Emlékszem, olvastam egy nem tudom hány kötetes dogmatörténetet. Nagyon tanulságos volt.

– *A munkásmozgalmi érdeklődés után befelfordulás következett a gondolkodásában vagy a korszellem változott?*

– A korszellem is változott. A munkásmozgalom nagy apálya következett 33 után. Legalábbis az én baráti köreimben. Csak elszánt mozgalmi emberek maradtak benn, de azok nem olvastak olyan sokat. Tudom, egyszer *Déry Tibor* azt mondta nekem, minek az. Egy írónak-költőnek elég, ha elolvas két brosúrát! Ez meg is látszott rajta. Ez az elég szűk intellektuális érdeklődés. Persze a politikai érdeklődéséről beszélek. Én rengeteget olvastam. Egy időben fontosnak tartottam még azt is, hogy följegyezzem.

– *Olvasónapló?*
– Olyasmi. Semmit a könyvekről, csak arról, mikor mit olvastam, csak a szerző és a cím. Kár, hogy az ostrom alatt elvesztettem.
– *Érdekelne ez az áttérés a politikáról a válástörténetre. Az ember mást vár a könyvtől, másféle élményt vagy tudást... Élményt vagy tudást?*
– A kettőt nem lehet szétválasztani. Tudásért olvastam az ilyenfajta könyveket. De abból, ami nem volt élmény, nem tudtam tudást meríteni. Kerényi Károlyt is a Fővárosi Könyvtárból olvastam, meg *Altheimet*, akire sokat hivatkozik. *Remannal* kezdtem. Aztán, hogy hogyan volt Bizánccban, majd az egyháztörténet, a katolicizmus következett... Akkoriban ha egy téma érdekelt, hat-nyolc kötetet is elolvastam, most meg olyan keveset... Nem tudok már prózát olvasni. Verset igen. Mindent, ami elém kerül folyóiratokban, meg amit elküldenek. Ellentmondásos dolog. Ma már nem tudnám elolvasni a saját prózámat.

– *Elég, ha mások, nem is kevesen, elolvasták-elolvassák. De hogyan fér el a mai lakásokban egy olvasni szerető ember könyvgyűjteménye? És vannak-e, lesznek-e olvasni szerető emberek a video korában?*

– Nem tudom, mi az a video. És különben sincs szükség sok könyvre. Kevés, jól válogatott, rendezett gyűjteményre van szükség. Nem hiszek azoknak, akik arról beszélnek, hogy fogynak az olvasók. Amikor a mi generációnk elindult, bennünket is szidott *Babits*, hogy nem ismerjük eléggé a világirodalmat. Ne higgye, hogy maguk műveletlenebbek, mint mi voltunk! Nem hiszek a statisztikákban. Talán csak arról van szó, hogy kevesebb a léha olvasó. Arra meg nincs is semmi szükség. Nézzék csak a tévét! De hogy csökkenne az olvasók száma? Hát ki hitte volna, hogy a háború alatt és utána ugrásszerűen megnő? Pedig így történt. Komoly, lebilincselő olvasmány nélkül nem hiszem, hogy valaha is meglesz az emberség. **Kartal Zsuzsa**

Könyvtárosegyesületünk fél évszázada (1972–1986)

1972 a Magyar Könyvtárosok Egyesületének életében fordulatot hozott. A fejlődés eddigi szakaszát látványosan zárta le az IFLA 1972 nyarán Budapesten tartott közgyűlése. A rendezés kiválóan sikerült, nagymértékben növelte a magyar könyvtárügy nemzetközi jó hírét.

Új utakon az egyesület

Nem lehetett azonban elhallgatni, hogy az egyesület működése akadozott, hiányosságok mutatkoztak. Ezekre először *Papp István*nak, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ akkori vezetőjének a *Könyvtáros* 1971. novemberi számában megjelent cikke hívta fel a figyelmet. Papp István véleménye szerint nem elég a napi munka becsületes elvégzése, a saját intézmény koordináta-rendszerében való gondolkodás. Ez utóbbit ki kell terjeszteni a könyvtárügy egészére. Ehhez azonban megfelelő szervezet kell, továbbá az, hogy az egye-

ületet tekintsék mindenütt nagykorúnak, adjanak neki feladatokat, a minisztérium tegye lehetővé az önálló kezdeményezést, külföldi tanulmányutak, kiténtetések odaitélésében vegye figyelembe az egyesület javaslatait, bízzák rá a negyedik országos könyvtárügyi konferencia rendezését. Az egyesület jelentessen meg kiadványokat, módosítsa, illetve tegye korszerűbbé alapszabályát, siettesse a szakmai szervezetek megalakulását, segítse működésüket, és mindezt magasabb, differenciált tagdíjjal teremtsen megfelelő anyagi alapot.

A cikknek eleinte nem volt visszhangja. Kár lett volna, ha az IFLA kongresszus zavartalan megrendezését belső ellentét nehezíti. A hiányosságokat azonban az elnökség is érezte. Ennek tulajdonítható, hogy a Debrecenben október elején tartott vándorgyűlés központi témájaként a könyvtárügy valamelyik ágazatának, a könyvtári szolgáltatásoknak, az információellátásnak problémáit választották, hanem az egyesület munkájának javítását. *Takács Miklós*, az egyesület alelnöke és *Zsidai*

József, a szervezési bizottság vezetője beszámolt az MKE addigi tevékenységéről és alapszabály-módosítást javasolt. Takács Miklós részletesen írt erről a témáról a *Könyvtáros* említett számában, és javasolta az egész egyesületi élet megújítását.

A hiányosságok jelentős része a fejlődéssel függött össze, különösen a tagok számának erős növekedésével. A létszám 1972-re elérte az 1549-et, s ezek az ország 19 megyéjében szétszórva, különböző jellegű intézményekben dolgoztak. Ennyi ember érdeklődését kielégíteni, problémáival eredményesen foglalkozni, részükre összejöveteleket, tanfolyamokat rendezni csak a feladatok egy részét az egyesületen belül létrehozott szekciókra bízva, az utóbbiak segítségével lehet.

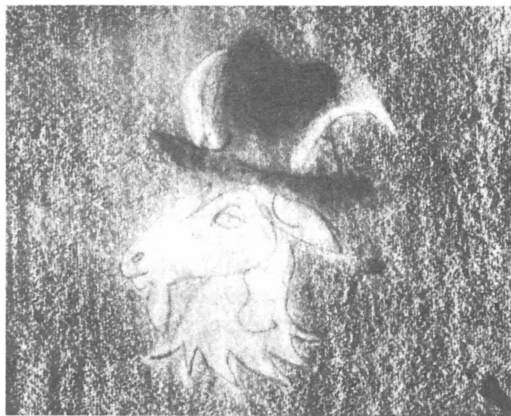
A központi apparátus 1972-ig változatlanul két főből állt, úgy mint az alakuláskor, amikor a taglétszám 600 volt. Ezért a főtítkár mellé három titkárt választottak, egyet, aki a szakirodalmat és a fejlődés irányait jól ismerte, a szekciók irányítására; egy másodikat, aki mozgékony volt és értett a szervezéshez, a területi szervezetek kiépítésére, és egy harmadikat – megfelelő tárgyalási készséggel és nyelvismerettel –, a külföldi kapcsolatok ápolására.

A megnövekedett munka a nyilvántartások vezetésére és egyéb irodai munkákra megkívánta fizetett tisztviselő alkalmazását.

Bénítólag hatott az egyesület működésére a rendkívül szűkös anyagi helyzet. A havi tagdíjak még a *Tájékoztató* kinyomatására és szétküldésére is alig voltak elegendők.

Az 1972. december 14-én tartott küldöttgyűlés hosszú vita után a szakmai és területi szervezetek kifejlődését elősegítő új alapszabályt fogadott el; helyeselte az adminisztráció kibővítését; új, a jövedelmek arányában emelkedő tagdíjat állapított meg, és határozatot hozott évkönyv kiadásáról. Kívánatosnak tartotta az egyesületi tagság bevezetését is, de ezt csak az 1980-ban elfogadott alapszabály-módosítás tette lehetővé. (Jelenleg 42 ilyen tag van.)

Az egyesület célja alapítása óta lényegében ugyanaz maradt, de a módosított alapszabályt azt árnyaltabban fogalmazza meg, és figyelembe veszi a társadalmi rendszer változásait. A cél ma is a könyvtárosok, a tájékoztatással foglalkozók szakmai és politikai felkészültségének fejlesztése, hivatástudatának és öntevékenységének növelése, társadalmi és anyagi megbecsülésének előmozdítása, továbbá részvétel a szocialista könyvtárpolitika kialakításában, kapcsolatok kiépítése a nemzetközi és a

külföldi könyvtáros szervezetekkel, konferenciák, vitaulések, előadások rendezése, a tagság rendszeres szóbeli és írásbeli tájékoztatása, tudományos munkák kiadásának elősegítése. Új elem, hogy az egyesület egyre többet hallatja szavát könyvtárpolitikai kérdésekben, részben saját kezdeményezésére, részben állami és politikai szervezetek felkérésére.

A vezetőségre számos feladat hárul: eleinte egy-, jelenleg kétévenként a küldöttgyűlések összehívása, választások, alapszabály-módosítások előkészítése, és döntés két küldöttgyűlés között minden felmerült ügyben.

Az elnökséget a küldöttgyűlések választják meg. *Mátrai Lászlót* 1972-ben díszelnökké választották, az addigi titkárt, *Székely Sándort* elnökké, *Walleshausen Gyulát*, a Statisztikai Hivatal Könyvtárának akkori helyettes igazgatóját pedig az ellenőrző bizottság elnökévé. Munkájukat új, 25 tagú elnökség segítette.

Az elnökség tagjaiból alakult bizottság számba vette, milyen szervezetek alakítandók ki. Ezek száma nincs meghatározva; ha egy hús – újabb tíz – tagú csoport meghatározott feladatot tud maga elé tűzni, máris létrejehet egy újabb bizottság. A cél az, hogy lehetőleg mindenki tartozzék valamilyen általa választott szervezethez, ahol képességei szerint dolgozhat, jogait gyakorolhatja, tudását tovább fejlesztheti, tehát ne csak „általában” legyen tag.

Az elnöki tisztef 1978-tól 1981-ig Zsidai József töltötte be, azóta *Billédi Ferencné*, az Agroinform dokumentációs szolgálatának vezetője. Főtítkár 1986 végéig *Kovács Dezső*, az Építésügyi Tájékoztató Központ igazgatóhelyettese, az ellenőrző bizottság elnöke 1982-től

Szita Ferenc volt. Alelnökök pedig – különböző időpontokban – Fügedi Péterné, Takács Miklós, Orosz Bertalané, Vajda Erik, Ságvári Ágnes, Hernádi Istvánné és Kiss Jenő.

Központi rendezvények, kiadványok

1972 után erősen csökkent a központi rendezvények száma, azonban változatlan, sőt egyre növekvő közkedveltségnek örvendenek az évente rendezett vándorgyűlések. 1969–1970-ben még csak 90–100-an vettek részt rajtuk, később már 500–600-an, és 1984-ben Szegeden több mint 1200-an.

A megjelentek magas száma több okra vezethető vissza, elsősorban arra, hogy a gyűlések fő témája a tagok többségét érdekli. 1974-ben Pécsen a jövő könyvtáráról hangzottak előadások, 1975-ben Egerben a könyvtáros etikáról és hivatásról, 1976-ban pedig Nyíregyháza a könyvtárak közönségkapcsolatairól. 1978-ban a soproni, 1982-ben a miskolci és 1984-ben a szegedi vándorgyűlés a szakirodalmi információellátást, a tájékoztatószolgálatot választotta tárgyául. 1977-ben Budapesten a közművelődési törvény könyvtári vonatkozásait, 1979-ben Veszprémben a könyvtárak közti együttműködést és munkamegosztást, 1980-ban Szombathelyen és 1981-ben Kaposváron az országos könyvtárügyi konferencia előkészítését, illetve ajánlásait, 1983-ban Győrött az olvasóvá nevelést vitatták meg. 1986-ban Békéscsabán újszerűen rendezett gyűlésen *A könyvtár és jövője. Allomány, épület, számítástechnika* című fő témák köré csoportosították a megbeszéléseket és vitákat. A többnyire a második napon tartott szekcióülések előadásai közül sok kapcsolódott a központi témához.

A megvitandó tárgyak jó kiválasztása mellett ezek a fórumok alkalmat nyújtottak az időszaki szakmai kérdések megbeszélésére, a tapasztalatcserékre, a különféle egyéni kutatásokon alapuló beszámolók meghallgatására, a rendező városok művelődésének, könyvtárügyének megismerésére és a ritkán látott kartársakkal való beszélgetésekre. Hozzájárultak a közkedveltséghez a kiegészítő kulturális és szórakoztató programok is. (Felsorolásukra nincs hely, de kettőt ízelítőül mégis megemlítek. 1975-ben Egerben a megjelentek megismerkedhettek a várossal és könyvtáraival, a domban orgonahangversenyt, a várban irodalmi estet hallgathattak, este villanyfényes

strandolás várt rájuk, az utolsó nap pedig két kirándulás, az egyik Parádra, a másik Aldebrőre és a Szalajka völgybe. 1985-ben Gödöllőn a tanulmányi kirándulás kedvelői hét útvonal közt választhattak.)

Az elnökség többször rendezett vitát a könyvtárügy időszaki kérdéseiről, így 1973. május 17-én több mint 80 résztvevővel az új könyvtári törvényről. Az elhangzott 17 hozzászólás és a 14 írásbeli indítvány több jól hasznosítható javaslatot tartalmazott.

A szakmai örökség és a haladó hagyományok ápolását szolgálták az elhunyt kiváló könyvtárosok (*Sallai István, Sebestyén Géza*) tevékenységét felidéző emlékülések.

1980-ban a Széchenyi Könyvtárral és a Magyarok Világszövetségével közösen rendezett összejövetelen a külföldön élő magyar könyvtárosok találkozhattak itthon élő kartársaikkal. A második ilyen találkozóra 1985-ben, a jubileumi vándorgyűlésen került sor. Az elsőt 37, a másodikon 20 külföldi könyvtáros jelent meg.

A kiadványok sorában elsőnek az 1960 óta megjelenő *Tájékoztatót* kell megemlíteni. Éveken át havonként jelent meg, és rendszeresen tudósított az egyesületi élet eseményeiről, a külföldi kapcsolatokról, és mozgósított a rendezvényekre. Különösen hasznos volt „Állást keres – állást kínál” című rovata, amely sok tagnak tette lehetővé az elhelyezkedést, állásváltoztatást. Statisztika nem készült róla, de a becslések szerint több ezren vették igénybe ezt a szolgálatot.

Az 1972-es tagdíjlemzés lehetővé tette az évkönyvek folyamatos megjelentetését. A főtítkári beszámolón és a vezetőség névsorán kívül tartalmazták a vándorgyűlések plenáris eszakióületein elhangzott előadások, korreferrátumok többségét. Első kötetét *Kéki Béla* szerkesztette, munkáját később Székely Sándor, majd Billédi Ferencné vette át, jelenleg Kovács Dezső állítja össze.

Az egyéb kiadványok közt megemlítendő a Könyvtártudományi és Módszertani Központtal közösen 1973-ban indított *Előadások – viták* című sorozat (amelynek azonban csak négy füzetet jelent meg), a levéltáros szekció füzetet az iratrestaurálásról, iratmegőrzésről, továbbá az 1983-ban *Szelle Béla* szerkesztésében megjelent *Kovács Máté emlékkönyv*. Olykor a területi szervezetek is megjelentetnek kiadványokat, a Baranya megyei például *Huber Kálmánné* összeállításában a Pécsen 1922 és 1940 között kiadott *Minerva* folyóirat törté-

netét és repertóriumát, a zenei szekció pedig *Skaliczki Judit* szerkesztésében a saját történetének tíz évét ismertette.

A megyei szervezetek

1972 után a rendezvények többségének szervezése és lebonyolítása a területi és szakmai szervezetek feladata lett. A különböző előadások, viták, tapasztalatcserék száma, színvonala, látogatottsága éveken át állandóan emelkedett. 1976-ban például 94 rendezvény volt (ebből 7 központi, 45 területi és 42 szakmai szervezeti), s ez a szám 1979–1982 közt kevés híján elérte a hatszázat, hozzávetőlegesen húszezer résztvevővel. Az utolsó két esztendőben azonban a gazdasági helyzet nehezebbé válása, az utazási, étkezési és szállásköltségek emelkedése miatt a látogatottság némi csökkenését tapasztalhattuk.

A 19 megyei szervezet közül az első, a borsodi – mint már e cikk első felében említettem – korán, 1962-ben alakult meg. Példáját Hajdú-Bihar és Győr megye követte, utolsónak a Tolna megyeiek közössége jött létre 1980-ban. Az egész tagságnak több mint a fele, 1986-ban 3645 tag közül 2211 ilyen szervezeti keretben dolgozott.

A rendezvények tárgyát a megyei vezetőségek határozták meg, és messzemenően figyelembe vették a tagság véleményét, kívánságait. A megyei szervezeteket nem irányították központilag, de az elnökséggel szoros kapcsolatban álltak, irányelveket kaptak onnan, és figyelemmel voltak a központi programra. Leginkább szakmai tárgyokról hangzottak el előadások, de elég sokszor művelődéspolitikai, gazdasági, politikai és művészeti kérdésekről is. Nagy részt vállaltak a megyék – részben a Könyvtártudományi és Módszertani Központtal együttműködve – az alap- és középfokú képzésben; számos konzultációval segítettek a szaktanfolyamot végzeteket az állami vizsgára való felkészülésben. A rendezvények közül még a jelentősebbeknek az ismertetése sem fér bele egy folyóiratcikkbe. Aki ezekről részletesebben akar tájékozódni, olvassa el az évkönyvekben a főtítkári jelentéseket vagy azt a kronológiát, amelyet *Künstler Ferenc*, *Somkuti Gabriella* és Kovács Dezső állított össze a gödöllői jubileumi vándorgyűlésen megjelentek részére. A jó szervezést és a jó témaválasztást tanúsítja, hogy a rendezvények látogatottsága egyes megyékben elérte a tagság létszá-

mának a felét, sőt Békés megyében a 60 százalékot is meghaladta.

Nehéz kiemelni a legjobban működő megyei szervezeteket, de megemlíthető a Vas megyeiek könyvtárosklubja, a csongrádiaknál a megyei könyvtárak történetére vonatkozó adatok összegyűjtése, a veszprémi rendszeresen ismétlődő továbbképző előadásai, a Zala megyeiek pedagógiai ismeretterjesztése, a Hajdú-Bihar megyeiek kapcsolatteremtése a gyermekolvasókkal, és hagyományosan jó a Baranya, Heves, Szolnok, Szabolcs-Szatmár megyei szervezetek munkája.

Szakmai szervezetek

Könyvtártípusonként külön szervezkedtek először a zenei, majd a műszaki és az ifjúsági könyvtárakban dolgozók, őket követték a gyermek- és a társadalomtudományi intézetek munkatársai. Működésük sokrétű, rendezvényei számosak és változatosak; ezért – helyhiány miatt – csak egészen vázlatosan tudok beszámolni róluk.

A *zenei könyvtárosok* Miskolcra összehívott vándorgyűlésükön már 1973-ban áttekintették a hangtárosok, zenei könyvtárosok fontosabb problémáit. Sok könyvtári hangversenyt rendeztek, sorozatokat is *Vers és zene*, *Zeneszerző és közönsége* címmel. 1974-ben 29-en vettek részt továbbképző tanfolyamukon, 1979-ben a KMK-val közösen vitatták meg az audiovizuális dokumentumok feldolgozását, kezelését, népszerűsítését.

A *műszaki könyvtárosok* esztendőik óta rendszeresen tartanak összejöveteleket átlagosan 80 résztvevővel, és évenként kétnapos vidéki vándorgyűléseket. Legtöbbet a gépesítéssel, a számítógépes rendszerekkel, a tájékoztatással és a tároló könyvtárak létesítésével foglalkoztak. Néhány rendezvényük: teaurusz-készítési tanfolyam (az osztályozási-indexelési bizottsággal karöltve, 1976), ankét a könyvtári és tájékoztatási szakfolyóiratok olvasói és szerkesztői részére (1977), saját feldolgozású és külső adattárakon alapuló komplex információs rendszerek (1982), a műszaki szakirodalmi tájékoztatás közvetítésének beépülése a közművelődési és a helyi szakkönyvtárak funkciójába (1984).

Az *ifjúsági könyvtáros* szekcióban hagyományossá váltak a Szentendrén tartott kétnapos nyári fórumok. 1977-ben négynapos találkozó foglalkozott a 14–18 évesek részére összehívott

olvasótáborok problémáival. 1983-ban nyári akadémia nyílt meg az Országos Pedagógiai Intézetrel és az ELTE könyvtártudományi tanszékével közösen.

A *gyermekkönyvtárosok* az egész országban felmérték a működési feltételeket. Újszerű kezdeményezésük az 1980-ban a megyei könyvtárakkal és a Könyvtártudományi és Módszertani Központtal öt régióban közösen szervezett ötnapos összejövetel a tapasztalatok kicserélésére és megvitatására.

A *társadalomtudományi* szekció rendezvényeinek fő témája a társadalomtudományi információs rendszer és információs ellátás fejlesztése. Szoros kapcsolatot épített ki a többi szekcióval, számos rendezvényt velük közösen tartottak meg.

A könyvtárak és a levéltárak egyaránt az írásbeliség őrzői, s így sok tekintetben azonosak a feladataik (állományfeltárás, -őrzés, dokumentálás). Ez a szempont irányította a két szakma képviselőit közös egyesület alakítására. A felszabadulás után a kapcsolat megszakadt, és a könyvtáros egyesület 1956-ban levéltáros szakosztály nélkül alakult újjá. A különválás egyéb hátrányok mellett gyengítette a köz-

gyűjteményi szemlélet egységét. Ezért volt örvendetes, hogy a Magyar Könyvtárosok Egyesületének 1981. január 1-jén tartott küldöttgyűlése felújította a hagyományt, és kimondta a levéltárosok csatlakozását. Az alapszabály módosítása után hamarosan, április 24-én megalakult a *levéltáros szekció*. A levéltári dolgozók kétharmada, hozzávetőleg háromszázan jelentkeztek tagnak. Elnök *Ságvári Ágnes* lett, a Fővárosi Levéltár igazgatója.

A szekció rendezvényei jelentős mértékben segítették a levéltári munka hatékonyságát. 1981-ben a forráskiadás egységesítéséről, 1982-ben az iratrestaurálásról, 1984-ben a tervek, térképek levéltári kezelésének megjavításáról értekeztek, és tudományos ülésszakkal, kiállítással egybekötött nemzeti levéltári napot rendeztek. Itt sok könyvtáros is megjelent, mert a fő téma a levéltári könyvtárak helyzete és a kutatószolgálatban játszott szerepe volt. A szekció hat év alatt annyira megerősödött, hogy 1986 végén kivált az MKE-ből, és önálló levéltáros egyesületté alakult.

1986 második felében az *iskolai* és a *múzeumi könyvtárosok* kérték két újabb szekció alakításának engedélyezését. Szervezésük már megindult.

A szűkebb szakterületek kutatói és szakértői bibliográfiai, osztályozási-indexelési, módszertani, audiovizuális, könyvtártechnikai-gépesítési, valamint könyv- és könyvtártörténeti bizottságba tömörültek, s ezeket igyekeznek szakterületük alkotó műhelyeivé tenni.

A *bibliográfiai* bizottság sokat foglalkozott a nemzeti bibliográfia gépi előállításával, a számítógéppel készített repertóriumokkal, a folyóiratok analitikus feltárásával, a helyismereti bibliográfiákkal és egy Országos Bibliográfiai Intézet felállításával. Javaslatai országos visszhangot váltottak ki, és számos összejövetelen lettek vitatárgyak.

Az *audiovizuális* és a *könyvtártechnikai-gépesítési* bizottságok elméleti és gyakorlati foglalkozásain a fő téma az új információhordozók és más technikai eszközök beszerzése, népszerűsítése volt. Az *osztályozási-indexelési* bizottság fontos feladatot teljesített a hazai tezauszok összegyűjtésével, értékelésével, továbbfejlesztésével, s ezzel is segítette a könyvtárak katalogizálási és közönségszolgálati tevékenységét. A *módszertani* bizottság a legtöbbet a fiatalok nevelésével, beilleszkedésével, továbbképzésével törődött.

A legtevékenyebb és legtöbb tagot – 1983-ban 253-at – számláló bizottság a *könyv- és*

könyvtártörténeti, itt dolgozik a történeti témákkal foglalkozó kutatóknak majdnem teljes gárdája. Elnöke az alakuláskor (1974) *Kéki Béla* volt, 1976-tól *Somkuti Gabriella*. A bizottságnak sikerült vitafórumot teremtenie még olyan újfajta témákról is, mint a számítógép alkalmazása a régi nyomtatványok feltárá-sánál. Látogatásokat vezetett a nagy múltú vagy jelentős történeti gyűjteménnyel rendelkező könyvtárakba, elhunyt kartársaink (*id. Szinyei József, Kóhalmi Béla, Gombocz István, Kovács Máté*) munkásságát emlékülésen elevenítette fel. Javaslatára jelentette meg a Képcsarnok Vállalat tíz nevű magyar könyvgyűjtőről, könyvtárosról, könyvtáralapítóról készült metszetsorozatát. *Kötéstörténeti* albizottságot és *bibliofil* munkaközösséget szervezett.

Külföldi kapcsolatok

Az egyesület irányítói világosan látják, hogy a nemzetközi együttműködés, a külföldi kapcsolatok ápolása könyvtárügyünknek fontos érdeke. Ezért a Könyvtárosegyesületek Nemzetközi Szövetsége, az IFLA közgyűléseire a lehetőségek szerint több tagú magyar küldöttséget delegált (például Rómában 12, Liverpoolban 13, Londonban 15 és a Csorba-tónál 18 főből állt a küldöttség). 1980-ban Manilába és 1984-ben Nairoiba anyagi nehézségek miatt sajnos nem utazhatott ki magyar résztvevő. A magyar könyvtárosok nemcsak szemlélők voltak, hanem előadók is, sok plenáris és szakmai ülésen szerepeltek.

1976-ban magyar javaslatra alakult meg az IFLA műszaki könyvtáros szakosztálya, s ennek először titkárává, majd elnökévé *Vajda Eriket* választották meg. Több tagozatban láthattunk magyar elnökségi tagokat (*Tombor Tibor, Papp István, Vályi Gábor* stb.). Papp István először az IFLA Journal szerkesztőbizottságának tagja, majd elnöke lett egészen 1983 végéig. Gombocz István a nemzetközi kiadványcsere bizottságnak három évig titkára, utána pedig haláláig, 1973-ig elnöke volt. (Az IFLA működését, szervezetét a legjobban az általa írt és az MKE kiadásában 1972-ben megjelent könyvből ismerhetjük meg. Gombocz munkásságát olyan sokra értékelték, hogy az Egyesült Államok-beli Kenti Egyetem könyvtártudományi tanszéke emlékére ösztöndíjat alapított, s ezt minden évben magyar könyvtáros kapja meg.

Az IFLA könyvtárépítési és berendezési szakbizottsága a Magyar Könyvtárosok Egyesületével közösen rendezte meg VII. szemináriumát Budapesten, 38 külföldi és 10 magyar résztvevővel. Téma: az eredetileg más célokat szolgáló épületek könyvtárrá történő átalakítása.

Az IFLA lehetőséget nyújt arra, hogy bekapcsolódhassunk nagy nemzetközi, így „a kiadványok egyetemes hozzáférhetősége” (UAP), az Egyetemes Bibliográfiai Számbavétel (UBC) és az Intermerc, azaz „a számítógépes katalogizálás egységes csereforgalma” nevet viselő programjába.

Sok külföldi könyvtáros tartott egyesületünkben előadást: 1973 és 1982 közt *B. B. Schimansky*, a Metropolitan Museum of Art könyvtáráról, *A. Kasbohm* a tároló könyvtárakról, *H. Gitting* az NDK központi katalógusairól, *H. Dierick* a géppel olvasható információcsere fejlődési irányáról, *R. J. Daum* a könyvtárhasználóknak audiovizuális eszközökkel való oktatásáról, *F. Kroller* a tájékoztatás gépesítéséről, *P. Kaegbein* az NSZK-ban folyó tájékoztató munkáról.

A külföldi kapcsolatok nem szorítottak a

nemzetközi könyvtáros egyesületre. Az MKE együttműködési megállapodást kötött az NDK (1977), a szlovák (1980) és az osztrák (1983) társeservezetekkel. Több egyezményt írt alá NSZK, horvát, lengyel és jugoszláv szervezetekkel tanulmányutak szervezésére, előadók küldésére, egymás rendezvényein való részvételle. (Csak egy példa ezekre a kapcsolatokra: 1973 augusztus végén például héttagú magyar delegáció háromhetes tanulmányutat tett Dániában, Finn- és Svédországban, hogy megismerkedjék az említett országokban működő közművelődési könyvtárak munkájával és tanulmányozza a méltán nagy hírű „északi” könyvtárépítési gyakorlatot.) A külföldi tapasztalatcserék, tanulmányutak sokban hozzájárultak szakismereteink fejlődéséhez, új munkamódszerek megismeréséhez, a szolgáltatások javításához.

Számos nemzetközi egyesület tartotta egyik-másik ülését hazánkban: a Nagyvárosi Könyvtárosok Országos Szövetsége (INTAMEL), a Zenei Könyvtárosok Szövetsége (AIBM), a Hangarchívumok Nemzetközi Szövetsége (IASA), továbbá a természettudományi és műszaki szakkönyvtárak képviselői.

Fél évszázad múltán

A külföldi egyesületek közül legújabbban az angol *Library Association* -nel kötött megállapodást az MKE. A gyakorlati megvalósulás során kiemelkedő esemény lesz egy közös szeminárium rendezése a könyvtárosképzés és továbbképzés témájában. Erre Magyarországon kerül sor 1987-ben. Együttműködést terveznek az információ- és szakembercserében, az állományépítésben, a számítógépeknek az egyetemi és közművelődési könyvtárakban való alkalmazásában és egyéb tárgykörökben.

A könyvtárosegyesületek 1968-ban 1002 tagja volt, 1972-ben 1549, 1975-ben 3190 és ma, 1986-ban 3645. Erre a nagyarányú növekedésre fel kell figyelni, különösen azért, mert az egyesület örömmel fogadta az újonnan belépőket, de nem folytatott „tagtoborzást”.

Sokan lépnek be a továbbképzések kedvéért. Nemcsak a különböző szintű továbbképző tanfolyamokra gondolok, hanem a vándorgyűlésekre, a megyei és szakmai szervezetek előadásaira, vitaestjeire, táborozásaira, amelyeken az érdeklődők megtanulhatták az olvasóvá nevelés, a korszerű szakirodalmi ellátás, a könyvtárak közti együttműködés módszereit, „fogásait”.

A tagok cselekvési kedvének serkentését szolgálják 1983 óta a különféle, egyre növekvő számú pályázatok, amelyek messzemenően figyelembe veszik az Országos Könyvtárügyi Tanács munkatervét (kis települések könyvtári ellátása, a könyvtárosok közérzete, a pálya társadalmi megítélése, az audiovizuális és hagyományos dokumentumokat egyesítő médiumok kialakítása stb.). Ez lehetőséget és biztatást ad valamennyi tagnak, de elsősorban a fiataloknak egyes szakmai kérdések elmélyült tanulmányozására, tapasztalataik, elgondolásaik, javaslaik kifejtésére.

Az egyes szervezetek saját hatáskörükben is írnak ki pályázatokat, s ezek néha sok szakembert ösztönöznek cselekvésre. A gyermekkönyvtáros szekció által meghirdetett *A gyermekirodalom és az olvasó* című pályázatra például 45 írás érkezett be.

Az egyesület igyekszik minden olyan kérdéssel foglalkozni, ami a hazai könyvtárügyet érinti. Ilyenek: a munkakörülmények javítása, a zsúfoltság megszüntetése, a könyvtáros tanárok órákedvezménye, a bérkérdés, a 40 órás munkahét, a képzés és továbbképzés, a számítógépesítés stb. Akad olyan is, amelyik talán nem tartozik szorosan az egyesületi feladatok közé: a *Soros Alapítvány* könyvtári programjának szervezése és lebonyolítása.

Az MKE munkájának elismerését jelenti az a jó viszony, amely kialakult a Művelődési Minisztérium könyvtári osztálya, a megyei pártszervezetek és a tanácsok, a különféle társaságok (MTESZ, Pedagógiai, Történettudományi Társaság), a szaksajtó, különösen pedig az MKE minden megmozdulásáról hírt adó *Könyvtáros* és az egyesület között.

A félévszázad elteltével bizakodóan tekinthet a könyvtárosgárda az elkövetkező esztendőkre. A jövőt nem ismerjük, de érdemes megfontolni Billédi Ferencnének, az egyesület elnökének a jubileumi vándorgyűlésen elhangzott szavait: „Ma nagyok a technikai változások, s ez a tény új módszereket kíván a közösségi életben, a gondok feltárásában és a megoldások elősegítésében. Napirendre kell tehát tűzni az egész szakmát érintő átfogó kérdéseket, és ezek megoldására egyesíteni az erőket. Nem az a dolgunk, hogy beszéljünk a könyvtári hivatás szépségeiről, hanem hogy alaposan feltárjuk a nehézségeket; érzékenyen és rugalmasan igazodjunk a társadalom, valamint a magunk szabta követelményekhez.”

Vértessy Miklós

1935 óta a könyvtárosegyesület tagja

Könyvtár az Északi Sarkkörön

Látogatás a Rovaniemi Városi Könyvtár – Lapp Megyei Könyvtárban

Nagy útra vállalkozik, aki Magyarországról a lappföldi Rovaniemibe indul. Még a finnek is többször meggondolják az utazást. A Finn-öböl partján fekvő szép főváros, Helsinki is messzi célpontnak tűnik, de innen még csaknem ezer kilométert kell megtenni észak felé Veszprém testvérvárosáig; a Lappföld kapujának és fővárosának nevezett tágas településig.

A város és könyvtári élete

Ha fellapozzuk a finnországi útikönyveket és megkeressük Rovaniemit, minden bizonnyal meglepődünk. Kevés olyan város van a világon, amelynek fő látványossága a könyvtár, jórészt róla szól az ismertető. A ritkaság szomorú oka: a második világháború lappföldi csatája végén a visszavonuló németek a várost teljesen lerombolták. Történelmi emlék nem maradt. Egyetlen ház kivételével mindent újra kellett építeni. Ezt a munkát a nagy nemzeti építész, *Alvar Aalto* végezte el. A lapp táj hangulatát, a kisebb hegyek (tunturik) vonalát idéző híres Lappia-ház, a rénszarvasagancselrendezésű belváros számos lakó- és középülete viseli a művész alkotó fantáziájának jellegzetes jegyeit. De elsősorban a könyvtár, amelyről majd részletesen beszélek.

A másik turista-látványosság a várostól nyolc kilométerre húzódó Északi Sarkkör: a Téalapó szálláshelye, rénszarvasok tanyája souvenir boltok tömkelegével, a nevezetes vonalat jelző ötnyelvű táblákkal, alattuk az obligát fotót készítő nemzetközi turistasereggel, a lappá avatás bohókás szertartásával. Sokkal érdekesebbek a helyi gasztronómiai különlegességek: a lazac, a rénszarvashús sokféle változatban, a mocsári hamvas szeder, az áfonya stb.

A 32 ezer lakosú város a Kemi folyam és az Ounas folyó összefolyásánál fekszik 94,3 négy-

zetkilométernyi területen. A városkörnyék 7498 négyzetkilométer. Lapp megyében 200 ezer ember és 500 ezer rénszarvas él békés egyetértésben. Közép-európai ember számára irdatlanok a távolságok. A városban kettő, a környéken 15 fiókkönyvtár működik 150–200 kilométeres körzetben. 21 közművelődési könyvtár található Lappföldön, a huszonkettedik a „*Rovaniemen Kaupunginkirjasto – Lapin Maakuntakirjasto*”, a *Rovaniemi Városi Könyvtár – Lapp Megyei Könyvtár*. A legészakibb település, Utsioki 400 kilométerre van, már közel az Északi Jeges-tengerhez (Finnországnak északon nincs tengeri kijárata, az utolsó kikötő a Botteni-öböl partján *Tornio*).

A központi könyvtár nem gyakorol módszertani felügyeletet, nem látogatja rendszeresen a könyvtárakat, csak segítséget ad. Ezt is mindössze pár éve teszi, személy szerint a fiatal, kedves igazgatónő, *Heli Saarinen*, akinek feladata a módszertani gondozás. Osztálynak, munkatársaknak nyoma sincs. Ennek ellenére Lappföldön a könyvtári kultúra igen fejlett; magas színvonalú munka folyik. Ez a statisztikai adatokból is egyértelműen megállapítható, ezt tapasztalja az „isten háta mögötti” vidékre vetődő, könyvtárba betérő látogató. Magyar könyvtáros számára elképzelhetetlenül pezsgő, mozgalmas könyvtári élet fogadja. A rovanie mi városi könyvtárat naponta átlagosan 1500 ember keresi fel, a hétvégeken ennél lényegesen több. Persze mások a körülmények, furcsa, visszahúzódo emberek élnek itt. Június 6. és július 5. között nem nyugszik le a nap, viszont már októberben beköszönt és májusig tart az igen kemény, sötét tél. Talán a legfontosabb közintézmény és találkozóhely a könyvtár. Rossznyelvek szerint azért, mert a több-kevesebb sikerrel folyó alkoholelleses küzdelem eredményeként nincsenek kocsmák, a szórakozóhelyek pedig szinte megfizethetetlenek.

Az épület

A nagy Alvar Aalto-i mű 1965-ben készült el a Lappia-ház, vagyis a művelődési otthon szomszédságában. A következő legközelebbi „közintézmény”, a híres új evangélikus templom közel két kilométernyi távolságban látszira és szintén a nagy építész dicsőségét hirdeti.

Amikor elkészült a 2800 négyzetméter alapterületű könyvtár, mindenki hatalmasnak, és természetesen végleges megoldásnak gondolta. (Finnországban nincsenek könyvtárépítési normák vagy ajánlások.) Még húsz esztendő sem telt el és bekövetkezett – az eltérő körülmények, a nagy földrajzi távolságok ellenére is – oly ismerős változás: kiderült, hogy a könyvtár kicsi! Húsz év alatt minden megduplázódott; a személyzet is, az olvasók is. Ezért 1983-ban bővítésre került sor. Két raktárral, új zenei könyvtárral, valamint két előadóteremmel gyarapodott az eredeti épület, amely így 3600 négyzetméterre bővült. Ma már egy kicsit eljárt az idő a könyvtár felett, vannak lényegesen modernebb épületek az országban, de a megújulni képes, már klasszikusnak számító rovaniemi városi könyvtár követendő példa maradt.

Mi az érdekes, de magától értetődő az Aalto építette könyvtárban? Mindenekelőtt az, hogy földszintes és egyetlen térből áll. Nincs külön gyermek- és felnőtt részleg, könyvkiválasztó tér és olvasóterem stb., csak a nyilvános övezet, amelyben a szépirodalom és a szakirodalom elkülönítését szintbeli eltolásokkal oldták meg, a gyermek- és ifjúsági irodalom leválasztásáról pedig egyszerűen lemondtak. Így lett olyan *családi könyvtár* a rovaniemi, amelybe együtt, egyenértékű tagként mehet anya és leánya, apa és fia, vagyis az egész család.

A földszinten belül körülbelül egy méterre

benéyesztett öblöket alakított ki a tervező, ezekben a szakirodalmat helyezték el. Több kiszolgáló egységet (raktárak, előadóterem) levitt a föld alá. A közlekedés kényelmes, a tér tágas és jól áttekinthető, de az egyes „részlegek” mégis külön egységet képeznek.

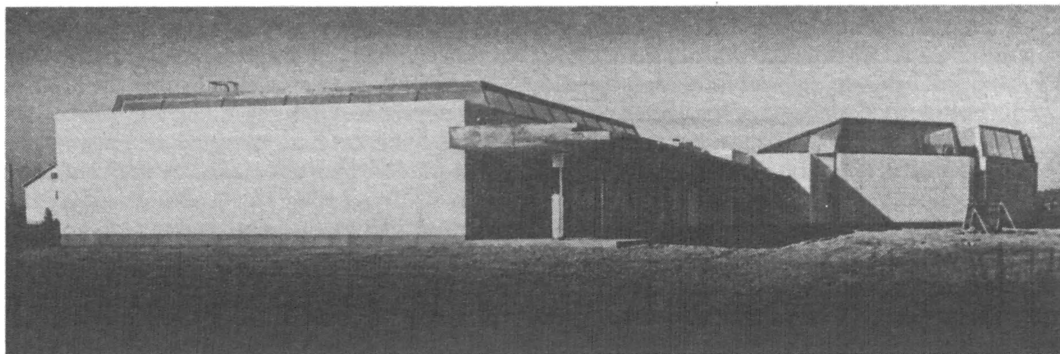
Jellegzetes Aalto-i megoldás a természetes tetővilágítás, amely a rövid nyár idején behozza a fényt az intézménybe. Télen természetesen világítani kell; a ferde üvegtetőt vastagon borítja a hó. Olvadáskor már beázás is tapasztalható. Úgy látszik nincs új a budavári és a sarki nap alatt!

Igazán demokratikus könyvtár a rovaniemi, nem rangsorol az alapvető könyvtári szolgáltatások között. Természetesen vannak külön részlegek is. Talán legfontosabb az előcsarnokból nyíló, vasárnap is nyitva tartó *újság- és folyóiratolvasó*. A 600 periodikummal rendelkező részleg rendkívül erős forgalmat bonyolít le, ez a klasszikus találkozó- és társalgóhely. A folyóiratokat a legfrissebb szám kivételével kölcsönzik!

Zenei könyvtár és video

A kibővített zenei részleg az intézmény büszkesége. Mintegy 200 négyzetméteren 10 ezer lemez és kazetta található benne. 20 nyelven van komplex nyelvtanfolyami anyaguk, jelentős a diafilmállomány. A lemezeket kölcsönzik. A visszahozottakat minden alkalommal lemossák egy szellemes gép segítségével. A lemez-, vagy kazettamásolás tilos!

Szorosan kapcsolódik a zenei részleghez a két új előadóterem. Mindegyikben videobereendezés, hangstúdió és kis mozi is van. Így nem okoz gondot az előadások, nemzeti estek képi, zenei illusztrálása.

1985-ben a kulturális minisztérium hat köz-művelődési könyvtárban vezette be a video-szolgáltatást, hároméves kísérletre. Ehhez 100 darab kazettát, készülékeket és a nyilvántartás-hoz mikroszámítógépet adott. A kazettákat két hétre, ingyen kölcsönzik, mint ahogy minden könyvtári szolgáltatás ingyenes Finnország-ban. Ezt törvény írja elő. Erdemes ezen elgon-dolkozni a könyvtári gazdaságosság itthon dú-ló vitái közepette.

Látogatásunkkor a videoállomány kéthar-mada kölcsönzőknél volt. A könyvtárosok szer-int olyanok is felkeresik az intézményt és használják a többi részleget is, akik a video előtt sohasem jöttek a könyvtárba. A művészfilmekből, gyerekműsorokból, régi finn fil-mekből és dokumentumfilmekből összetevődő állomány jobban vonzza a helyi lakosokat, mint a legkülönbélebb kazettakölcsönző vállal-kozások igazán „gazdag” porno-, horror-, ak-ciófilm választéka.

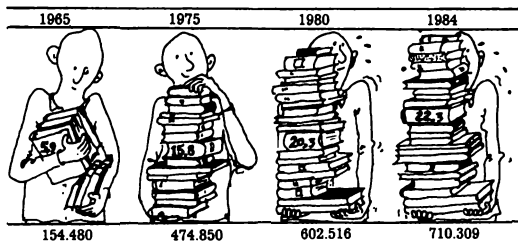
Természetesen helybeni használatra is van lehetőség. Emellett a filmeket felhasználják a könyvtár előadásainak illusztrálására, gyer-mekkönyvtári, pontosabban gyerekeknek vagy fiataloknak szóló foglalkozásokhoz.

Könyvek, olvasók, Laponnica gyűjtemény

A városi könyvtár állománya 350 ezer egy-ség. Ebből 325 ezer könyv, 25 ezer pedig audiovizuális anyag. Az évi gyarapodás csak-nem 25 ezer egység, de sok a törlés is (12 ezer). Rovaniemiben egy lakosra 9,7 kötet könyvtári könyv jut. A könyvtár három nyelven (finn, angol, német) kiadott tájékoztatójából vett szellemes ábra jól érzékelteti az éves kölcsön-zés intenzív fejlődését, hatalmas mennyiségét. (1. ábra) Ugyanilyen nagyságrendű a látogatók száma, egy év alatt meghaladja a 400 ezret. Az olvasókat évenként nem tartják nyilván.

A hatalmas forgalom lebonyolításának és a szolgáltatások szervezésének terhe mintegy 50 könyvtáros vállalára nehezedik. A kölcsönzési adminisztrációt számítógép segítségével vég-zik. A tájékoztató szolgálat havonta százas nagyságrendben válaszol a feltett kérdésekre, egyebek között értelmes terminál felhasználá-sával.

A tanuláshoz és kutatáshoz 28 személyes tanulószoba és három kutatószoba áll a haszná-lók rendelkezésére. A városon kívül, elszórt településeken élők ellátását szolgálja a „könyv-

1. ábra

tárközi szolgálat”. Kérésre könyvet vagy más dokumentumot küldenek a saját állományuk-ból, illetve más könyvtárakéból. (2. ábra)

Ezzel a módszerrel évente 10 ezernél több kérést teljesítenek. Központi könyvtári ellátás lapp módra! A könyvtár nyitvatartása is árul-kodik a nyilvános szolgálat kereteiről. Van nyári és téli nyitvatartási rend. Este 19, illetve 20 órakor zárják a könyvtárat, szombaton 16 órakor. A hírlap- és folyóiratolvasó vasárnap is látogatható 12–16 óra között. *A tanulószoba reggeltől estig várja a fiatal és öreg diákokat.*

A könyvtárnak nemcsak helyi, hanem terü-leti feladatai is vannak. Nevezetesen: gyűjti az európai régióban, a finn Lappföldön, az Észak-Svédországban, Észak-Norvégiában, a Spitzbergákon és a szovjetunióbeli Kola félszi-geten élő lappokról, a vidékről szóló terjedel-mes irodalmat. A feltárás számítógépes, a gyűjtemény része a nemzeti bibliográfia adat-bázisának (KATI = finn könyvek és periodik-umok adatbázisa).

A finnországi lappokról szóló irodalom tel-jes (fele finn nyelvű), ezen kívül norvég, svéd,

2. ábra

angol és néhány magyar(!) dokumentum is található. A külföldi anyag beszerzése ma még meglehetősen nehéz. A részlegnek 50–60 folyóirata van, a cikkeket kivágják és gyűjtik. Régi könyv sajnos kevés maradt, mert a könyvtár a második világháború alatt leégett. A részleg vezetője *Auli Sipilä* asszony, egyben a magyar–finn baráti társaság titkára, lelkes híve a két nép barátságának. (3. ábra)

Lapponica címmel éves gyarapodási jegyzéket is megjelentetnek a számítógépes nyilvántartás segítségével. A könyvtár alapítása óta rendszeresen napvilágot látó periodikum mintegy 1500 tételt tartalmaz. Használhatóságát háromféle mutató (személyi, tematikus és földrajzi, betűrendes) segíti.

Az oly fontos anyagiak – hazai és külföldi kapcsolatok

Mindezen feladatok ellátására évente 7 millió finn márkát költenek (1 finn márka körülbelül 9,5 forintot ér), mely összeg felét a bérek teszik ki. Mivel területi, országos szerepe is van a városi könyvtárnak, állami támogatásban is részesül. Ez a költségvetés 40 százaléka. A fennmaradó 60 százalékat a város fedezi. A „bűdzsé” abszolút nagysága attól függ, hogy éppen milyen gazdag a sarkkörüi megyeszékhely. Talán nem érdektelen megemlíteni, hogy a kulturális ágazatra fordított pénz 5,7 százaléka jut a könyvtárra.

Amikor megkérdeztem a rovaniemi kollégákat, milyen az együttműködés a pár méterre lévő Lappia-házzal, kicsit furcsán néztek rám. Aztán mondták, hogy a zenetanításhoz ők adják az anyagot. Különbözik a művelődési ház múzeum, színház és klub, a könyvtár pedig könyvtár. Igaz, régebben közös bábszínházat is működtettek, de mindegyik intézmény teszi a maga dolgát.

A területi rádiónak, amely reggelente hangulatos zenei műsort sugároz, a zenei könyvtárosok válogatják a zenei anyagot.

Nagy szeretettel ápolják szakmai kapcsolataikat bel- és külföldön egyaránt. Sok testvérvárosuk közül kitüntetett helyet foglal el Veszprém. A két megyei intézmény szoros kapcsolata már többéves. Ez elsősorban a ki-

3. ábra

adványok cseréjében és a könyvtárosok rendszeres tapasztalatcsere-látogatásaiban valósul meg. A veszprémi Eötvös Károly Megyei Könyvtár minden évben fogad rovaniemi könyvtárost a Balatoni Nyári Egyetemen. Cserébe veszprémiek utazhatnak a távoli, egzotikusnak számító vidékre. 1987-ben ketten vettek részt a Tornióban megrendezésre kerülő nemzetközi tanácskozáson, melynek témája a nem hagyományos könyvtári dokumentumok alkalmazása lesz.

Még sok mindenről lehetne írni: az előcsarnokban rendezett kiállításokról, a gyerekeknek tartott bábszínházi előadásokról, a bibliobuszok működéséről, a modern reprográfiai berendezésekről, stb. De talán az eddigiek is érzékeltették egy különös, távoli világ magas színvonalú könyvtári kultúráját.

Akiknek megadatott a szerencse a helyszíni tanulmányozásra, boldogan térnek újra vissza, akikben pedig feltámadt az érdeklődés, valószínűleg abban reménykednek, hogy valamikor ők is átléphetik a rovaniemi Alvar Aalto-tervezte könyvtár széles kapuját. Kíváncsi vagyok, hogy ez sokunknak megvalósulhasson!

Halász Béla

A Könyvtáros egyes számai – tizenkét hónpra visszamenőleg – kaphatók a Lapkiadó Vállalat Közösségszolgálatánál (1076 Budapest, Thököly út 21. Tel.: 424-543); a régebbi számok pedig szerkesztőségünkötől kérhetők.

A látogató szemével

Mindig tanulságos, milyenek is látnak bennünket az idelátogató külföldi könyvtárosok, még ha benyomásaikat a tájékozódásra alig elegendő rövid idő miatt nem általánosítható érvénnyel, s az udvariasság előírásai szerint az élek lekerekítésével fogalmazzák is meg. Rendszerint el sem jutnak hozzánk azok az útijelentések, amelyeket hazatértük után az őket küldő szervek részére készítenek.

Most kivételesen egy ilyen útijelentés nemcsak a kiküldő, hanem a fogadó félhez is eljutott. *Russel Bowden*nek, az angol Library Association, azaz könyvtárosegyesület helyettes főtitkárának beszámolójáról van szó. Bowden az MKE meghívására 1985-ben járt hazánkban, részben azért, hogy általános képet formáljon magának és egyesületének a magyar könyvtár- és tájékoztatásügyről, részben – és főként – azért, hogy előkészítse a két egyesület együttműködési megállapodását. (A megállapodást 1985 őszén a két egyesület elnökei írták alá, mint erről az MKE *Tájékoztatójából* és a

*Library Association Record*ból értesülhettünk; sőt a kitűzött célok realizálása is megkezdődött, így például folyamatban van egy magyar–angol szeminárium előkészítése 1987-re, a könyvtárosképzés időszerű kérdéseiről.) A főtitkárhelyettes az MKE-hez is eljuttatta útijelentését, s hozzájárult ahhoz, hogy az részben vagy egészében valamelyik szaklapban megjelenjék.

A *Könyvtáros* szerkesztősége vállalkozott arra, hogy lefordítsa és közlétegye a beszámolókat azokat a részleteit, amelyek a leíráson kívül bizonyos kommentárokat, összehasonlításokat is tartalmaznak. Egyszersmind kéri a szerző elnézését, hogy szövegrészeit így kiszakítja szerkezeti összefüggésükből, de úgy véli, hogy olvasóit nem annyira a deskriptív részek érdeklik, mint inkább az, mi a véleménye rólunk egy könyvtárügyünket rokonszenvvel figyelő és nagy nemzetközi tapasztalattal rendelkező külföldi kollégának. (*A szerk.*)

Az angol könyvtárosegyesület helyettes főtitkárának magyarországi látogatása 1985 májusában (Részletek egy útijelentésből)

Első pillantásra Magyarország egy angol számára igencsak idegen ország. Nyelve, az a tény, hogy Közép-Európában fekszik, történelme: mindez alig rokonítható Nagy-Britannia fejlődésével, és természetesen politikai-társadalmi rendszere is szokatlanná, távolivá teszi. Az első benyomásokat azonban hamarosan háttérbe szorítják a kulturális élet közös sajátosságai, főként a zene, valamint az a vendégszeretet és szívélyesség, amellyel az embert fogadják. Alaposabb vizsgálódás után egyket-

tőre kiderül, hogy az első benyomásokat kiváló felszín alatt a két ország – Anglia és Magyarország – között sok a közös vonás, különösen, ha a könyvtári, illetve információs szakember szemével nézzük.

Az MKE szerkezeti felépítése, területi szervezetei, szakbizottságai és demokratikus munkamódszerei nagyon hasonlóak az angol egyesületéhez. A Művelődési Minisztérium könyvtári tevékenységét támogató Országos Könyvtárügyi Tanács számos vonatkozásban

megfelel az angol *Library and Information Services Council*nak. A könyvtárak és a helyi igazgatási hierarchia közötti kapcsolat ugyancsak ismerős. A közművelődési könyvtárak feladataiban mutatkoznak ugyan bizonyos különbségek – amint az várható is volt –, de az új kezdeményezések között itt is akad rokonság, például a főváros egyes kerületeiben a lakosság igényeit kielégítő, közhasznú tájékoztató szolgálat bevezetése.

Érthető, hogy a brit miniszterelnök és a külügyminiszter legutóbbi Magyarországi látogatásait mindkét ország kormánya igen sikereseknek ítélte. A kormányok közötti javuló viszony időszerűvé tette az MKE és a Library Association kapcsolatainak szorosabbra fűzését. Ebben a megváltozott légkörben a könyvtárosok az első szakmai csoport, amelynek képviselői találkoztak, hogy fontolóra vegyék a két ország szakemberei közötti viszony megjavításának lehetőségeit.

A két egyesület együttműködésére tett kezdeményezések 1983-ban hozták meg első gyümölcsüket, amikor a londoni East European Centre és a Művelődési Minisztérium támogatásával, az angol–magyar kulturális egyezmény keretében vezető magyar könyvtárosok csoportja látogatott Angliába, hogy részt vegyen a British Library által megrendezett programon. Az angol szakemberek budapesti vizontlátogatása alkalmával felvetődött a javaslat: szilárdabb alapra kellene helyezni a két ország szakembereinek kapcsolatát, mégpedig a könyvtárosegyesületek révén. A kezdeményezést az MKE vállalta magára, és felkérte a Library Associationt, küldje el egyik képviselőjét, akivel együtt kidolgoznák a program célkitűzéseit. Az LA tanácsának választása a helyettes főtítkárra esett, aki a British Council pénzügyi támogatásával Magyarországra utazott, és 1985. május 4. és 11. között egy héten át több megbeszélést folytatott, illetve látogatást tett. Programját az MKE és a Művelődési Minisztérium szervezte és finanszírozta.

A minisztérium hatáskörébe tartozó, helyi szinten működő közművelődési könyvtári hálózatokon kívül azokkal párhuzamos hálózatok is léteznek. Ezek a szakszervezeti könyvtárak, amelyeket az illetékes szakszervezetek és a könyvtáraknak otthont adó ipari, illetve kereskedelmi vállalatok közösen tartanak fenn. Ezek feladata a szórakoztatás, a szabadidő színvonalas eltöltése és a műveltség emelése, s működésüket a szakszervezeti központok, illetve azok helyi, területi szervei finanszírozzák. A Műve-

lődési Minisztériumnak sem országos, sem helyi szinten nincs közvetlen befolyása e könyvtárak tevékenységére, gazdálkodására. A művelődési házak többségét a negyvenes-ötvenes években hozták létre, költségvetésüket az illetékes tanácsok és a helyi művelődési központok igazgatói hagyják jóvá. A helyenként keretükben működő könyvtárak vezetőinek és a Művelődési Minisztériumnak kevés lehetősége van rá, hogy e döntéseket befolyásolja. Ilyen körülmények között nem meglepő, hogy a könyvtárpolitikai elvek meghatározása és továbbfejlesztése, a könyvtári szolgáltatások szervezése, irányítása nem mindig olyan egyértelmű, amint az kívánatos volna. Az sem meglepő, hogy a jelek szerint a közművelődési könyvtárak megelégszenek azzal, ha az állományra, a személyzetre, az épületekre fordított nagy összegek ellenére – a szakszervezeti könyvtárak kiadásait nem is számítva – a potenciális felhasználóknak csupán mintegy 20–25 százalékba veszi igénybe szolgáltatásait. Ez Angliában nagy nyugtalanságot keltené.

Az Országos Széchényi Könyvtár jelenleg a budai várban van, ahol annak idején Mária Terézia lakott, és amely a II. világháború alatt elpusztult. Sok évig tartó, fáradságos munkái pompásan helyreállították, és most esztétikai szempontból nagyszerű, kiválóan berendezett épület. A korábbi pesti könyvtár túlszűfolt volt, mindössze 70 olvasótermi férőhellyel, viszont Budapest kereskedelmi, ipari és oktatási központjában állt. Az új épület ettől kissé távol esik, a folyó túlsó partján, és a költözködés miatt szükségessé vált hathónapos zárvatartás következtében elvesztette olvasóit. Most a 700 férőhelyre nehéz megtalálni azt a hetven olvasót, akik azelőtt megtöltötték az olvasótermeket; bőven van hely a könyvek és az olvasók számára. A legfelső szinten helyezkedik el a Könyvtártudományi Szakkönyvtár, a könyvtári és informatikai szakirodalom remek nemzetközi gyűjteménye.

A Magyar Könyvtárosok Egyesületét 1935-ben alapították, 1956-ban újjászervezték, a Társadalom- és Természettudományi Ismeretterjesztő Társulat keretében, majd 1965-ben – mai nevén – újjáalakult. 1973-ban jóváhagyták alapszabályát, ekkor nyerte el jelenlegi szervezeti formáját is. A tagok 400 küldöttet választanak, ezek minden négy évben megválasztják az elnökséget és az elnököt. A MKE kiadásainak 60 százalékát a fizetés mértékétől

függő tagsági díjak, 40 százalékát az állami támogatás fedezi. Viszonya a kormányzathoz talán harmonikusabb, mint Angliában, mivel az állami szervek döntéseik meghozatala előtt kikérik az egyesület véleményét. E kapcsolat megjelölésére az „alkotó feszültség” lehetne a megfelelő kifejezés. A négyezres taglétszámból mindössze harminc az intézményi tag, de számukat növelni szeretnék.

Országgyűlési Könyvtár. Az ötvenes években úgy döntöttek, hogy a képviselők számára addig fenntartott könyvtár nyitva álljon minden használó számára, és közkönyvtárként működjék. Elhelyezése igen szép a díszes, 19. századi parlamenti épületben, padlóját szőnyegek, falait kárpit borítja, Angliában inkább előkelő klubnak felelne meg. Nem csoda, hogy igen népszerű, és tele van egyetemi hallgatókkal, akik a jelek szerint nem valamennyien a könyvtári anyagot használják. Közkedvelt könyvtár, és megnyitása a nagyközönség előtt, úgy tűnik, népszerű lépés volt.

Reguly Antal Műemlékkönyvtár, Zirc. Valamikor kolostor volt, ma könyvmúzeum. Anyaga túlnyomórészt 18. századi, de akad a gyűjteményben ősnymtatvány és 16–17. századi nyomtatvány is. Az OSZK felügyelete alá tar-

tozik, turisztikai látványosság, inkább múzeum, mint könyvtár. Állományát kiváló állapotban őrizte meg a nemzeti könyvtár. A nemes arányú termet pompás faburkolat és nagyszerű faragványok díszítik. A gyűjtemény – tartalma révén – bizonyosságul szolgál arra, milyen gazdag volt a magyar tudományos élet és mennyire fejlett az oktatás. Példaszerű, ahogyan az állam magára vállalta az állomány megőrzését, eleven emléket állítva ezzel az ország múltbeli kultúrájának és történelmi nagyságának.

Nem könnyű megérteni egy olyan ország könyvtárosainak, amelynek határait a tenger szabja meg, és egyben védi, mit is jelent a könyvtár az emberek kulturális azonosság tudatának kifejezésre juttatásában. Magyarországon meglátogatása, könyvtárainak megtekintése során látni való, hogy mekkora megbecsülésben részesítik itt a kultúra kincseit, és ez különös nyomatékkal hívja fel a figyelmet a könyvtárak még nem mindenkor felismert funkcióira.

A Szombathelyi Tanárképző Főiskola könyvtári tanszékének vezetőjével, dr. Tóth Gyulával kétórás érdekes beszélgetést, s némi szakmai vitát folytattam. A magyar könyvtárosképzés első pillantásra több gonddal küzd, mint az angol. Annak ellenére, hogy a tanterv állítólag a hatvanas és a hetvenes évek óta sokat változott, s az információterjesztés és -átvitel oktatása nagyobb súlyt kapott, elismerik, hogy a megvalósítás nehézségekbe ütközik, mivel az online számítógépes lehetőségek csak igen kisszámú könyvtárban hozzáférhetőek, a könyvtári tanszékek esetében pedig erre egyáltalán nincs mód. Az a benyomásom, hogy a könyv- és a könyvtártörténet kérdései jóval nagyobb helyet kapnak az oktatásban, mint amennyi indokolt volna. Dr. Tóth tisztában van a változtatások szükségességével, főképp mivel már minden megyei könyvtár kapott Commodore 64 számítógépet, és mert Magyarország már saját személyi számítógépeket is gyárt; ezek a következő években kerülnek piacra.

A Szombathelyi Megyei Könyvtárban rendkívül érdekes látogatást tettem Takács Miklós igazgató kalauzolásával. Takács úr határozottan kételkedik abban, hogy a kisebb falvak állandó szolgálati helyei képesek hatékony könyvtári szolgáltatásokat nyújtani. Mozgókönyvtárak létesítése, fenntartása és üzemeltetése viszont Magyarországon nem könnyű, és kétségek merülnek fel az iránt is, hogy érdemes-e erre nagyobb összegeket fordítani.

A *Köszegi Városi Könyvtár* a kisvárosi könyvtárak egyike, főfoglalkozású könyvtárokkal. Az épület modern, a régi városfal mellett húzódik meg. Jól berendezett társalgó, kiállítóterem, kölcsönző részleg és kézikönyvtár a gyermekek számára, felnőtt kézikönyvtár és kölcsönző részleg. Mint a Magyarországon láttott valamennyi könyvtár, ez is jól felszerelt, de állományának nagyságához és a város méreteihez képest, illetve a hasonló helyzetű angol könyvtárakkal összehasonlítva viszonylag kihasználatlan.

Lemezgyűjteménye (még inkább a szombathelyi) étvágygerjesztő. Többnyire klasszikus művekből áll, és bár előfordulnak külföldről behozottak is, túlnyomó részük magyar gyártmányú, vagy a Deutsche Gramophon és az EMI cégtől megvásárolt licencszerződés alapján készült. Az olvasótérrel és a fülhallgatókkal összekapcsolt kiváló berendezés lehetővé teszi, hogy igen jó körülmények között hallgathassák őket.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. Kiss Je-

nő, a központi könyvtár vezetője fogadott a XIII. kerületi főkönyvtárban, és bemutatott az ott dolgozó munkatársaknak. A könyvtár egy nem különösebben vonzó arculatú, vegyesen ipari és lakónegyedet szolgál ki Budapest északkeleti peremén. A kétszintes épület igen jól megközelíthető, de látogatásom idején – délelőtt 11-kor – alig volt benne használó. Egyetlen fiókkönyvtár megtekintése után szinte lehetetlen véleményt alkotni a fővárosi könyvtári ellátottságáról. Kiss úr azonban igen készségesen válaszolt számos kérdésemre, elsősorban az igazgatási struktúrát érintőkre. Úgy látszik, a kerületi könyvtárak vezetői igen nagy hatáskörrel rendelkeznek. A központ módszertani segítséget nyújt, anyagi támogatást ad, de csak kis mértékben gyakorol ellenőrzést, nem sok befolyása van az állomány összetételére és a beszerzések koordinálására. Sajnálom, hogy nem volt elegendő időm alaposabban megtekinteni és jobban megérteni ennek a nagy és érdekes rendszernek a működését. (P. E.)

A retrospektív nemzeti könyv- és sajtóbibliográfia műhelykérdései

Az MKE bibliográfiai bizottságának ülése

Magyar Könyvtárosok Egyesülete bibliográfiai bizottsága tisztújító és előadói ülést tartott 1986 októberében az Országos Széchényi Könyvtárban. A bizottság tagjai jóváhagyólag elfogadták a négyévi munkáról szóló jelentést, és újabb négy évre a bizottság elnökévé választották *Lisztes Lászlót*, a kecskeméti Katona József Megyei Könyvtár helyismereti-bibliográfiai munkájának vezetőjét, és megerősítették titkári tisztségében *dr. Korompai Gábornét*, a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtára szakreferensi és bibliográfiai osztályának vezetőjét.

Az ülés további részében a finn–magyar nemzeti bibliográfiai szeminárium magyar előadói ismertették a nemzetközi rendezvény módszertani tanulságait. *Vizkeletyné Ecsedy*

Judit a régi könyvek retrospektív nemzeti bibliográfiai munkálatairól beszélt. Előadásában a távollévő *Borsa Gedeon* és *Pavercsik Ilona*, valamint a finn szakemberek részéről elhangzottak lényegét foglalta össze. A jelenleg folyó munkálatok előzményeiről szólván adatokkal gazdagon illusztrált párhuzamot vont a finn és magyar könyvkultúra, valamint a nemzeti gyűjtemények sorsának alakulása között, kitérve a fennica és a hungarika fogalomkörének értelmezésére és a nemzeti bibliográfiai műhelyekben e kérdéskörben tervezett, illetve alkalmazott gyakorlatra. Felhívta a figyelmet néhány olyan problémára, amelyeknek megoldására a finn retrospektív nemzeti bibliográfia közreadásának jelenlegi előkészítő szakaszában a finn kollégák keresik a legkedvezőbb megoldást. Ilyen például az időhatárok kérdése, a

leírandó kiadványtípusok köre, a megfelelő bibliográfiai szabvány ügye, valamint a teljesség problémája.

Komjáthy Miklósné a modern könyvek retrospektív bibliográfiai munkálatairól beszélt, előadásából megtudtuk, hogy a finnek egyelőre ezzel nem foglalkoznak (a kurrens könyvtermés automatizált bibliográfiai feldolgozását viszont sikerrel megoldották). Részletesen szólt a Horthy-korszakban megjelent magyar könyvek bibliográfiai számbavételének eredményeiről és gondjairól. Elmondta, hogy a már megjelent bibliográfiák után 1987-re várható a következő kötet közreadása, s azt követi majd a természettudományi és műszaki könyveket tartalmazó rész. A többiek által hiányolt betűrendes mutató valamennyi kötet anyagát összevontan fogja tartalmazni, s a sorozat utolsó tagjaként fog megjelenni. Egyelőre gond a két világháború között kiadott térképek, zeneművek, tankönyvek és iskolai értesítők bibliográfiai feldolgozása, valamint a külföldi magyar könyvek számbavétele.

Kertész Gyula a nemzeti bibliográfia és a szakbibliográfiák kapcsolatát tette vizsgálat tárgyává, elsősorban a regisztrált dokumentumtípusok felől közelítve a kérdéshez. Különösen hangsúlyozta a nemzeti bibliográfia és a helyismereti bibliográfiák viszonyának egyes kérdéseit. A 19. század második felében és a 20. század első felében működő vidéki nyomdák kiadványai többnyire tárgyuknál fogva egy szűkebb régióhoz kötődtek, ez a magyarázata

annak, hogy a helyi érdekű bibliográfiákba nagyobb eséllyel belekerülhetnek, így a bibliográfiáknak ez a fajtája részben a nemzeti bibliográfia kiegészítőjének tekinthető, s fokozott figyelmet, támogatást érdemel.

Ferenczy Endréné a magyar nemzeti retrospektív bibliográfia munkálatairól tartott előadást. Bevezetőben utalt az előzményekre, valamint megemlítette, hogy a finneknél jelenleg ilyen munka nincs folyamatban. Az Országos Széchényi Könyvtár a retrospektív sajtóbibliográfia ügyét változatlanul magáénak érzi, jöllehet a munka vállalása óta a tervezésben számos változás történt; elsősorban a periodikumok köre bővült a nemzetközi szabványosítás és tipológia elfogadása következtében. A rendkívül körültekintő munkával egységesített alapelveket az 1921 és 1944 között megjelent periodikumok feldolgozásánál alkalmazták. A folyamatban levő munka forrásul felhasználja az összes bibliográfiai és könyvészeti előzményt, a leírás azonban autopszia alapján készül, meghatározott adatmezőkkel, amelyeknek bibliográfiai részét 12 adatcsoport alkotja, ehhez kapcsolódik az egyes periodikumok terjedelmét részletesen leíró számozási rész. A sajtóbibliográfiához személyi, testületi, földrajzi, nyomdai, kronológiai és tárgyszómutató készül. Remény van arra, hogy a két világháború közti időszak retrospektív magyar sajtóbibliográfiájának mintegy 6500 periodikum adatait tartalmazó kötetei a nyolcvanas évek végére megjelenhetnek. (*K. G.*)

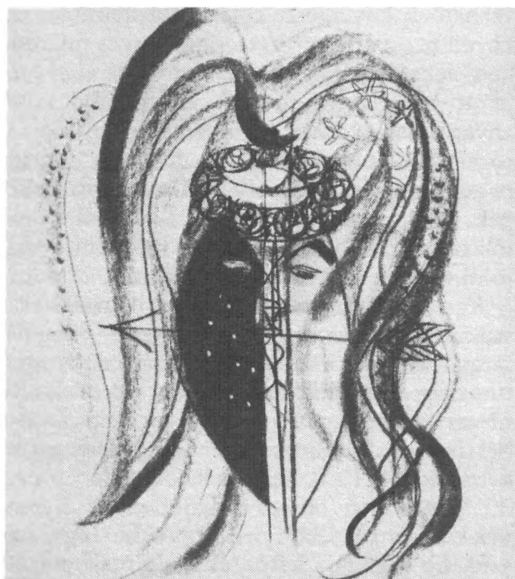
Viszontvisszhang

Tilcsikné Pásztor Agnes a *Könyvtáros* 1987/3. számában hevesen megvédi az általa összeállított-szerkesztett *Pável Ágoston*-bibliográfiát, azt a látszatot keltve, mintha egy alapján véve jó adattárat ért volna részemről méltánytalan elmarasztalás. De lássuk, milyen bűnököt követtem el én a folyóirat második számában megjelent bírálatomban!

Annak megítélését, hogy írásom hangvétele bántó-e, az olvasó mérlegelésére bízom. Hogy sok benne a pontatlanságokra, tévedésekre való utalás, helyzetemből következik: én ugyanis *használóként* forgattam a bibliográfiát. Az olvasó döntse el, mi jobb. Az „egyfelől-másfelől” bírálat elvtelensége, vagy az olyan szakkritika, amely a leendő használót a hibákra figyelmezteti – vagyis pontosan tájékoztatja; a bibliográfia kiadóját és készítőjét pedig arra készíti, hogy alkalmat keressen a jobbitásra, a hibák kijavítására az esetleges új kiadásban. Ellenkező esetben mind a kiadó, mind a szerző elmulaszthat egy ritkán adódó alkalmat. Sajnos, a lehetőség elmulasztását éppen a Pável-bibliográfia esete bizonyítja. Tilcsikné bibliográfiája átvette az előző összeállítás valamennyi hibás tételét. Hogy mindez a kiadóval való megállapodás alapján történt, az végképp nem „érdeklí” az olvasót, a bibliográfia használóját. Hiszen az új bibliográfia tulajdonképpen második (bővített) kiadás, s mint ilyen, nem lehet egyszerű megismétlése és kiegészítése a réginek. Ez esetben ugyanis olcsóbb lett volna csupán a kiegészítést kiadni, s abban utalni a régi összeállítás megfelelő helyére!

A vérig sértett szerkesztő néhány pontatlanságot elismer ugyan – mintegy bagatellizálva fontosságukat (lásd például az ékezetről írtakat), mélyen hallgat viszont arról, hogy az általam szóvá tett hibák az általa felsoroltak többszörösét teszik ki. Ismertetésem célja nem lehetett a teljes hibajegyzék elkészítése. Például

nem szóltam arról sem, hogy *Simonné Pável Judit* egyik műve is tévesen szerepel a mutatóban: a 332. tételszámot kapta a 333. helyett. Vagy hová tegye az olvasó a 10. lapon idézett *Népűjság* megjelenési helyét? Honnan találhatja ki, hogy a hivatkozott helyen nem a Tolna vagy a Heves Megyei Népűjságról, hanem a határainkon túl, Muraszombaton megjelenő hetilapról, a szlovéniai magyarok Népűjságáról van szó. Tetézi a pontatlanságot az ehhez kapcsolódó 289. tétel, amely a Pável Ágostonról való emlékeztést háromrészesnek jelzi, holott a cikksorozat további három (*tehát összesen hat*) részben jelent meg. És ha valóban pontosak akarunk lenni, föl kell hívunk a figyelmet arra is, hogy elmaradt a 364. (*Székelly András–Mukics Ferenc: Két nép hű fia*) tételhez tartozó könyvismertetés regisztrálása

az említett *Népújóság* 26. számának 4. oldaláról.

Hangsúlyosan hivatkozik Tilcsikné Pásztor Ágnes arra, hogy „a bibliográfiai felsorolás előtt található életrajzi vázlatnak nem célja a részletes könyvészeti hivatkozások közlése, megteszi azt helyette a bibliográfia. Azért van!” De hát éppen azt próbáltam bizonyítani recenziómban, hogy a bibliográfia – hiányosságai miatt – éppen erre alkalmatlan, hiszen például a *Nyugat* című folyóiratot kell felüt-nünk, hogy megtudjuk, a bírálatomban szóvá tett esetben (a 14. lapon) kitől is idéz az össze-állító. És ha már ennél a példánál (a 152. tétel-nél) vagyunk, engedessék meg a hivatkozás sokat kárhóztatott irodalmi lexikonunkra, amely az idézet szerzőjének a nevét is föloldja: *Nagypál István* ugyanis írói név, valójában *Schöpflin Gyuláról* van szó.

Vagy: miért ne vonhatta volna össze a két bibliográfiát a szerkesztő oly módon, hogy a szlovén anyag első tételének nem az 1., hanem a folyamatos tételszámozás szerinti 483-as szá-mot adja, és egységes (összevont) mutatót al-kalmaz!

Hogy szakmai szempontból mi a lényeges, mi a lényegtelen, azt eléggé leegyszerűsíti Til-

csikné Pásztor Ágnes. Ami a *bibliográfiai feltá-rás megközelítési módjai közül számára újszerű és szokatlan*, még nem biztos, hogy nem is létezik. Így történhetett meg, hogy imponáló határozottsággal véd egy alapvetően rossz szerkesztési felfogást (a szerkezet elaprózottsá-gát, az elemző leírás már-már szándékosnak tűnő meg nem értését, a mutató hiányosságait stb.) és egyéb következtetlenségeket.

Elégtételt csupán egyszer vélek a hangjából kicsengeni, amikor alaki hibáimra figyelmeztet. Nos, amit rajtam kér számon, azaz egy évszámot, azt szögletes zárójelben megtalál-hatja írásomban. (S lám-lám, ugyanez a 431. tételnél az ő bibliográfiájából hiányzik...) Hogy miért írtam 19-et *római XIX* helyett, aligha szorulhat magyarázatra, de tény, hogy 19-et írtam, s ez valóban súlyos hiba!

Tilcsikné Pásztor Ágnes kellően magabiztos írásán először bosszankodtam, majd derültem. Az olvasóra bízom, mi lett volna – és itt ismét őt idézem –, „Ha a recenzens alaposabban át-tekintette volna a bibliográfia szerkezetét...”

Harmat Béla

(Ön)visszhang

a szakmai kifejezések magyarításának ügyéhez

A *Könyvtáros* 1986/11. számában jelent meg a békéscsabai vándorgyűlésnek a hazai könyvtá-ri és tájékoztatási célú számítógépes rendsze-rek helyzetével és jövő feladataival foglalkozó tematikus ülésének összefoglalója, V. E., azaz *Vajda Erik* vitavezető összefoglalásában. A cikket, amely témájánál fogva ugyancsak sok szakkifejezés, idegen szóval élve *terminus tech-nicus* értelmezését követelte meg, nem juttat-hattuk el a szerzőhöz nyomdába adás előtt, mivel Vajda Erik éppen akkor Nigériában tar-tózkodott. Értelmezéseinket a szerző – már a megjelent cikket tanulmányozva – több eset-ben helytelenítette. Jóllehet Vajda Erik illeté-kessége – éppen ebben a témakörben – sokszo-rosa a *Könyvtáros*éénak, meg kell jegyeznünk, hogy a számítástechnika fogalmainak, kategó-riáinak magyarosítása ma még fölöttébb inga-

tag; s korántsem beszélhetünk arról, hogy egy-egy idegen szakszóra általánosan elfogadott magyar megfelelők állnának rendelkezésünk-re. Lapunk arra törekszik, hogy a többnyire angolszász kifejezések közérthető magyar vál-tozatainak megteremtésében közreműködjön. Önerőből ezt persze nem tehetjük, mert egye-lőre a segédeszközök is hiányoznak. (Az egyet-len „értelmező szótárát”, amely a számítás-technikai fogalmakat magyarítja és magyaráz-a, a szakemberek nem fogadták egyöntetű lelkesedéssel, kritikai ismertetése a közeljövő-ben jelenik meg a *Könyvtáros*ban.) Annál is nagyobb örömmel hozzuk tehát most Vajda Erik kiigazításait, mert úgy véljük, hogy ezek a terminológiai megjegyzések is elősegíthetik az egységes fogalmi nyelv megteremtését. Per-sze – meg kell jegyeznünk – néhány esetben a

magunk megoldását tartjuk szerencsésebbnek, de hát erről nem nekünk kell döntenünk. Az alábbiakban először a *Könyvtárosban* megjelent formulákat közöljük, utána a Vajda Erik által helyesebbnek látott változatot, *dólt betűvel* szedve:

...inputból (bemeneti egység)... – ...inputból (bevitt adatokból)...; ...a maguk kötegelt üzemmódjával (az online ellentéte)... – ...a maguk kötegelt üzemmódjával (a párbeszédés, interaktív üzemmód ellentéte)...; ...algoritmizált (lépésenként felépített) feladatokat... – ...algoritmizált (lépésenként, egyértelműen, automatizált elemzésre alkalmasan meghatározott) feladatokat...; ...outputot (kimeneti egység)... – ...outputot (kivitt adatot, számítógépi terméket)...; ...szelektív információterjesztésű (SDI)... – ...szelektív információterjesztési (selective dissemination of information; SDI)...; ...kötegelt (nem közvetlenül számítógéphez csatlakozó, vagyis nem online)... – ...kötegelt (nem párbeszédés, interaktív, vagyis a feldolgozási folyamat során beavatkozási lehetőséget nem nyújtó)...; ...a könyvtári számítógép alkalmazása terén... – a számítógépek könyvtári alkalmazása terén...; ...a részletes adatlapokon található... – ...a tanácskozás résztvevőinek kiosztott felmérési eredmények programrendszerenkénti adatai...; ...a róla szóló tájékoztatást... – a róla szóló tájékoztatót.

(Mint látható, azért nem csak számítógépes szakszavak esetében talált minket vétkesnek a szerző, ám kétségkívül ezek vannak többségben, és ezek az „érdekesebbek”).

*

Kozocsa Ildikó nem volt Nigériában, a vele készített interjú – melynek szövegét, tanú rá a

szerkesztőségi postakönyv, időben elküldtük neki – mégis úgy jelent meg, hogy a nyilatkozó azt nem láthatta (mi költöztünk, a posta ki tudja, mit csinált). Két elírás így benne maradt a szövegben: *Preventol* helyett munkatársunk *Preventort* hallott és írt, de – és ez a nagyobb hiba – penézs póra helyett peronoszpórát említ az interjú. Bár, ne feledjük, hogy a peronoszpóra is spóra, csak ez nem a könyveket támadja, hanem hű szövetségeseink az alkoholizmus elleni küzdelemben.

A Könyvtárosnak szánt írásokat oldalanként 26 sorral, soronként pedig 58 leütéssel kell gépelni. A kézirat végén, illetve a fényképekhez csatolt kísérőlevélben kérjük feltüntetni a szerző nevét, személyi számát, lakáscímét, munkahelyi beosztását és munkahelyének címét.

Szántó Piroska

Kamaszlány-kedély: komoly és könnyed és konok. Talán kezdettől fogva. A század jelentős részén végighúzódo életpályán pedig a sokakat ért, sokféle tragédiában való részvétel; *ugyanolyan* hányattatások egészen különböző rendszerekben, s mindehhez még különös, személyes katasztrófák sora. („*Ne lelkizzünk, hagyjuk ezt, hagyjuk ezt...*”) Hogy lehet mégis: a műveken, bármikor készültek, bármilyen technikával, a tragikus *külső* tapasztalattól elválaszthatatlanul, megkülönböztethetetlenül, ugyanolyan vonalakban egy másik, megingathatatlan bizonyosságú *belső* tapasztalat érződik, amelynek középpontjában az *örökkévalóság* derüje áll? – Csaknem kizárólag élőlények a képeken, vagy élőlények részei, növények, állatok, emberek, olykor egyik a másikba mosódva-növe, mintha a Teremtés egésze játszana karneváli hangulatban: hol egyik, hol másik élőlény maszkját öltve magára; mindegy, a lényeg *úgyis egy*. S mindenben és mindenütt lendület és mozdulat: még a botorul némának vélt csontok is eleven hévvel ölelik egymást. No és a színek: miért éppen a fekete és fehér és bíbor és arany; vagy ez utóbbinak földi mása: a sárga? A legszakrálisabb és egyben legdekadensebb színek, a pompa és a szimbólumok színei... Vagy a csontszín és testszín sokatmondó egybeesései. És vadul villogó ezüstök és kékek és lilák, ott, ahol nagyon hideg van. („*Nem vagyok kolorista! A színeket külön meg kellett tanulni!*”) Hogyan lehet az: annyi időn keresztül, s a legkülönbözőbb technikák mögött is (kréta, ceruza, vízfesték, olajfesték, tus, „*csurgatás*” stb.) mindig ugyanaz a lényeg: az élelenség, a mozgás? És mennyiféle – a festőnek sokszor felrótt – stílus, ugyanaz az otthonosság naturalizmusban és absztraktban... („*Ennyi idős vagyok, és még mindig nem érzem szükségét, hogy lekössem magam, pedig az emberek szeretnek – ráismerni. Nem lehet alkalmazkodni mindig minden követelményhez, kor-*

szakos divathoz. Szívesebben élek mindenkor a mondanivaló sugallta fogalmazásmóddal, technikával... Különbölni olyan lennék, mint az ember a mesében, aki a fiával szamarat vinne eladni a vásárba, s mivel minden járókelő tanácsát megfogadja, hogy húzza-e, tolja-e a jóságot, ki üljön rá, ki nem: a végén a hátán viszi már...”)

Mindeme formai sokféleséget egyetlen alkotói tulajdonság foglalja harmonikus egységbe: az *odaadás* minden létező iránt. Ezért hát, hogy *mindegy*, milyen modort, eszközt és témát választ a festő: minden képéből ugyanaz a rajongás, az *élet* iránti; ugyanaz a szenvedély, a *megelevenítő* sugárzik – ezért, hogy gyakori, pusztulással foglalkozó képein is: mintha elmosódnék a különbség lét és nemlét között.

Szántó Piroska igen viszontagságos úton jutott el odáig, hogy művészete – két Munkácsy-díj és az Erdemes művész kitüntetés után – 1983-ban Kossuth-díjjal jutalmaztassék. E bonyolult, s vagy húsz önálló kiállítást megért pályáról a legtöbbet saját könyve, az 1982-ben megjelent *Bálám szamara* mondhat el – ugyanazzal a keserűségen érlelt, világralátó derűvel, amellyel képei hatnak ránk.

A védtelenekkel való konok együttmaradás hozza nehéz helyzetekbe 1945 előtt – a Szocialista Képzőművészek Csoportjának tagjaként éppúgy, mint utána az Európai Iskola festőjeként, az ötvenes években. S csillapíthatatlan szuverenitásigénye nehezítette meg, hogy alkotói mellőztetések s magánemberi viszontagságok után költőhitvesével, *Vas István*mal végre ama szilárd értékrendű nyugalomhoz jusson, amely szentendrei „nyárilakában” vagy budapesti otthonában (Groza Péter rkp. 17.) mind a mai napig hihetetlenül tevékeny életre serkenti a festőt. („*Festeni a legtermészetesebb tevékenység...*”)

Abody Rita

Kézikönyv a szellemi munka technikájáról

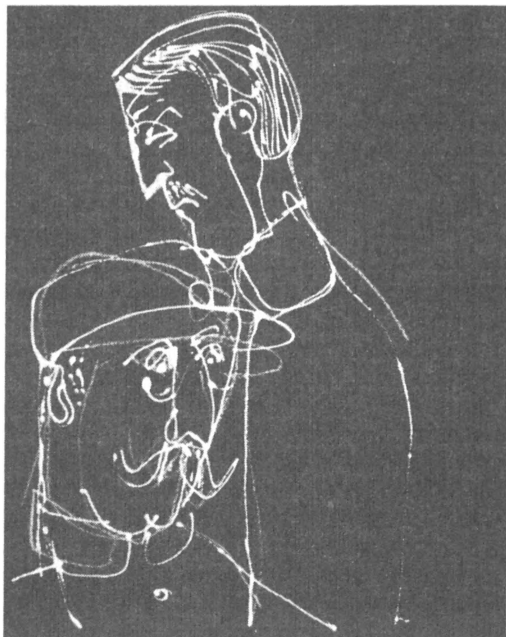
Aki a szellemi munka technikájáról ír könyvet, az egyszerre mind vizsgálja, hiszen ő maga is a szellemi munka valamilyen technikáját, módszerét alkalmazza. Dezső Zsigmondné jól vizsgázott. A szellemi munka általa kiválasztott néhány (alapvető) kérdésköréről szakszerű, ugyanakkor kellemes, helyenként hangulatos olvasmányt készített. Jó hangulatunkat meg-megzavarhatná néhány „komorabb” teszt vagy táblázat, de ezek nehézségein, szigorán is ügyesen, tapintatosan vezeti át olvasóját a szerző. Igyekszik könyvének mindjárt az elején megnyerni a kézikönyv használóinak bizalmát, és – ha ez a célravezető – erélyesen buzdítja őket arra, hogy lankadatlanul kövessék és gyakorolják azokat a „fogásokat”, amelyeket fontosnak tart az ismeretek kezelésének eredményes elsajátításához, s ezáltal az egyéni képességek, készségek mind gazdagabb kibontakoztatásához.

Ebben a rokonszenves törekvésben segíti a szerzőt könyvének jól átgondolt koncepciója, amely nem a technikából, hanem felhasználójából: az emberből indul ki, és hangsúlyozza, hogy csak meghatározott mentális magatartás esetén oldhatók meg sikerrel a szellemi munka technikai feladatai.

Amint a szerző is utal rá, a könyv valódi tárgyát az alcím jelöli meg, bár az első (és legfontosabb) problémakör az alcimből is kimaradt. Így egyik sem fejezi ki átfogóan a könyv igazi mondanivalóját. Erre leginkább a könyv (nem éppen szép!) színes borítóján látható ábra utal. Eszerint a könyv négy nagyobb kérdéscsoportot tárgyal: 1. a szellemi munka végzéséhez szükséges helyes pszichikai magatartás, mindenekelőtt az összpontosított figyelem kialakítása, begyakorlása; 2. az olvasás, gyorsolvasás útján történő ismeretszerzés problematikája, ennek keretében az olvasási készség javításának lehetőségei; 3. az ismereteknek megőrzése, rögzítése az emlékezetben (tudatban), ehhez kapcsolódóan az emlékezet működésének mechanizmusa, s a memóriát segítő eszközök (jegyzet, ismerettár, kartotérendszer); 4. az ismeretek közlése írásban és beszéd (előadás) útján, írásművek készítésének, előadások tartásának tudnivalói, követelményei.

Az első részben, amely jórészt pszichológiai jellegű, a szerző egy kis nyelvészeti kitérőt tesz. Felvázolja a szókinccs (szókészlet) alakulásának, fejlesztésének néhány problémáját. Ez a rész, úgy véljük, logikailag inkább az ismeretközlésről szóló fejezetbe illett volna.

Dezső Zsigmondné hosszú idő óta foglalko-

zik a szellemi munka módszereinek, technikájának különféle területeivel: a szerzői tevékenységgel, az információkezelés metodikájával, a tanulással és főként a gyorsolvasással. Eddig írt könyveinek, tanulmányainak eredményeit gazdagon alkalmazta, s részben továbbfejlesztette ebben a művében. Tartalmasan, színesen ír azoknak a tudományos diszciplínáknak eredményeiről is, amelyek szervesen kapcsolódnak könyvének tárgyköréhez. Bőségesen olvashatunk például az informatika, a kommunikáció- és információelmélet, a pszichológia, a neurológia és agy kutatás, az audiovizuális észlelés és technika korszerű ismereteiről. Ez is hozzájárul ahhoz, hogy az olvasók figyelmét, kíváncsiságát (a megfelelő intelligenciaszinten) mindvégig ébren tartsa.

Bár nem volt cél a „professzionális” információtechnika tárgyalása, mégis valamivel nagyobb teret kellett volna szentelni a könyvtárak, információs intézmények szolgáltatásai és az egyéni ismeretszerzés közötti korreláció bemutatására.

Végignézve a felhasznált és ajánlott művek bibliográfiáját, szembeötlök, hogy aránylag kevés az olvasásról szóló (jelentős) könyvek száma –, ez azért is feltűnő, mert a könyv egyik alaptémája mégiscsak az olvasással megvalósított ismeretszerzés! (*Dezso Zsigmondné: A szellemi munka technikája. Ismeretszerzés [gyorsolvasás], -rögzítés, -közlés. 1985. OMIKK, 303 l. 120 Ft.*)

Györe Pál

A magyar könyvkiadás és könyvkereskedelem 1945–1957

A hazai könyvtáros társadalom élénk figyelemmel kíséri és értékeli Varga Sándornak a magyar könyvkiadással, könyvkereskedelemmel és egyes könyvészekkel foglalkozó írásait. Most is érdeklődéssel vesszük kézbe legújabb művét, örömről azonban mégsem teljes. Okát maga a szerző tárja fel: könyvének olvasója „nem fog csupa szívdertítő jelenséggel találkozni”, de a szerző reméli, ezért senki „nem riad vissza a látványtól”.

Munkaigényes, nehéz feladatra vállalkozott Varga Sándor, amikor a magyar könyvkiadás és kereskedelem talán legeseménydúsabb, legnehezebb korszakát kívánta feldolgozni. Nem csökkenti művének értékét, hogy saját jelzése szerint „szándékom nem volt egyéb, mint választ keresni a kérdésre: mi történt a magyar könyvszakmában a felszabadulást követő első tizenhárom évben, magyarul: csupán eseménytörténet írására vállalkoztam”. Ám valójában ennél jóval többet ad: a rendelkezésére álló adatok feltárásával és elemzésével műve lényegében a könyvszakma hasznos segédkönyve lett.

Nem volt könnyű dolga a szerzőnek a források felkutatásával sem, ugyanis az államosított kiadók iratanyagának csak töredéke maradt meg, bezúzták a Könyvterjesztő (Nemzeti) Vállalat, a Könyvesbolt Kiskereskedelmi Vá-

llalat minden iratát, és az éves mérlegek kivételével az Állami Könyvterjesztő Vállalat anyagát is. A legfontosabb dokumentumokat a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesületének archívumában találta. Felhasználta Bak János: *A magyar könyvkiadás és könyvkereskedelem története 1945-től 1950-ig* és Hajós Antal: *Szemelvények a magyar könyv történetéből (1948–1952)* című kéziratos tanulmányait.

Könyvét Varga Sándor öt fejezetre bontja, az első az 1944 októberétől 1948. március 25-ig terjedő korszakot tárgyalja, amelynek legjelentősebb eseménye a nagyüzemek államosítása volt. A következő az 1948. március 25-től 1952. április 27-ig tartó korszakkal foglalkozik, amely már a könyvszakma teljes államosítását mutatja be; a harmadik részt az úgynevezett „tárcakiadók” – minisztériumi kiadók – kialakulásának 1950 augusztusától 1954 végéig terjedő éveivel foglalkozik. A negyedik fejezet az 1954. október 1. és 1957. november 21. közötti időszakot mutatja be, amikor a könyvszakmát a Kiadói Főigazgatóság irányította.

Pusztán felsorolni is igen nehéz volna, mi mindennel foglalkozik ez az értékes könyv, de a legérdekesebbek talán azok a részek, amelyekből megtudjuk, mely könyvek jelentek meg először a Vörös Hadsereg előretörését

követően 1944-ben, az ország keleti területein. Ilyenek például: a gyomai Kner Nyomdában, Vas Zoltán rendelkezésére, Sztálin rövid életrajza a moszkvai Idegennyelvű Irodalmi Kiadó 1943-as magyar kiadása alapján; Szegeden 1944. október 23-án egy akkoriban nagyon szükséges mű, a *Magyar–orosz szótár és társalgó* a Városi Nyomdában. A továbbiakban az 1945-ben alakult új könyvkiadókat mutatja be, nevezetesen az MKP szerveként létrejött Szikra Könyvkiadót, a Népszava Könyvkiadót, a Sarló Szövetkezetet, a Budapest Irodalmi Intézetet. Majd olyan patinás régi intézmények további sorsáról olvashatunk, mint az Athenaeum, a Franklin, az Egyetemi Nyomda, a Révai, a Forrás, az Új Idők stb. Részletesen kitér a hazai könyvkereskedelem talpra állására, a Magyar Könyvkiadók és Könyvkereskedők Országos Egyesületének feléledésére, tevékenységére, majd sajnálatos megszűnésére. Érdemes felfigyelni arra, hogy a Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesületével is felvették a kapcsolatot, a könyvtárosok és könyvárusok közös szakképzésének megszervezése érdekében. Csak a tervek készültek el, a kivitelezést a könyvszakma akkor kezdődő államosítása hiúsította meg (1948!).

Részletesen kitér a könyv a magánkönyvkiadók teljes felszámolásának körülményeire. A szerző *Kései nekrológiájában* így búcsúzik tőlük: „tevékenységük a magyar művelődés ügyének szerves része, nevüket könyvtárak és antikváriumok polcain kiadványaik őrzik; nélkülük nem tartana ott a magyar könyvszakma, ahol ma tart.” Figyelemre méltó része a könyvnek a korábban *Supka Géza* javaslatára megindított, 1945-től 1977-ig évenként rendezett könyvnapok eseményeinek és kiadványainak részletes leírása (legtöbbször még a kiadott művek példányszáma is szerepel). Külön kitér a vidéki rendezvényekre is.

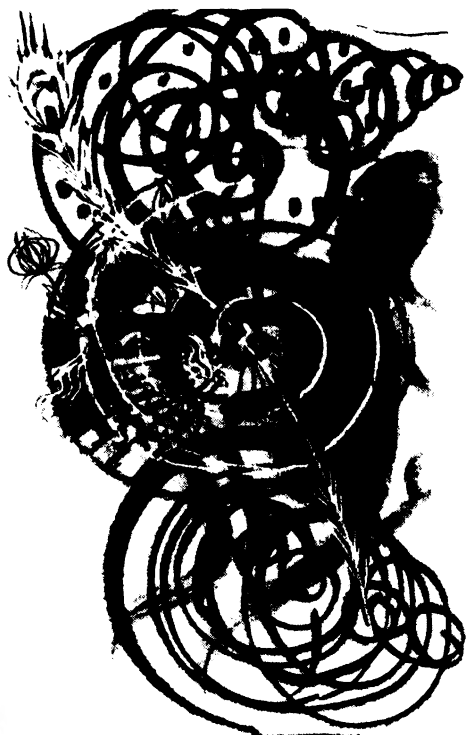
Kevesek által ismert tényekkel foglalkozik *A selejtlisabotrány* című fejezet, amelyből megtudjuk, hogy 1950 tavaszán egy több mint háromezer címet tartalmazó sokszorosított jegyzék érkezett a Könyvértékesítő Nemzeti Vállalat boltjaihoz, az volt „a zúzdába bocsátható” kiadványok első jegyzéke, az e lista alapján kiselejtezett könyvek között a *Babits Mihály* fordításában megjelent *Amor sanctustól Tamási Aron* műveiig, meséskönyvektől szakácskönyvekig és útikalauzokig igen sok standard mű található.” Az első „útmutató”-t követték a többiek, bár némi korrekcióval, ugyanis az egyikben közölték, hogy a magyar

szervezők közül „selejtezés alól mentesítsék” *Benedek Elek*, *Gaál Mózes*, *Gárdonyi Géza* és *Gracza György* műveit.

Derűsebb képet mutat a Kiadói Főigazgatóság megalakulásával kezdődő korszak, amelyet kiadók összevonása, új kiadók alapítása, a könyvterjesztés beépítése a népművelés szervezetébe követett: „az ekkor alapított kiadók mindegyike életképesnek bizonyult” – állapítja meg a szerző.

Az eredményeket és hiányosságokat egyaránt tárgyilagosan feltáró könyv alkalmas arra, hogy a témával tudományosan foglalkozó kutatók is használhassák, ugyanis a *Források, jegyzetek* rész pontosan megjelöli a felhasznált forrásokat, fejezetek szerinti csoportosításban. Rövidítések jegyzéke és időrendi táblázat teszi a művet könnyen és jól használhatóvá. A névmutató igen helyesen életrajzi adatokat is tartalmaz, vagy megjelöli, hogy hol – mely lexikonban – található az illetőről bővebb adatokat. Még könnyebben használhatóvá vált volna Varga Sándor értékes könyve, ha az összes előforduló nevet feltüntette volna a névmutatóban. (1985. *Gondolat*, 425 l. 55 Ft.)

Batári Gyula

A Tudományos és Műszaki Tájékoztatás 1986/8. száma elsősorban referátumainak és híreinek gazdagságával tűnik ki. E referátumok közül a legérdekesebb talán az 1985-ös londoni nemzetközi online információs kongresszus anyagának áttekintése (*Roboz Péter: Az információtechnika trendjeinek áttekintése 1970–2000-ig*). A folyóirat – ezúttal meglehetősen szegényes – fő részéből az Agroinform főigazgatójával, *dr. Vágó Józseffel* való beszélgetés emelhető ki. A főigazgató nemcsak az intézmény negyven évének munkáját, eseményeit tekinti át, de részletesen szól az intézet terveiről, frissen vállalt feladatairól is. A 9. szám élén igen érdekes összehasonlító elemzés áll: *Horváth Lászlóné* és *Roboz Péter* azt mutatják be, hogy mi az eltérés és mi az egybeesés az irodalomkutatás számítógépes és manuális módszerű elvégzése között. Éppen azért, mert a vizsgálat konkrét megbízást dolgozott fel, az írás sokkal érdekesebb és tanulságosabb, mint a hasonló témájú elvi-elméleti dolgozatok. E szám fő ereje is a referátumokban, szemlékben van, így igen érdekes *Mándy Gábor* áttekintése az ETO jövőjéről, *Novák Terézé* a *Chemical Abstracts Service* szerkesztői tevékenységének távlatairól. A 10. szám új sorozatot ígér, és mindjárt kitűnő bemutatkozó tanulmányt is ad. A jövőben *Dolgozatok az Országos Műszaki Könyvtár műhelyéből* címen a könyvtár munkatársai adják majd közre tanulmányaikat. Az első – bemutatkozó – írás *Futala Tibor* és *H. Mátyás Katalin* munkája: *A kártyaakció. A szakirodalmi tájékoztatók olvasószolgálati kártyáinak szerepe az Országos Műszaki Könyvtár közvetett szolgáltatásaiban*. A dolgozat könyvtártechnikai leírásként is kitűnő tájékoztató, még hasznosabb lehet azonban ötletadóként. A 11-es szám elején folytatódik az új sorozat, ezúttal is általános érdeklődésre számot tartó tanulmánnyal: *Futala Ti-*

bor–Maurer Péter–V. Hutya Györgyi: A könyvtárközi kölcsönzés szerepe és jellegzetességei az Országos Műszaki Könyvtár dokumentum- és másolatküldő szolgáltatásai között. Az 1985. évi forgalom elemzése. Ugyane szám kiemelkedő érdekessége az a referátumsorozat, amelyet a folyóirat *Allományelemzés – ahogy a Library Trends szerzői látják* címmel közöl. Hazai krónikus és mérges vitáinkhoz igen-igen sok új szemponttal „szólnak hozzá” a szakma nemzetközi tekintélyei (*McGrath, Magrill, Rice, Katz*).

A Könyv és Nevelés 1986. évi harmadik számának „szenzációja” a lap élén olvasható. *Kovács Mária*, a cikk szerzője sokoldalúan és körültekintően számol be az óvodások „olvasásáról”, az óvodák könyvtári ellátásáról. Rímelt „vezércikkre” a szám nem kevés egyéb írása is: *F. Kovács Ferencé* az óvodások könyvespolcáról, *Kiskun Farkas László* a „versekbe írt állatvilágról”, *Schiller Veráé* a kisgyermeknek szóló mitológiai ismeretterjesztésről. Már a nagyobbak, a kistizenévesek könyveit elemzi *Károlyi Ágnes*, egy újabb keletű, ez ideig fölötébb népszerű sorozatról, a PIKNIK-ről szólva. Fontos felismeréseket tartalmaz a folyóirat egyik, kitűnő recenziója – elsősorban történelemtanárok számára. *Tóth Ede* ugyanis úgy ismerteti *Pölöskei Ferenc* Tisza István-életrajzát, hogy nemcsak a könyvről, hanem a vele kapcsolatos kérdéskorról is sok alapvetőt, mássutt nemigen publikáltat is megtudhat az olvasó.

Az **OMIKK Híradó** 1986-os 9. számában a szerkesztőség bejelenti, hogy a lap hasábjain szívesen ad helyet ifjú költők és írók szárnypróbálgatásainak – várva az olvasók akár elmarasztaló véleményeit is. Elsőül *Babinszky*

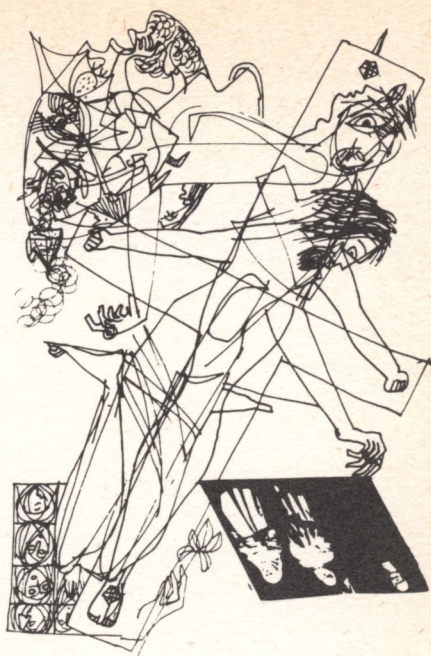
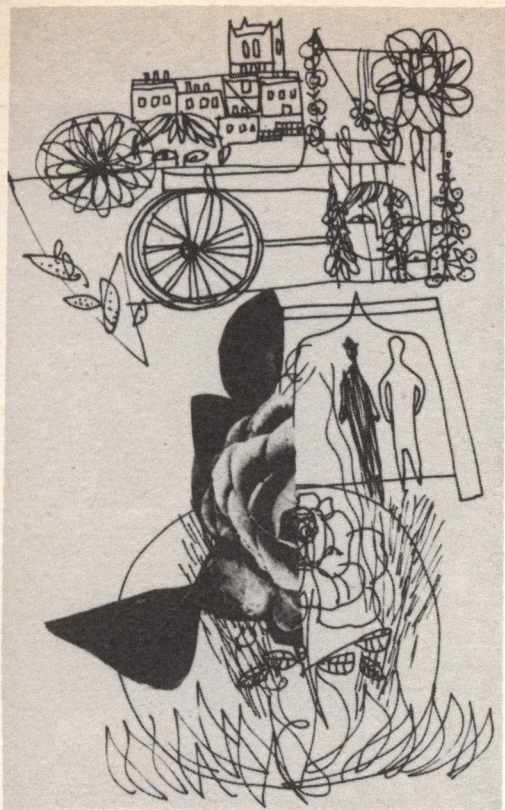
László hosszabb költeménye kapott publicitást. Bizonytalán kihívja majd a kemény olvasói kritikát. Érdekes cikke e számnak a beszámoló a hazai és külföldi magyar tudósok és mérnökök budapesti találkozásáról. A cikk tartalmát híven tükrözi címe: *Magyarságtudat és műszaki haladás*. A 10. szám legérdekesebb, közérdekű cikke az Országos Műszaki Könyvtár mikrofilmlapos katalógusát mutatja be. A 11–12., összevont szám szinte kizárólag belső híreket, köztük számos főigazgatói utasítást tartalmaz. Úgy látszik, hogy az év közben közzölt érdekességek, újtó jellegű cikkek és próbálkozások meglehetősen sok „igazi” belső tájékoztatástól vették el a levegőt, ezeket sűrítve kellett az év utolsó számában közölni. De tán épp ez tette lehetővé, hogy az új év első száma igazi szilveszteri, vidám összeállításá váljék.

A **Magyar Könyvszemle** 1986. évi 1. számának csaknem felét három hatalmas tanulmány tölti ki. Különösen az első, *Bánfi Szilvia Huszár Gál távozása Debrecenből és nyomdakészletének sorsa* című írása érdemel figyelmet. Régi, mondhatni ósrégi problémát, irodalomtörténeti, könyvtörténeti, művelődéstörténeti, sőt történelmi kérdéskomplexumot igyekszik új kutatási eredmények sokaságával a megoldáshoz közelebb vinni. Legfőbb eszköze a tipográfiai vizsgálat, amelyet bravúrosan alkalmaz, utánzásra csábítóan. Fontos dokumentumokra, *Joseph Grossing*nak az Egyetemi Könyvtárban található kéziratok szótárait hívja fel a figyelmet *Wimmer Éva* tanulmánya. Ugyancsak sokrétű érdeklődésre számíthat (például a Horthy-korszak történészeire, eszme- és művelődéstörténetének kutatóira) *Pogany György* nagyívű összefoglalása a Stádium Sajtóvállalat rt. történetéről és kiadványairól. A *Közlemények* és a *Szemle* rovatok anyaga a megszokott sokoldalúságról, gazdaságról tanúskodik: kiemelkedően érdekes *Nagy Balázs* cikke a gregorián naptárreform magyarországi sorsáról, *Donáth Regináé* a Mária Terézia-féle cenzúrarendelet végrehajtási utasításáról, *Húbert Ildikéé* az Erdélyi Kéziratkiadó Társaság történetéről. A recenzciók közül alaposágával, szempontjainak sokoldalúságával kiválik *Fülöp Gézáé Kókay György Könyv, sajtó és irodalom a felvilágosodás korában* című kötetéről.

A **Könyvtári Figyelő** 1986/6-os száma nem egyszerűen egy a folyóirat egyébként

mindig érdekes és fontos számai közül. Jóval több annál: valószínűleg hosszú időre alapvető kézikönyve, hivatkozási alapja, mindig kézre-álló tanácsadója és gondolatébresztője lesz mindazoknak, akik „hivataltól” használják az új bibliográfiai szabvány családot valamely tagját, vagy bármilyen szempontból foglalkoznak a címleírások, a katalógusok kérdéskörével.

A folyóirat első helyen mintaérvényű tapasztalati leírásokat közöl: *Baczoni Tamásné* az új szabványok és a nemzeti könyvtár leíró katalógusainak viszonyát mutatja be, *Kovács Mária* az MTA könyvtárának „áttérési” processzusáról számol be, *Körmendy Edit* megoldásokat és ötleteket kínál a BME Központi Könyvtára eddigi tapasztalatai alapján, *Maderné Kiss Márta* a JATE Központi Könyvtárának katalógusairól szól, *Majkó Katalin* arról értekezik, hogy *Miért nincsenek, s vajon lesznek-e iskolai könyvtári katalógusok?* (Ez az írás – helyesen, hisz csak így juthat el valóban az iskolai könyvtárosokhoz, az első számú címzettékhez – megjelent a *Könyv és Nevelés* 1986/4–5. számában is.) Minden könyvtáros számára érdekes a „műhelytitkokat” eláruló szellemes írás arról, milyenek az új szabványok az *Új Könyvek* „szemével” (*Sipos Márta* és *Szilágyi Tibor* írása). Más oldalról számol be az új szabványokról *Berke Barnabásné*, aki vállalta, hogy a „szabványkészítő felelősségéről” valljon, szubjektíven, őszintén, megragadó szakmai felelősséggel. A 6-os szám ugyan már ezek miatt a tanulmányok miatt is elsőrendű fontosságú összeállítás lenne, a java azonban a második részben található. *Pintér László*, a Pécsi Városi Könyvtár munkatársa régóta arról ismert, hogy nemcsak bátran képviseli a gyakorló könyvtárosok szempontjait, ózdkodásait a központok, a szabványosítók, az irányítók elképzelésével szemben, de e legtöbbször csendes „morgolódást” fel is erősíti, logikailag konzekvenssé formálja és nagy vitakészséggel védelmezi is. Most is ezt teszi, igen sokaknak szívéből szólva, *Jött! Látott! Győzött! (?)* című „szubjektív szabványtörténeti szemléjében”. Nem kisebb nagyságok sietnek válaszolni neki, mint *Fügedi Péterné*, *Kuruc Imréné*, *Nagy Zsoltné* és *Berke Barnabásné*. Kemény és átgondolt pro és kontra érvek hangoznak el, vibrál a levegő a *Figyelő* lapjai fölött, a szakma alapkérdéseiről van szó. A vita nyilván lezárhatatlan itt és most. Az állásfoglalás, a tényállások megismerése azonban minden könyvtáros számára „kötelező”.

(Cikkünket lásd a 243. oldalon)

SZÁNTÓ PIROSKA műveiből

